

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. rugsėjo 27 d.*

Byloje T-329/01

Archer Daniels Midland Co., įsteigta Decatur, Iliojaus valstijoje (Jungtinės Amerikos Valstijos), atstovaujama advokato C. O. Lenz, *solicitors* L. Martin Alegi, M. Garcia ir E. Batchelor,

ieškovė,

prieš

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama A. Whelan, A. Bouquet ir W. Wils,

atsakovę,

dėl pagrindinio prašymo panaikinti 2001 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimo C(2001) 2931 galutinis dėl EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūros (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas)

* Proceso kalba: anglų.

1 straipsnį tiek, kiek jis susijęs su ieškove, arba bent tiek, kiek jame nurodoma, jog ji dalyvavo pažeidime nuo 1994 m. spalio 4 d., ir šio sprendimo 3 straipsnį, kiek jis susijęs su ieškove, bei dėl subsidiaraus prašymo panaikinti ar sumažinti šiuo sprendimu ieškovei paskirtą baudą

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas J. Azizi, teisėjai M. Jaeger ir F. Dehousse,
posėdžio sekretorius I. Natsinas, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. vasario 18 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

- 1 Bendrovė *Archer Daniels Midland Co.* (toliau – ADM), yra įmonių grupės, veikiančios grūdų ir aliejinių augalų sėklų perdirbimo sektoriuje, patronuojanti bendrovė. Nuo 1990 m. ji pradėjo veikti natrio gliukonato rinkoje.

- 2 Natrio gliukonatas yra kompleksonų – produktų, kurie pramoniniuose procesuose padaro metalo jonus neaktyvius, – sudėtinė dalis. Minėti procesai apima pramoninį plovimą (butelių ir indų plovimas), paviršių apdirbimą (antikorozinis apdirbimas, nuriebinimas, aliuminio ėsdinimas) ir vandens apdirbimą. Kompleksonai taip pat naudojami maisto, kosmetikos, farmacijos, popieriaus, betono ir kitose pramonės šakose. Natrio gliukonatas parduodamas visame pasaulyje, o konkurentai veikia pasaulinėse rinkose.
- 3 1995 m. bendras natrio gliukonato pardavimas pasaulyje siekė apie 58,7 mln. eurų, o Europos ekonominėje erdvėje (EEE) – apie 19,6 mln. eurų. Faktinių aplinkybių metu beveik visa pasaulinė natrio gliukonato gamyba buvo sutelkta penkių įmonių – *Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd* (toliau – *Fujisawa*), *Jungbunzlauer AG* (toliau – *Jungbunzlauer*), *Roquette Frères SA* (toliau – *Roquette*), *Glucona vof* (toliau – *Glucona*), įmonės, kuri iki 1995 m. gruodžio mėn. buvo kontroliuojama bendrai *Akzo Chemie BV*, *Akzo Nobel NV* (toliau – *Akzo*) priklausančios antrinės įmonės, ir *Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA* (toliau – *Avebe*), ir ADM – rankose.
- 4 1997 m. kovo mėn. JAV Teisingumo ministerija pranešė Komisijai, kad, atlikus tyrimą lizino ir citrinos rūgšties rinkoje, buvo pradėtas tyrimas ir natrio gliukonato rinkoje. 1997 m. spalio ir gruodžio mėn. bei 1998 m. vasario mėn. Komisija buvo informuota, kad *Akzo*, *Avebe*, *Glucona*, *Roquette* ir *Fujisawa* prisipažino dalyvavusios kartelyje dėl natrio gliukonato kainų nustatymo ir šio produkto pardavimo apimties pasidalijimo JAV ir kitose rinkose. Sudarius sutartį su JAV Teisingumo ministerija, šioms įmonėms bei ADM JAV valdžios institucijos paskyrė baudas. ADM už dalyvavimą kartelyje natrio gliukonato rinkoje paskirta bauda buvo įskaičiuota į bendrą 100 mln. JAV dolerių (USD) baudą, kuri šiai įmonei buvo paskirta nagrinėjant lizino ir citrinos rūgšties bylas.

- 5 1998 m. vasario 18 d. Komisija, remdamasi 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204), 11 straipsniu, pagrindiniams natrio gliukonato gamintojams, importuotojams ir pirkėjams Europoje išsiuntė prašymus pateikti informaciją. ADM toks prašymas nebuvo išsiųstas.

- 6 Atsakydama į prašymą pateikti informaciją *Fujisawa* susisiekė su Komisija ir nurodė, jog ji atliekant minėtą tyrimą bendradarbiavo su JAV valdžios institucijomis ir kad yra pasirengusi bendradarbiauti ir su Komisija pagal 1996 m. liepos 18 d. Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo arba sumažinimo kartelių bylose (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – pranešimas dėl bendradarbiavimo). Po 1998 m. balandžio 1 d. susitikimo su Komisija 1998 m. gegužės 12 d. *Fujisawa* pateikė rašytinį pareiškimą ir tam tikrus dokumentus, tarp kurių buvo kartelio istorijos santrauka.

- 7 1998 m. rugsėjo 16 ir 17 d. Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 3 dalimi, atliko tyrimus *Avebe*, *Glucona*, *Jungbunzlauer* ir *Roquette* patalpose.

- 8 1998 m. lapkričio 10 d. Komisija ADM išsiuntė prašymą pateikti informaciją. 1998 m. lapkričio 26 d. ADM pranešė apie savo ketinimą bendradarbiauti su Komisija. Per 1998 m. gruodžio 11 d. susitikimą ADM pateikė „pirmą bendradarbiavimo įnašą“. Įmonės pareiškimas ir su byla susiję dokumentai Komisijai buvo pateikti 1999 m. sausio 21 dieną.

- 9 1999 m. kovo 2 d. Komisija *Glucona*, *Roquette* ir *Jungbunzlauer* išsiuntė prašymus pateikti detalią informaciją. 1999 m. balandžio 14 d., 19 d. ir 20 d. laiškais šios įmonės išreiškė savo norą bendradarbiauti su Komisija ir pastarajai pateikė tam

tikros informacijos apie kartelį. 1999 m. spalio 25 d. Komisija ADM, *Fujisawa*, *Glucona*, *Roquette* ir *Junghunzlauer* paprašė pateikti papildomos informacijos.

- 10 2000 m. gegužės 17 d., remdamasi jai pateikta informacija, Komisija ADM ir kitoms suinteresuotoms įmonėms išsiuntė pranešimą apie kaltinimus dėl EB 81 straipsnio 1 dalies ir Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau – EEE susitarimas) 53 straipsnio 1 dalies pažeidimo. ADM ir kitos suinteresuotos įmonės, atsakydamos į Komisijos nurodytus kaltinimus, pateikė savo rašytines pastabas. Nė viena iš šių įmonių neprašė surengti posėdžio nei ginčijo pranešime apie kaltinimus nurodytų faktų teisingumą.
- 11 2001 m. gegužės 11 d. Komisija ADM ir kitoms suinteresuotoms įmonėms išsiuntė prašymus pateikti papildomos informacijos.
- 12 2001 m. spalio 2 d. Komisija priėmė sprendimą C(2001) 2931 galutinis dėl EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūros (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas) (toliau – ginčijamas sprendimas). Apie sprendimą ADM buvo pranešta 2001 m. spalio 12 d. laišku.
- 13 Ginčijamame sprendime, be kitų, yra šios nuostatos:

„1 straipsnis

(*Akzo*), (ADM), (*Avebe*), (*Fujisawa*), (*Junghunzlauer*) ir (*Roquette*) nuo 1994 m. sausio 1 d. dalyvaudamos susitarime ir (arba) nuolatiniuose suderintuose veiksmuose natrio gliukonato sektoriuje, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalį.

Pažeidimas truko:

- (*Akzo*), (*Avebe*), (*Fujisawa*) ir (*Roquette*) atveju nuo 1987 m. vasario mėn. iki 1995 m. birželio mėnesio,
- (*Jungbunzlauer*) atveju nuo 1988 m. gegužės mėn. iki 1995 m. birželio mėnesio,
- (ADM) atveju nuo 1991 m. birželio mėn. iki 1995 m. birželio mėnesio.

<...>

3 straipsnis

Už 1 straipsnyje nurodytą pažeidimą skiriamos tokios baudos:

a) (<i>Akzo</i>)	9 mln. eurų
b) (ADM)	10,13 mln. eurų
c) (<i>Avebe</i>)	3,6 mln. eurų
d) (<i>Fujisawa</i>)	3,6 mln. eurų
e) (<i>Jungbunzlauer</i>)	20,4 mln. eurų
f) (<i>Roquette</i>)	10,8 mln. eurų

<...>“

- 14 Baudos dydžiui apskaičiuoti Komisija taikė metodiką, pateiktą Baudų nustatymo, remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalimi, metodo gairėse (OL C 9, 1998, p. 3, toliau – gairės), ir pranešimą apie bendradarbiavimą.
- 15 Pirmiausia Komisija, atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir trukmę, nustatė pagrindinį baudos dydį.
- 16 Šiomis aplinkybėmis dėl pažeidimo sunkumo Komisija pirmiausia nusprendė, kad suinteresuotos įmonės padarė labai sunkų pažeidimą atsižvelgiant į jo pobūdį, konkrečią įtaką natrio gliukonato rinkai EEE ir susijusios geografinės rinkos dydį (ginčijamo sprendimo 371 konstatuojamoji dalis).
- 17 Komisija taip pat nusprendė, kad reikia atsižvelgti į realų ekonominį pajėgumą daryti žalą konkurencijai ir nustatyti tokią baudą, kuri garantuotų didelį atgrasantį efektą. Todėl remdamasi suinteresuotų įmonių 1995 m. (paskutinių pažeidimo metų) natrio gliukonato pardavimo pasauline apyvarta, kurią minėtos įmonės nurodė atsakydamos į Komisijos prašymus pateikti informaciją, pagal kurią Komisija apskaičiavo atitinkamas šių įmonių rinkos dalis, Komisija suskirstė šias įmones į dvi kategorijas. Pirmajai kategorijai ji priskyrė įmones, kurios, pagal jos turimus duomenis, turėjo didesnes nei 20 % pasaulinės natrio gliukonato rinkos dalis, t. y. *Fujisawa* (35,54 %), *Jungbunzlauer* (24,75 %) ir *Roquette* (20,96 %). Šioms įmonėms Komisija nustatė 10 mln. eurų pradinį baudos dydį. Antrajai kategorijai ji priskyrė įmones, kurios, pagal jos turimus duomenis, turėjo mažesnes nei 10 % pasaulinės natrio gliukonato rinkos dalis, t. y. *Glucona* (apie 9,5 %) ir *ADM* (9,35 %). Šioms įmonėms Komisija nustatė 5 mln. eurų pradinį baudos dydį, t. y. *Akzo* ir *Avebe*, kurios bendrai valdė *Glucona*, – po 2,5 mln. eurų kiekvienai (ginčijamo sprendimo 285 konstatuojamoji dalis).

- 18 Be to, norédama užtikrinti didelę atgrasantę efektą ir atsižvelgdama į tai, kad didelės įmonės turi teisinių bei ekonominių žinių ir infrastruktūrą, kurios leidžia geriau suprasti jų pažeidimo pobūdį ir su tuo susijusias pasekmes konkurencijos teisės požiūriu, Komisija pakoregavo šį pradinį dydį. Todėl, atsižvelgdama į suinteresuotų įmonių dydį ir bendrus išteklius, Komisija ADM ir *Akzo* nustatytam pradiniam baudos dydžiui pritaikė 2,5 dauginimo koeficientą ir padidino šį pradinį dydį iki 12,5 mln. eurų ADM atveju ir iki 6,25 mln. eurų *Akzo* atveju (ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamoji dalis).
- 19 Be to, dėl kiekvienos įmonės padaryto pažeidimo trukmės pradinis baudos dydis buvo padidintas 10 % už kiekvienus metus, t. y. 80 % *Fujisawa*, *Akzo*, *Avebe* ir *Roquette*, 70 % *Jungbunzlauer* ir 35 % ADM (ginčijamo sprendimo 389–392 konstatuojamosios dalys).
- 20 Tokiu būdu Komisija ADM nustatė 16,88 mln. eurų pagrindinį baudos dydį. *Akzo*, *Avebe*, *Fujisawa*, *Jungbunzlauer* ir *Roquette* buvo nustatyti atitinkamai 11,25, 4,5, 18, 17 ir 18 mln. pagrindiniai baudų dydžiai (ginčijamo sprendimo 396 konstatuojamoji dalis).
- 21 Antra, dėl sunkinančių aplinkybių *Jungbunzlauer* paskirtas pagrindinis baudos dydis buvo padidintas 50 % dėl to, kad ši įmonė buvo kartelio iniciatorė (ginčijamo sprendimo 403 konstatuojamoji dalis).
- 22 Trečia, Komisija išnagrinėjo ir atmetė tam tikrų įmonių, tarp kurių buvo ir ADM, argumentus, jog šioms įmonėms turėjo būti pripažintos lengvinančios aplinkybės (ginčijamo sprendimo 404–410 konstatuojamosios dalys).

- 23 Ketvirta, remdamasi pranešimo dėl bendradarbiavimo B punktu Komisija „labai žymiai sumažino“ (t. y. 80 %) *Fujisawa* skirtinos baudos, jei pastaroji įmonė nebūtų bendradarbiavusi, dydį. Be to, Komisija nusprendė, kad ADM neatitiko to pranešimo C punkte numatytų sąlygų, kurios leistų „žymiai sumažinti“ jos baudos dydį. Galiausiai, remdamasi šio pranešimo D punktu, Komisija „gerokai sumažino“ (t. y. 40 %) ADM ir *Roquette* baudas ir 20 % *Akzo*, *Avebe* ir *Jungbunzlauer* baudas (ginčijamo sprendimo 418, 423, 426 ir 427 konstatuojamosios dalys).

Procesas ir šalių reikalavimai

- 24 Ši byla buvo pradėta ADM ieškiniu, pateiktu Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai 2001 m. gruodžio 21 dieną.
- 25 Remdamasis teisėjo pranešėjo posėdžio pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir, taikydamas proceso organizavimo priemones, numatytas Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 64 straipsnyje, raštu šalims pateikė klausimus, į kuriuos jos atsakė per nustatytą terminą.
- 26 Per 2004 m. vasario 18 d. posėdį buvo išklausti šalių žodiniai pasisakymai.
- 27 2006 m. liepos 21 d. laišku ADM Pirmosios instancijos teismo paprašė atsižvelgti į naują ieškinio pagrindą, pagrįstą pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairėmis (OL C 210, p. 2; toliau – 2006 m. gairės), nes gairės yra teisinės arba faktinės aplinkybės, kurios tapo žinomos vykstant

procesui Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies prasme. Atsižvelgdamas į bendrąjį gero teisingumo administravimo principą, Pirmosios instancijos teismas, nepradėdamas iš naujo proceso, pasiūlė Komisijai pareikšti nuomonę dėl ADM prašymo. 2006 m. rugpjūčio 11 d. laišku Komisija pranešė, kad, jos nuomone, ADM prašymo tenkinti nereikia.

28 ADM Pirmosios instancijos teismo prašo:

- panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį tiek, kiek jis yra su ja susijęs arba bent jau tiek, kiek jame nurodyta, kad ji dalyvavo pažeidime po 1994 m. spalio 4 dienos,
- panaikinti ginčijamo sprendimo straipsnį, kiek jis yra su ja susijęs,
- subsidiariai panaikinti arba gerokai sumažinti jai paskirtos baudos dydį,
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

29 Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti ieškinį,
- priteisti iš ADM bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

- 30 ADM nurodyti ieškinio pagrindai, kurie visi kalba apie jai paskirtos baudos dydžio nustatymą, pirmiausia yra susiję su gairių taikymu šioje byloje, antra, pažeidimo sunkumu, trečia, pažeidimo trukme, ketvirta, lengvinančių aplinkybių buvimu, penkta, jos bendradarbiavimu vykstant administracinei procedūrai ir, šešta, teisės į gynybą laikymusi.

A — *Dėl gairių taikytinumo*

1. *Dėl teisinio saugumo ir baudų netaikymo atgal principo pažeidimo*

a) Šalių argumentai

- 31 ADM tvirtina, kad gairėse nustatytas baudų apskaičiavimo metodas visiškai skiriasi nuo ankstesnės Komisijos praktikos šioje srityje, kaip tai, beje, pripažįsta ir pati Komisija ginčijamame sprendime (395 konstatuojamoji dalis), pagal kurią baudos dydis buvo nustatomas remiantis baziniu dydžiu, kurį sudarydavo tam tikras procentinis pardavimo atitinkamoje Bendrijos rinkoje dydis. Gairės, priešingai, nustato fiksuotą baudos dydį, pavyzdžiui, 20 mln. eurų labai sunkaus pažeidimo atveju, neatsižvelgiant į atitinkamo produkto pardavimo apimtį.

- 32 ADM pastebi, kad šioje byloje nagrinėjamu laikotarpiu (nuo 1991 m. iki 1994 m. arba nuo 1991 m. iki 1995 m.) Komisija, remdamasi minėta nusistovėjusia praktika, skirdavo baudas, kurių dydis iš esmės būdavo nuo 2 iki 9 % nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartos Bendrijos rinkoje. Tačiau taikant naują gairėse įtvirtintą politiką baudos tapo nuo 43 iki 153 kartų didesnės už tas, kurios būtų skiriamos remiantis ankstesne praktika.
- 33 ADM pripažįsta, kad Komisija turi diskreciją didinti baudas, kai politika konkurencijos teisės srityje reikalauja, kad būtų paskirtos didesnį atgrasantį poveikį turinčios baudos. Vis dėlto nustatydamą nuo 43 iki 153 kartų didesnę baudą nei ta, kuri būtų buvusi nustatyta remiantis ankstesne praktika, Komisija akivaizdžiai peržengė šios diskrecijos ribas. Priešingai nei tvirtina Komisija, šią išvadą patvirtina 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Lögstör Rör prieš Komisiją* (T-16/99, Rink. p. II-1633, 237 punktas). Pirmiausia ji pabrėžia, kad šiame sprendime Pirmosios instancijos teismas pripažino Komisijos teisę padidinti baudas, neperžengiant Reglamente Nr. 17 nustatytų ribų, su sąlyga, jei tai būtina, užtikrinti Bendrijos konkurencijos politikos įgyvendinimą. Tačiau nei sprendime, nei savo raštuose Komisija nepateikė paaiškinimo nei įrodymų, kad šios politikos įgyvendinimui būtina paskirti nuo 43 iki 153 kartų didesnę baudą nei ta, kuri būtų nustatyta pagal ankstesnę praktiką. Antra, ji pastebi, kad byloje, kurioje buvo priimtas minėtas sprendimas, bei visose kitose bylose, susijusiose su šiluminiais vamzdžiais, išskyrus ABB bendrovės bylą, Komisija paskyrė panašaus dydžio baudas kaip ir tos, kurios dažniausiai būdavo nustatomos taikant ankstesnę Komisijos praktiką. Iš tikrųjų ji nurodo, kad tame kartelyje dalyvavusioms įmonėms buvo paskirtos baudos, sudarančios tik nuo 3 % iki 14 % su karteliu susijusio pardavimo, ir net ABB buvo paskirta bauda, atitinkanti 44 % jos su karteliu susijusios apyvartos.
- 34 ADM tvirtina, kad suinteresuotos įmonės turi turėti galimybę veikti iš anksto numatomomis sąlygomis. Kaip aiškina ir pačios gairės (1 pastraipa), nustatydamą

baudas Komisija privalo laikytis nuoseklios ir nediskriminuojančios politikos. ADM mano, kad teisinio saugumo nebuvimas nustatant baudas prieštarauja baudos atgrasančio efekto realaus įgyvendinimo idėjai. Tam, kad individualus baudos atgrasantis efektas būtų realus, būtina, kad įmonės iš anksto žinotų taikomas sankcijas. Ji nurodo, kad bendra amnestija arba efektyvi atleidimo nuo bausmės politika reikalauja, jog sankcijos, taikomos bendradarbiavimo atsisakymo atveju, būtų aiškiai iš anksto apibrėžtos. Taip pat yra neprotinga išlaikyti nuolatinį netikrumą dėl baudų, kurios gali būti paskirtos pažeidus konkurencijos normas, dydžio, ypač atsižvelgiant į didelį laiko tarpą, būtiną užbaigti tokių pažeidimų tyrimus. Todėl teisinio saugumo principas reikalauja, kad Komisijos veiksmus apskaičiuojant baudą pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį būtų įmanoma pakankamai užtikrintai numatyti.

35 ADM priduria, kad iš JAV *Sentencing Commission* gairių (1B1.11(b) (1) punkto, toliau – JAV gairės) ir iš Federalinio apeliacinio teismo praktikos (sprendimas *United States v. Kimler*, 167 F. 3d 889 (5th Circ. 1999)) matyti, kad naujų gairių, reglamentuojančių baudas, taikymas atgal yra draudžiamas pagal JAV Konstitucijos *ex post facto* taisyklę, kai dėl tokio taikymo paskiriama sunkesnė bausmė už tą, kuri buvo numatyta pažeidimo padarymo metu.

36 Todėl ADM mano, kad naujos politikos, numatytos gairėse, retroaktyvus taikymas pažeidimui, kuris, kaip šiuo atveju, buvo padarytas prieš gairių paskelbimą ir dėl kurių taikymo ADM buvo paskirta žymiai didesnė bausmė už tą, kuri būtų buvusi paskirta taikant ankstesnę praktiką, ir kai šis padidinimas nėra būtinas politikos konkurencijos teisės srityje laikymuisi užtikrinti, pažeidžia teisinio saugumo principą ir yra neteisėtas.

37 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 38 Pirmiausia Pirmosios instancijos teismas primena, kad 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK) 7 straipsnyje kaip pagrindinė teisė įtvirtintas baudžiamųjų įstatymų negaliojimo atgal principas yra bendras Bendrijos teisės principas, kurio turi būti laikomasi skiriant baudas už konkurencijos normų pažeidimą ir kuris reikalauja, kad skirtos sankcijos atitiktų sankcijas, kurios buvo numatytos pažeidimo padarymo metu (2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 202 punktą; 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 218–221 punktai ir 2003 m. liepos 9 d. Sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją*, T-224/00, Rink. p. II-2597, 39 punktą).
- 39 Pirmosios instancijos teismas mano, kad gairių, galinčių pakeisti bendrą Komisijos konkurencijos politiką skiriant baudas priėmimas, iš esmės gali patekti į negaliojimo atgal principo taikymo sritį.
- 40 Viena vertus, gairės gali turėti teisinių pasekmių. Šias teises pasekmes lemia ne gairių norminis pobūdis, o tai, kad jas priėmė ir paskelbė Komisija. Gairių priėmimas ir paskelbimas lemia, kad Komisija pati apriboja savo diskreciją, ir ji negali nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju ji gali būti apkaltinta bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio, teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo, pažeidimu (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 209–212 punktus).

- 41 Kita vertus, kadangi gairės yra konkurencijos politikos instrumentas, jos patenka į negaliojimo atgal principo taikymo sritį, kaip tai matyti iš naujo pažeidimą konstatuojančios normos teismo aiškinimo, remiantis Europos žmogaus teisių teismo (EŽTT) praktika dėl EŽTK 7 straipsnio 1 dalies (žr., pavyzdžiui, 1995 m. lapkričio 22 d. EŽTT sprendimo *S. W. ir C. R. prieš Jungtinę Karalystę*, A serija, Nr. 335-B ir 335-C, § 34–36 ir § 32–34; 1996 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Cantoni prieš Prancūziją*, Europos žmogaus teisių teismo sprendimų rinkinys, 1996-V, § 29–32 ir 2000 m. birželio 22 d. Sprendimo *Coëme ir kt. prieš Belgiją*, Europos žmogaus teisių teismo sprendimų rinkinys, 2000-VII, § 145), pagal kurį ši nuostata draudžia taikyti atgal naują pažeidimą konstatuojančios normos išaiškinimą. Pagal nurodytą teismo praktiką, tokia situacija pirmiausia susiklosto tuomet, kai kalbama apie teisminį aiškinimą, kurio rezultato nebuvo galima protingai numatyti pažeidimo padarymo metu, visų pirma atsižvelgiant į tuo metu teismų praktikoje pateikiamą nagrinėjamos teisės nuostatos išaiškinimą. Vis dėlto reikia pažymėti, kad iš šios EŽTT praktikos išplaukia, jog „numatomumo“ sąvoka daugiausia priklauso nuo nagrinėjamos nuostatos teksto, nuo ja reglamentuojamos srities bei adresatų skaičiaus ir statuso. Įstatymas ir toliau išlieka numatomas, net jei suinteresuotasis asmuo turi naudotis specialisto patarimais, siekdamas susiklosčiusiomis aplinkybėmis tinkamai įvertinti tam tikro akto pasekmes. Remiantis minėtu sprendimu *Cantoni prieš Prancūziją* (§ 35) tai visų pirma pasakytina apie verslininkus, įpratusius vykdant veiklą elgtis labai apdairiai. Todėl iš jų galima tikėtis, kad jie ypač rūpestingai vertina savo veiklos riziką (38 punkte minėtos sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 215–223 punktai).

- 42 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, reikia patikrinti, ar pakeitimai, susiję su gairių priėmimu, buvo protingai numatomi tuo metu, kai buvo padaryti atitinkami pažeidimai.

- 43 Šiuo atžvilgiu konstatuotina, jog principinė gairių naujovė yra ta, kad apskaičiuojant pagrindinį baudos dydį atskaitos tašku laikomos sumos, patenkančios į tam tikrą gairėse tam numatytą skalę, o ši skalė atitinka skirtingą pažeidimų sunkumą, tačiau

pati savaime nėra susijusi su atitinkama apyvarta. Taigi šis metodas iš esmės paremtas santykinė ir lanksčia baudų tarififikacija (38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 225 punktas).

- 44 Taip pat reikia priminti, kad aplinkybė, jog Komisija anksčiau už tam tikro pobūdžio pažeidimus skirdavo tam tikro dydžio baudas, nekliaudo jai Reglamento Nr. 17 nustatytose ribose padidinti baudų lygį, jei to reikia Bendrijos konkurencijos politikos įgyvendinimui užtikrinti, ir kad veiksmingas Bendrijos konkurencijos normų taikymas veikia reikalauja, kad Komisija galėtų bet kuriuo metu pritaikyti baudų lygį šios politikos poreikiams (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 227 punktą, 1983 m. birželio 7 d. Sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80–103/80, Rink. p. 1825, 109 punktą ir 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, C-196/99 P, Rink. p. I-11005, 81 punktą; 1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Solvay prieš Komisiją*, T-12/89, Rink. p. II-907, 309 punktą ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Europa Carton prieš Komisiją*, T-304/94, Rink. p. II-869, 89 punktą; 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 56 punktą).
- 45 Tai taip pat reiškia, kad įmonės, dėl kurių buvo pradėta administracinė procedūra, kurioje gali būti paskirtos baudos, negali turėti teisėtų lūkesčių, jog Komisija neviršys anksčiau skiriamų baudų lygio arba taikys tą patį baudų apskaičiavimo metodą (38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 228 punktas).
- 46 Dėl to šios įmonės privalo turėti omenyje, kad Komisija bet kuriuo atveju gali nuspręsti pakelti baudų lygį, palyginus su anksčiau taikytomis baudomis. Tai pasakytina ne tik apie atvejus, kai Komisija pakelia baudų lygį skirdama baudas individualiais sprendimais, bet ir kai baudos padidinamos konkrečiais atvejais,

taikant tokias visuotines elgesio taisykles kaip gairės (38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 229 ir 230 punktai).

47 Nedarant įtakos šio sprendimo 99 ir kituose punktuose pateiktiems vertinimams, ADM iš esmės neteisingai tvirtina, kad Komisijos skiriamos baudos padidinimas kartelio atveju yra akivaizdžiai neproporcingas konkurencijos politikos įgyvendinimo užtikrinimo tikslui.

48 ADM nurodyta aplinkybė, – net manant, kad ji yra nustatyta, – jog dėl naujos praktikos taikymo buvo skirtos nuo 43 iki 153 kartų didesnės baudos už tas, kurios būtų buvusios skirtos remiantis ankstesne praktika, taip pat negali lemti negaliojimo atgal principo pažeidimo. Iš tikrųjų atsižvelgiant į šio sprendimo 41 punkte minėtą teismų praktiką ADM galėjo protingai numatyti, kad Komisija, įgyvendindama naują konkurencijos politiką, bet kuriuo metu gali peržiūrėti bendrą baudų lygį. Taigi ADM turėjo protingai numatyti tokį padidinimą – manant, kad toks padidinimas egzistuoja, – tuo metu, kai buvo padaryti nagrinėjami pažeidimai.

49 Galiausiai dėl to, kad ADM tvirtina, jog norint užtikrinti baudų atgrasantį efektą, reikia, kad įmonės iš anksto žinotų baudų, kurios joms gali būti paskirtos pažeidus Bendrijos konkurencijos normas, lygį, pakanka pažymėti, kad baudų atgrasantis efektas visiškai nereiškia, jog įmonės iš anksto turi žinoti tikslų baudų, kurios joms gali būti paskirtos už tam tikrą antikonkurencinį elgesį, dydį.

- 50 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas teisinio saugumo ir bausmių negaliojimo atgal principų pažeidimu, turi būti atmestas.

2. *Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo*

a) Šalių argumentai

- 51 ADM tvirtina, kad taikant gaires yra pažeidžiamas vienodo požiūrio principas, nes dėl to konkurencijos teisę pažeidusios įmonės diferencijuojamos ne pagal pažeidimo padarymo datą, o pagal Komisijos vienašališkai priimto sprendimo datą. ADM kaip pavyzdį nurodo, kad 1997 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendime 97/624/EB dėl EB sutarties (82) straipsnio taikymo procedūros (IV/34.621, 35.059/F-3 – *Irish Sugar plc*) (OL L 258, p. 1) ir 1994 m. kovo 29 d. Komisijos sprendime 94/210/EB dėl EB sutarties (81) ir (82) straipsnių taikymo procedūros (IV/33.941 – HOV-SVZ/MCN) (OL L 104, p. 34) nurodytoms įmonėms buvo paskirtos baudos, kurios sudarė atitinkamai tik 6,8 ir 5 % pardavimo atitinkamoje rinkoje sumos, nors tie pažeidimai buvo padaryti tuo pačiu metu kaip ir pažeidimai, susiję su natrio gliukonato karteliu.
- 52 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 53 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad gairėse nustatyto metodo taikymas apskaičiuojant baudos dydį nediskriminuoja įmonių, kurios konkurencijos normas

pažeidė tuo pačiu metu, tačiau dėl pažeidimo atskleidimo datos ar dėl su jomis susijusios administracinės procedūros eigos buvo nubaustos prieš gairių priėmimą ir paskelbimą (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 69–73 punktus; 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 118 ir 119 punktus).

- 54 Todėl dėl šio sprendimo 52 punkte minėtuose sprendimuose nurodytų priežasčių reikia taip pat atmesti ir ieškinio pagrindą, pagrįstą vienodo požiūrio principo pažeidimu.

B — *Dėl pažeidimo sunkumo*

1. *Ižanga*

- 55 ADM tvirtina, kad apskaičiuodama baudos dydį Komisija neteisingai įvertino pažeidimo sunkumą. Šiuo klausimu nurodyti ieškinio pagrindai pagrįsti pirmiausia neatsižvelgimu ar nepakankamu atsižvelgimu į nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą, antra, neatsižvelgimu ar nepakankamu atsižvelgimu į nedidelį natrio gliukonato rinkos dydį, trečia, atsižvelgimu du kartus į baudos atgrasančio efekto užtikrinimo būtinybę, ketvirta, padidrinimo koeficiento taikymu pradiniam baudos dydžiui ir, penkta, konkrečia kartelio įtaka rinkai.

- 56 Prieš nusprendžiant dėl nurodytų ieškinio pagrindų pagrįstumo reikia trumpai paaiškinti metodą, kuriuo šioje byloje rėmėsi Komisija vertindama ir atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir kuris yra aprašytas ginčijamo sprendimo konstatuojamoje dalyje.
- 57 Iš ginčijamo sprendimo matyti, jog vertindama pažeidimo sunkumą Komisija pirmiausia nusprendė, kad suinteresuotos įmonės padarė labai sunkų pažeidimą, atsižvelgiant į jo pobūdį, konkrečią įtaką natrio gliukonato rinkai EEE ir atitinkamos geografinės rinkos, apimančios visą EEE, dydį (ginčijamo sprendimo 334–371 konstatuojamosios dalys).
- 58 Toliau Komisija nusprendė, kad suinteresuotoms įmonėms reikia taikyti „skirtingas baudas, kad būtų atsižvelgta į kiekvienos efektyvų ekonominį pajėgumą padaryti didelę žalą konkurencijai <...> ir nustatyti tokį baudos dydį, kuris turėtų didelį atgrasantį poveikį“. Tokiomis sąlygomis Komisija nurodė, kad ji atsižvelgs į konkrečią kiekvienos įmonės svarbą ir atitinkamai realų jos neteisėto elgesio poveikį konkurencijai (ginčijamo sprendimo 378 ir 379 konstatuojamosios dalys).
- 59 Vertindama šiuos elementus Komisija nusprendė remtis suinteresuotų įmonių natrio gliukonato pasauline pardavimo apyvarta per paskutiniuosius pažeidimo metus, t. y. 1995 metus. Tada Komisija nusprendė, kad „(kadangi natrio gliukonato) rinka yra pasaulinė, ši apyvarta yra geriausias galimas pažeidime dalyvaujančių įmonių galimybių daryti didelę žalą kitiems bendrojoje ir (arba) EEE rinkoje veikiantiems ūkio subjektams, rodiklis“ (ginčijamo sprendimo 381 konstatuojamoji dalis). Komisija pridūrė, kad, jos nuomone, šį metodo taikymą pagrindžia tai, kad kartelis buvo pasaulinis ir jo tikslas buvo pasidalinti rinką pasauliniu mastu ir išvengti konkurencijos tam tikrose EEE rinkos zonose. Be to, ji nusprendė, kad bet

kurios kartelio dalyvės pasaulinė apyvarta leido suvokti jos įtaką viso kartelio veiksmingumui arba, priešingai, įtaką jo nestabilumui, jei ta dalyvė jame nedalyvautų (ginčijamo sprendimo 381 konstatuojamoji dalis).

60 Atsižvelgdama į tai Komisija nusprendė padalinti įmones į dvi kategorijas, iš kurių vieną sudarė „trys pagrindiniai natrio gliukonato gamintojai, (kurių) turimos pasaulinės rinkos dalys buvo didesnės nei 20%“, o kitą – įmonės, „kurių turimos pasaulinės natrio gliukonato rinkos dalys buvo žymiai mažesnės (mažiau nei 10%)“ (ginčijamo sprendimo 382 konstatuojamoji dalis). Taip Komisija įmonėms, priklausančioms pirmai kategorijai, t. y. *Fujisawa*, *Junghunzlauer* ir *Roquette*, kurių rinkos dalys buvo atitinkamai apie 36, 25 ir 21 %, nustatė 10 mln. eurų pradinį baudos dydį, o antrai kategorijai priklausančioms įmonėms, t. y. *Glucona* ir *ADM*, kurios kiekviena turėjo apie 9 % rinkos, nustatė 5 mln. eurų pradinį baudos dydį. Kadangi *Glucona* bendrai priklausė *Akzo* ir *Avebe*, Komisija kiekvienai iš šių bendrovių nustatė 2,5 mln. eurų pradinį baudos dydį (ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamoji dalis).

61 Norėdama užtikrinti baudos didelį atgrasantį efektą ir atsižvelgdama į tai, kad didelės įmonės turi teisinių bei ekonominių žinių ir infrastruktūrą, kurios leidžia geriau įvertinti jų pažeidimo pobūdį ir su tuo susijusias pasekmes konkurencijos teisės požiūriu, Komisija pakoregavo šį pradinį dydį. Todėl, atsižvelgdama į susijusių įmonių dydį ir bendrus išteklius, Komisija *ADM* ir *Akzo* nustatytam pradiniam baudos dydžiui pritaikė 2,5 dauginimo koeficientą ir padidino šį pradinį dydį iki 12,5 mln. eurų *ADM* atveju ir iki 6,25 mln. eurų *Akzo* atveju (ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamoji dalis).

2. *Dėl neatsižvelgimo ar nepakankamo atsižvelgimo į nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą*

a) Šalių argumentai

- 62 ADM priekaištuoja Komisijai, kad ši, apskaičiuodama pradinį baudos dydį, neatsižvelgė ar nepakankamai atsižvelgė į nagrinėjamo produkto apyvartą.
- 63 Pirma, ADM tvirtina, kad iš Pirmosios instancijos teismo praktikos matyti, jog nagrinėjamo produkto apyvarta yra svarbus elementas apskaičiuojant baudas (1994 m. liepos 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Parker Pen prieš Komisiją*, T-77/92, Rink. p. II-549, 92–95 punktai; 1996 m. spalio 8 d. Sprendimo *Compagnie maritime belge transports ir kt. prieš Komisiją*, T-24/93–T-26/93 ir T-28/93, Rink. p. II-1201, 233 punktas; 1997 m. spalio 21 d. Sprendimo *Deutsche Bahn prieš Komisiją*, T-229/94, Rink. p. II-1689, 127 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją*, T-327/94, Rink. p. II-1373, 176 punktas).
- 64 ADM mano, kad atsižvelgimas į nagrinėjamo produkto apyvartą EEE yra tinkamas pagrindas įvertinti konkurencijos pažeidimus atitinkamo produkto rinkoje Bendrijoje bei santykinę dalyvių svarbą karteliui nagrinėjamų produktų atžvilgiu. Šią išvadą patvirtina Pirmosios instancijos teismo praktika (44 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Europa Carton prieš Komisiją* 126 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *KNP BT prieš Komisiją*, T-309/94, Rink. p. II-1007, 108 punktas, patvirtintas 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimu, priimtu pagal apeliacinį skundą, *KNP BT prieš Komisiją*, C-248/98 P, Rink. p. I-9641).

- 65 Be to, ADM mano, kad 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *HFB ir kt. prieš Komisiją* (T-9/99, Rink. p. II-1487, 442 punktas) patvirtina, jog neproporcingas bendram įmonės dydžiui atsižvelgimas nustatant baudą yra neteisėtas.
- 66 ADM taip pat tvirtina, kad pastarųjų metų savo sprendimuose byloje, panašiose į šią bylą (1994 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas 94/601/EB dėl EB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (IV/C/33.833 – Kartonas) (OL L 243, p. 1); 1994 m. lapkričio 30 d. Komisijos sprendimas 94/815/EB dėl EB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (IV/33.126 ir 33.322 – Cementas) (OL L 343, p. 1); 1986 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas 86/398/EEB dėl EEB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (IV/31.149 – Polipropilenas) (OL L 230, p. 1); 1989 m. rugpjūčio 2 d. Komisijos sprendimas 89/515/EEB dėl EEB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (IV/31.553 – Suvirinti tinkleliai) (OL L 260, p. 1) ir 1994 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas 94/215/EAPB dėl EAPB sutarties 65 straipsnio taikymo procedūros dėl Europos plieninių sijų gamintojų susitarimų ir suderintų veiksmų (OL L 116, p. 1)), Komisija rėmėsi nagrinėjamo produkto pardavimo kiekiu Bendrijos rinkoje, kaip, beje, ji tai pati pripažino ginčijamame sprendime (395 konstatuojamoji dalis). Ji nurodo, kad minėtuose sprendimuose remdamasi šiuo apskaičiavimo kriterijumi Komisija nustatė baudas, kurių dydis buvo nuo 2 iki 9 % nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartos. ADM pabrėžia, kad jei Komisija būtų taikiusi šį apskaičiavimo kriterijų šioje byloje, jai būtų buvusi paskirta nuo 66 000 iki 236 000 eurų bauda. Tačiau, netaikydama šio apskaičiavimo kriterijaus, Komisija jai šioje byloje paskyrė baudas, kurios buvo nuo 43 iki 153 kartų didesnės už tas, kurios būtų buvusios paskirtos remiantis šiuo pagrindu.
- 67 ADM mano, kad toks Komisijos vertinimas sankcionuoja nedidelės vertės prekybos nišos produktą lygiai taip pat kaip ir kartelį dėl didelės vertės prekybos ekonomiškai svarbaus produkto. Ji mano, kad nė viename baudos apskaičiavimo etape Komisija pakankamai neatsižvelgė į jos ribotą natrio gliukonato apyvartą.

- 68 ADM priduria, kad net atsižvelgus į jos natrio gliukonato apyvartą per visą kartelio veikimo EEE laikotarpį, o ne per vienerius metus, Komisijos nustatyta bauda yra aiškiai neproporcinga. Iš tikrųjų ieškovės natrio gliukonato apyvarta EEE nuo 1991 m. birželio mėn. iki 1995 m. birželio mėn. (t. y. Komisijos nurodytu laikotarpiu) yra tik apie 7,83 mln. eurų, taigi bauda sudaro 216 % šios sumos. Nuo 1991 m. birželio mėn. iki 1994 m. spalio mėn., t. y. visą laikotarpį, kuriuo ADM tariamai dalyvavo kartelyje, jos natrio gliukonato apyvarta EEE buvo apie 5,96 mln. eurų, o bauda sudaro 283 % šios sumos. Kad ir koks būtų dalyvavimo kartelyje laikotarpis, bauda 200 % viršija bendrą pardavimo vertę laikotarpiu, kuriuo ADM dalyvavo kartelyje. Iš tikrųjų bauda, sudaranti 644 % metinio pardavimo, buvo nustatyta taikant Komisijos minėtą JAV valdžios institucijų karteliui, kuris truko 32 metus (o ne mažiau kaip ketverius metus), taikytą metodą.
- 69 Todėl ADM mano, kad Komisija ne tik nepaisė teismų praktikoje nustatytų principų, bet ir pažeidė proporcingumo principą.
- 70 Antra, ADM tvirtina, kad gairės nurodo, jog „svarbu atsižvelgti į pažeidėjų efektyvų ekonominį pajėgumą padaryti pastebimą žalą kitiems ūkio subjektams ir ypač vartotojams“, ir kad kartelių atveju jos taip pat numato galimą baudų padidinimą, siekiant įvertinti „(pažeidimus darančių įmonių) tikrąją (ekonominę) įtaką konkurencijai“.
- 71 Tačiau ADM mano, kad ekonominė įtaka tiek konkurencijai, tiek kitiems ūkio subjektams gali būti įvertinta tik atsižvelgiant į nagrinėjamo produkto pardavimo apimtį. Tik atsižvelgus į šį pardavimą galima nustatyti galimą žalos vartotojams ar konkurencijai dydį, įvertinant antikonkurencinių veiksmų pilną ar kitas neteisėtas pajamas.

72 Todėl ji tvirtina, kad neatsižvelgdama į nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą Komisija klaidingai taikė savo nustatytas gaires.

73 Galiausiai ADM tvirtina, kad nenurodydama motyvų, pagrindžiančių sprendimą neatsižvelgti į ADM nagrinėjamo produkto pardavimą EEE rinkoje, Komisija nesilaikė pareigos motyvuoti.

74 Komisija prašo atmesti nurodytus ieškinio pagrindus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

75 ADM pirmiausia nurodo proporcingumo principo pažeidimą, antra, gairių pažeidimą ir, trečia, pareigos motyvuoti nesilaikymą.

Dėl proporcingumo principo pažeidimo

76 Kaip pripažinta nusistovėjusioje teismų praktikoje, pažeidimų sunkumo laipsnis turi būti nustatytas remiantis daugeliu veiksnių, pavyzdžiui, specifinėmis bylos

aplinkybėmis, jos kontekstu ir baudų atgrasančiu efektu, tačiau privalomo ar baigtinio kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašo nėra (1996 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 54 punktą ir 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją*, C-219/95 P, Rink. p. I-4411, 33 punktą; 65 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 443 punktą).

- 77 Be to, iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad, atsižvelgiant į susiklosčiusią situaciją, tarp pažeidimo sunkumo vertinimo kriterijų gali būti pažeidimo objektu esančių prekių kiekis ir vertė, įmonės dydis bei ekonominis pajėgumas ir atitinkamai įtaka, kurią ji gali daryti rinkai. Viena vertus, iš to darytina išvada, kad nustatant baudos dydį galima atsižvelgti tiek į bendrą įmonės apyvartą, kuri yra, nors apytikris ir netobulas, jos dydžio ir ekonominio pajėgumo rodiklis, tiek į suinteresuotų įmonių rinkos dalį nagrinėjamoje rinkoje, kuri yra pažeidimo dydžio rodiklis. Kita vertus, iš to darytina išvada, kad nei vienam, nei kitam iš šių skaičių nereikia suteikti neproporcingos svarbos kitų vertinimo veiksnių atžvilgiu, ir todėl tinkamas baudos dydis negali būti nustatytas remiantis vien apskaičiavimu pagal bendrą apyvartą (žr. šiuo klausimu 44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 120 ir 121 punktus; 63 punkte minėto sprendimo *Parker Pen prieš Komisiją* 94 punktą; 63 punkte minėto sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją* 176 punktą; 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 187 punktą ir 65 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 444 punktą).
- 78 Iš to darytina išvada, kad nors negalima paneigti, kaip pabrėžia ADM, kad nagrinėjamo produkto apyvarta gali būti tinkamas pagrindas vertinant konkurencijos atitinkamo produkto Bendrijos rinkoje pažeidimą ir dalyvių svarbą karteliui nagrinėjamų produktų atžvilgiu, vis dėlto šis veiksnys jokių būdu nėra vienintelis kriterijus, kuriuo remdamasi Komisija turi vertinti pažeidimo sunkumą.

- 79 Todėl, priešingai nei tvirtina ADM, jei vertinant proporcingumą būtų apsiribojama, kaip, atrodo, siūlo ieškovė, santykio tarp paskirtos baudos ir nagrinėjamo produkto apyvartos vertinimu, minėtam veiksmui būtų suteikiama neproporcinga svarba.
- 80 Bet kuriuo atveju ADM nurodytos vienintelės aplinkybės, kad paskirta bauda viršija jos šio produkto pardavimo kartelio veikimo laikotarpiu apyvartą EEE ar net jei ši bauda žymiai viršija apyvartą, nepakanka baudos neproporcingumui įrodyti. Iš tikrųjų baudos dydžio proporcingumą reikia vertinti įvairių veiksnių, į kuriuos Komisija vertindama pažeidimo sunkumą turi atsižvelgti, t. y. pažeidimo pobūdžio, jo konkrečios įtakos atitinkamoje rinkoje ir geografinės rinkos dydžio atžvilgiu. Ginčijamo sprendimo pagrindumas šių kriterijų atžvilgiu, atsižvelgiant į ADM argumentus, bus nagrinėjamas vėliau.
- 81 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas proporcingumo principo pažeidimu dėl to, kad paskirtos baudos dydis viršija ADM nagrinėjamo produkto pardavimo EEE kartelio veikimo laikotarpiu apyvartą, turi būti atmetas.

Dėl gairių pažeidimo

- 82 Kaip Pirmosios instancijos teismas jau yra nusprendęs, gairėse nenumatyta, kad baudų dydis apskaičiuojamas remiantis bendra apyvarta arba įmonių apyvarta atitinkamoje rinkoje. Tačiau gairės taip pat neužkerta kelio į šią apyvartą atsižvelgti įvertinant baudos dydį, kad būtų laikomasi bendrų Bendrijos teisės principų ir jei to reikalauja aplinkybės (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998*

prieš Komisiją 283 punktą, patvirtintą 38 punkte minėtu sprendimo Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją pagal apeliacinį skundą 258 punktu ir 38 punkte minėto sprendimo Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją 187 punktą).

- 83 Be to, gairės nenumato, kad susijusių įmonių apyvarta – ar tai būtų bendra apyvarta, ar nagrinėjamo produkto pardavimo apyvarta, – yra atskaitos taškas apskaičiuojant baudas, ir juo labiau nenumato, kad ši apyvarta yra vienintelis tinkamas kriterijus nustatant pažeidimo sunkumą.
- 84 Tačiau, šalia kitų tinkamų veiksmų, Komisija į ją gali atsižvelgti. Taip yra tuomet, kai pagal gairių 1A punkto trečiąją–šeštąją pastraipą Komisija nustato tokį baudos lygį, kuris turėtų didelį atgrasantį efektą. Tokiomis aplinkybėmis Komisija atsižvelgia į pažeidėjų efektyvų ekonominį pajėgumą padaryti pastebimą žalą kitiems ūkio subjektams ir būtinybę nustatyti tokį baudos lygį, kuris turėtų didelį atgrasantį efektą (1A punkto ketvirtoji pastraipa), ir padidina baudas, nustatytas remiantis kiekvienos konkuruojančios įmonės nusikalstamos veikos specifine svarba ir tikrąja įtaka konkurencijai ypač ten, kur skiriasi to paties tipo pažeidimus darančių įmonių dydis (1A punkto šeštoji pastraipa).
- 85 Komisija savo raštuose nurodė, kad, išskirdama suinteresuotas įmones ir norėdama įvertinti kiekvienos įmonės nusikalstamos veikos tikrąją įtaką konkurencijai, ji turi atsižvelgti į nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą.

- 86 Kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 378–382 konstatuojamųjų dalių, priešingai nei tvirtina ADM, Komisija šiuo atveju tinkamai atsižvelgė į suinteresuotų įmonių nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą. Iš tikrųjų, kaip jau buvo konstatuota šio sprendimo 58 ir 60 punktuose, išskirdama susijusias įmones, Komisija rėmėsi jų natrio gliukonato pasauline pardavimo apyvarta per pažeidimo laikotarpio paskutinius, t. y. 1995-uosius, metus.
- 87 Tačiau šioje byloje kartelyje dalyvavusios įmonės užima beveik visą atitinkamo produkto pasaulinę rinką. Be to, kartelis nustato kainas ir pasidalija rinką, suteikiant pardavimo kvotas. Tokiu atveju suinteresuotas įmones išskirdama į skirtingas kategorijas Komisija teisėtai gali remtis šio kartelio narių natrio gliukonato pasaulinio pardavimo apyvarta. Iš tikrųjų, kadangi šio išskyrimo tikslas buvo įvertinti pažeidėjų ekonominę galią pažeidimu daryti žalą konkurencijai ir atsižvelgti į jų specifinę svarbą kartelyje, Komisija neperžengė savo diskrecijos ribų nusprenddama, kad atitinkamų kartelio narių pasaulinės rinkos dalis buvo tinkamas rodiklis.
- 88 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas gairių pažeidimu, turi būti atmestas.

Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo

- 89 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, nurodant motyvus pagal EB 253 straipsnį turi būti pateikiamas aiškus ir nedviprasmiškas aktą priėmusios institucijos pagrindimas, kad suinteresuoti asmenys galėtų susipažinti su priimto akto pagrindimu, o kompetentingas teismas galėtų vykdyti jo kontrolę. Pareiga motyvuoti turi būti

vertinama atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, ypač į akto turinį, motyvų, kuriais remiamasi, pobūdį ir į interesą gauti paaiškinimus, kurį gali turėti asmenys, kuriems šis aktas skirtas, arba kiti šiuo aktu tiesiogiai ir asmeniškai suinteresuoti asmenys. Nėra reikalaujama, kad nurodant motyvus būtų tiksliai atspindėti visi susiję faktiniai ir teisiniai elementai, nes tai, ar aktų motyvavimas tenkina EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti vertinama atsižvelgiant ne tik į jų tekstą, bet taip pat ir į jų kontekstą bei nagrinėjamą sritį reglamentuojančių teisės normų visumą (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktas ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Vokietija prieš Komisiją*, C-301/96, Rink. p. I-9919, 87 punktas).

- 90 Sprendimo skirti kelioms įmonėms baudas už Bendrijos konkurencijos normų pažeidimą pareigos motyvuoti apimtis turi būti nustatyta atsižvelgiant į tai, kad pažeidimo sunkumas turi būti nustatytas remiantis įvairiais veiksniais, pavyzdžiui, konkrečiomis bylos aplinkybėmis, jos kontekstu ir baudos atgrasančiu efektu, nesudarant privalomo ir išsamaus kriterijų, į kuriuos reikėtų būtina atsižvelgti, sąrašo (76 punkte minėtos nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją* 54 punktas).
- 91 Šioje byloje Komisija, apskaičiuodama baudos dydį, nesirėmė atitinkamo produkto apyvarta EEE. Tačiau, priešingai nei tvirtina ADM, Komisija neprivalėjo įmonei skirtinos baudos dydžio apskaičiuoti remiantis jos atitinkamo produkto apyvarta EEE (žr. šio sprendimo 86 ir 87 punktus). Todėl negalima kaltinti Komisijos nenurodžius motyvų, dėl kurių ji, apskaičiuodama skirtinos baudos dydį, nesirėmė šiuo kriterijumi.
- 92 Taigi ieškinio pagrindas, pagrįstas pareigos motyvuoti nesilaikymu, taip pat turi būti atmestas.

3. *Dėl neatsižvelgimo ar nepakankamo atsižvelgimo į ribotą nagrinėjamo produkto rinkos dydį*

a) Šalių argumentai

- 93 ADM, priešingai nei ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamoje dalyje teigia Komisija, mano, kad pastaroji, apskaičiuodama baudą, neatsižvelgė arba bent jau netinkamai atsižvelgė į tai, kad nagrinėjamo produkto rinkos dydis yra ribotas.
- 94 Pirmiausia ADM pažymi, kad Komisija visoms suinteresuotoms įmonėms nustatė 40 mln. eurų pradinį baudos dydį, iš kurių 5 mln. eurų vienai ADM (ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamoji dalis). Tačiau 40 mln. eurų sudaro daugiau nei 200 % visų susijusių įmonių natrio gliukonato pardavimo EEE 1995 metais. Be to, ji nurodo, kad Komisijos nustatyta galutinė bauda iki jos sumažinimo dėl bendradarbiavimo sudarė 438 %, o po sumažinimo – 294 % natrio gliukonato pardavimo EEE 1995 m. (ginčijamo sprendimo 396 ir 440 konstatuojamosios dalys).
- 95 Antra, lygindama Komisijos jai paskirtą baudą šioje byloje su bauda, paskirta byloje „Cinko fosfatas“ (2001 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas 2003/437/EB dėl EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo taikymo procedūros (byla COMP/E-1/37.027 – Cinko fosfatas) (OL 2003, L 153, p. 1), ADM tvirtina, kad Komisija pažeidė vienodo požiūrio principą. Iš tikrųjų ji nurodo, kad nors šios dvi bylos iš dalies yra vienalaikės ir panašios ne tik atitinkamų rinkų dydžiu, bet ir pažeidimo sunkumu bei trukme, Komisija atsižvelgė į ribotą cinko fosfato rinkos dydį Europoje ir nustatė bendrą 11,95 mln. eurų baudą (arba 75 % bendros nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartos sumos), o natrio gliukonato byloje nustatė bendrą 40 mln. eurų baudą (sudarantią 200 % nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartos EEE sumos).

Be to, ADM pažymi, kad byloje „Cinko fosfatas“ buvo nustatytas 3 mln. eurų pagrindinis baudos dydis įmonėms, turinčioms didesnes nei 20% rinkos dalis, ir 0,75 mln. eurų įmonėms, turinčioms žymiai mažesnes rinkos dalis. Ji primena, kad natrio gliukonato atveju Komisija nustatė 10 mln. eurų pradinį baudos dydį įmonėms, turinčioms didesnes nei 20% rinkos dalis, ir 5 mln. eurų įmonėms, turinčioms žymiai mažesnes rinkos dalis.

96 Trečia, ADM tvirtina, kad ginčijamame sprendime šiuo klausimu taip pat nesilaikoma pareigos motyvuoti, nes, jos nuomone, yra prieštaravimas tarp ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamosios dalies ir 394 bei 395 konstatuojamųjų dalių. ADM nurodo, kad iš tikrųjų 377 konstatuojamojoje dalyje Komisija tvirtina atsižvelgusi į nagrinėjamo produkto apyvartą, o 394 ir 395 konstatuojamosiose dalyse ji atmeta ADM pateiktus argumentus, kuriais siekiama, kad būtų atsižvelgta į minėtą apyvartą.

97 Komisija prašo atmesti nurodytus ieškinio pagrindus. Dėl šios bylos palyginimo su byla „Cinko fosfatas“ Komisija nurodo, kad pastarojoje byloje pirmiausia apskaičiuotos baudos buvo sumažintos per pusę dėl 10% bendros apyvartos ribos, numatytos Reglamento Nr. 17 15 straipsnyje, ir, antra, Komisija nenustatė nė vienos sunkinančios aplinkybės. Be to, šiose dviejose bylose tariamai esančius vertinimo skirtumus pateisina Komisijos diskrecija šioje srityje.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

98 ADM pirmiausia nurodo proporcingumo principo pažeidimą, antra, vienodo požiūrio principo pažeidimą ir, trečia, pareigos motyvuoti nesilaikymą.

Dėl proporcingumo principo pažeidimo

- 99 Reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį nustatant baudos dydį atsižvelgiama į pažeidimo sunkumą ir trukmę. Be to, pagal gaires Komisija, nustatydamą pradinį baudos dydį, remiasi pažeidimo sunkumu, atsižvelgdama į pažeidimo pobūdį, jo įtaką rinkai ir susijusios geografinės rinkos dydį.
- 100 Šios teisės normos savaiame neįpareigoja Komisijos atsižvelgti į produktų rinkos dydį.
- 101 Vis dėlto, pagal teismų praktiką, vertindama pažeidimo sunkumą Komisija privalo atsižvelgti į daugelį veiksnių, kurių pobūdis ir svarba skiriasi, nelygu pažeidimo rūšis ir jo padarymo aplinkybės (44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 120 punktą). Negali būti atmesta, kad tam tikrais atvejais tarp pažeidimo sunkumą rodančių veiksnių gali būti ir nagrinėjamo produkto rinkos dydis.
- 102 Tačiau jei rinkos dydis gali būti veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti nustatant pažeidimo sunkumą, jo svarba priklauso nuo atitinkamo pažeidimo konkrečių aplinkybių.
- 103 Šioje byloje pažeidimas yra susijęs su kainų karteliu, kuris dėl savo pobūdžio iš esmės yra labai sunkus pažeidimas. Be to, kartelyje dalyvavusios įmonės aprūpino daugiau nei 90 % pasaulinės rinkos ir 95 % Europos rinkos (ginčijamo sprendimo 9

konstatuojamoji dalis). Galiausiai natrio gliukonatas yra žaliava, naudojama daugelyje galutinių produktų, ir todėl paveikiama daug rinkų (ginčijamo sprendimo 6 ir 8 konstatuojamosios dalys). Tokiomis aplinkybėmis mažas nagrinėjamos rinkos dydis, jei jis iš tikrųjų toks yra, turi tik nedidelę reikšmę, palyginus su kitais pažeidimo sunkumą rodančiais veiksniais.

- 104 Bet kuriuo atveju reikia atsižvelgti į tai, kad Komisija nusprendė, jog pažeidimas turi būti laikomas labai sunkiu gairių prasme, kurios tokiu atveju numato, jog Komisija gali „nustatyti“ pradinį baudos dydį, didesnį nei 20 mln. eurų. Vis dėlto šioje byloje iš ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamosios dalies matyti, kad Komisija pirmai kategorijai priklausančioms įmonėms nustatė tik 10 mln. eurų pradinį baudos dydį ir 5 mln. eurų pradinį baudos dydį įmonėms, priklausančioms antrai kategorijai, o tai sudaro pusę ir atitinkamai ketvirtį tos sumos, kurią, remdamasi gairėmis, Komisija galėjo nustatyti už labai sunkų pažeidimą.
- 105 Šis pradinio baudos dydžio nustatymas patvirtina, kad Komisija atsižvelgė į ribotą nagrinėjamo produkto rinkos dydį, kaip ji nurodė ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamojoje dalyje.
- 106 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas proporcingumo principo pažeidimu, turi būti atmestas.

Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo

- 107 Reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką vienodo požiūrio principas yra pažeidžiamas tik tuo atveju, kai panašios situacijos yra vertinamos skirtingai arba

skirtingos situacijos yra vertinamos vienodai, išskyrus atvejus, kai toks vertinimas gali būti objektyviai pateisinamas (1984 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sermide*, 106/83, Rink. p. 4209, 28 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją*, T-311/94, Rink. p. II-1129, 309 punktas).

- 108 Reikia taip pat priminti, kad Komisijos sprendimų praktika nėra teisinis pagrindas skiriant baudas konkurencijos srityje, nes šis pagrindas yra nustatytas Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje, kurią papildė gairės (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 209–213 punktus ir juose minėtą teismų praktiką).
- 109 Be to, nustatydamą baudų dydį Komisija turi plačią diskreciją, ir ūkio subjektai negali turėti teisėtų lūkesčių Komisijai nustatant šiuos dydžius (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 171 ir 172 punktus bei juose nurodytą teismų praktiką).
- 110 Galiausiai reikia priminti, kad tai, jog Komisija savo ankstesnėje sprendimų praktikoje buvo nusprendusi, jog elgesys lemia tam tikro dydžio baudą, visiškai nereiškia, kad ji įsipareigojo pateikti tokį patį vertinimą vėlesniame sprendime (žr. pagal analogiją 1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 357 punktą; 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją*, T-347/94, Rink. p. II-1751, 368 punktą ir 38 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 234 ir 337 punktus).
- 111 Šioje byloje taip pat reikia konstatuoti, kad paprastas sprendimo „Cinko fosfatas“ nurodymas, kaip padarė ADM, yra netinkamas, nes Komisija neprivalėjo vienodai vertinti šios bylos.

- 112 Dėl vienodo požiūrio principo taikymo šioje byloje reikia pažymėti, kad kiti Komisijos sprendimai baudų srityje iš esmės yra tik rekomenduojamojo pobūdžio, juo labiau kai šių bylų faktiniai duomenys, pavyzdžiui, rinkos, produktai, valstybės, įmonės ir atitinkami laikotarpiai, nėra identiški nurodytiems ginčijamame sprendime (žr. šiuo klausimu 2004 m. sausio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *JCB Service prieš Komisiją*, T-67/01, Rink. p. II-49, 187 punktą).
- 113 Šioje byloje reikia konstatuoti *prima facie*, kad ginčijamo sprendimo kartelio aplinkybės skiriasi nuo sprendimo „Cinko fosfatas“ kartelio aplinkybių. Iš tikrųjų kartelis cinko fosfato rinkoje apėmė tik EEE teritoriją, o kartelis natrio gliukonato rinkoje buvo pasaulinis. Be to, priešingai nei šioje byloje, kartelyje cinko fosfato rinkoje dalyvavo tik santykinai nedidelės įmonės. Sprendimo „Cinko fosfatas“ įmonių pasaulinė apyvarta 2000 m. buvo nuo 7,09 iki 278,8 mln. eurų, o šioje byloje suinteresuotų įmonių pasaulinė apyvarta 2000 m. buvo nuo 314 mln. iki 14,003 mlrd. eurų, o ADM – 13,936 mlrd. eurų.
- 114 Bet kuriuo atveju, net pripažįstant, kad visos aplinkybės, kuriomis remiantis buvo nustatyta bauda byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas „Cinko fosfatas“, gali būti laikomos panašiomis į šios bylos aplinkybes, Pirmosios instancijos teismas, remdamasis savo neribota jurisdikcija, tvirtina, kad Komisijos nustatytas pagrindinis baudos dydis už ADM padarytą pažeidimą šioje byloje yra tinkamas, atsižvelgiant į visus Komisijos ginčijamame sprendime nurodytus veiksnius ir į kai kurių šių veiksmų vertinimą šiame sprendime.
- 115 Todėl ADM negali remtis Komisijos sprendimu byloje „Cinko fosfatas“ norėdama įrodyti vienodo požiūrio principo pažeidimą šioje byloje.

Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo

116 Dėl ADM nurodyto prieštaravimo tarp ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamosios dalies ir 394 bei 395 konstatuojamųjų dalių reikia pažymėti, kad ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad ji, nustatydamą pradinį baudos dydį, atsižvelgė į natrio gliukonato rinkos ribotą dydį. Priešingai nei tvirtina ADM, Komisija neprieštaravo šiam teiginiui ginčijamo sprendimo 395 konstatuojamojoje dalyje atmesdama ADM argumentus, kuriais iš esmės buvo nurodoma, kad Komisija, nustatydamą baudas, privalo atsižvelgti į suinteresuotų įmonių apyvartą nagrinėjamoje rinkoje. Pirma, aplinkybė, kad tam tikrų įmonių, tarp jų ir ADM, tik maža dalis apyvartos buvo susijusi su nagrinėjama rinka, nebūtinai reiškia, kad ši rinka yra riboto dydžio. Antra, kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 104 punkte, šioje byloje nustatydamą tik 10 mln. eurų pradinį baudos dydį, nors dėl savo pobūdžio tai buvo labai sunkus pažeidimas, Komisija atsižvelgė į ribotą rinkos dydį. Todėl ginčijamame sprendime nėra prieštaravimo šiuo klausimu.

117 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas pareigos motyvuoti nesilaikymu, turi būti atmetas.

4. Dėl atsižvelgimo du kartus į baudos atgrasantį efektą

a) Šalių argumentai

118 ADM mano, kad Komisija, apskaičiuodama baudos dydį, du kartus atsižvelgė į jos atgrasantį pobūdį, t. y. pirmiausia nustatydamą pradinį baudos dydį ir kvalifikuodama kartelio dalyvių vaidmenį (ginčijamo sprendimo 378, 382 ir 385 konstatuoja-

mosios dalys) ir, antra, taikydama 250 % baudos padidinimą atsižvelgiant į jos dydį ir bendrus išteklius (ginčijamo sprendimo 386–388 konstatuojamosios dalys). Bet kuriuo atveju, jei Pirmosios instancijos teismui pateikti Komisijos argumentai yra teisingi, tai ginčijamame sprendime šiuo klausimu nesilaikyta pareigos motyvuoti.

- 119 Komisija nepripažįsta atsižvelgusi du kartus į baudos atgrasantį efektą. Priešingai, ji tvirtina dviem atskirais ir vienas po kito einančiais etapais, pagrįstais skirtingais kriterijais, nustačiusi pakankamai atgrasančio dydžio baudą (ginčijamo sprendimo 378 ir 380 konstatuojamosios dalys). Be to, Komisija mano šiuo klausimu pakankamai motyvavusi ginčijamą sprendimą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 120 ADM nurodo pirmiausia gairių pažeidimą ir, antra, pareigos motyvuoti nesilaikymą.

Dėl gairių pažeidimo

- 121 Kaip teisingai tvirtina ADM, išskirdama rinkos dalyvius į kategorijas pagal jų turimas dalis ir priskirdama ADM įmonių, turinčių mažesnes nei 10 % rinkos dalis, kategorijai (ginčijamo sprendimo 378, 382 ir 385 konstatuojamosios dalys), Komisija rėmėsi būtinybe nustatyti atgrasančio dydžio baudas. Be to, Komisija rėmėsi šiuo veiksniu tam tikriems kartelio dalyviams, tarp kurių buvo ir ADM, taikydama 2,5 dauginimo koeficientą, atsižvelgiant į jų dydį ir bendrus išteklius (ginčijamo sprendimo 386–388 konstatuojamosios dalys).

- 122 Vis dėlto nustatydamą pradinį baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą Komisija pirmiausia pripažino pažeidimą atsižvelgdama į objektyvius veiksnius, t. y. pažeidimo pobūdį, jo įtaką rinkai ir šios geografinės rinkos dydį. Antra, Komisija atsižvelgė į subjektyvius veiksnius, t. y. į konkrečiai su kiekvienu kartelio dalyviu susijusias aplinkybes, pavyzdžiui, įmonės dydį ir jos bendrus išteklius. Šioje antroje analizės dalyje Komisija būtent ir siekė užtikrinti baudos atgrasantį lygį.
- 123 Tačiau, kaip teisingai tvirtina Komisija, net jei antroje analizės dalyje ji du kartus nurodė šį tikslą, iš tikrųjų ji atliko tik vieną skaičiavimą, kurį ji padalino į du etapus ir kurio tikslas buvo kiekvienam kartelio dalyviui nustatyti tokį baudos lygį, kuris, atsižvelgiant į jų konkrečias aplinkybes, užtikrintų atgrasantį poveikį įvairių objektyvių ir subjektyvių pažeidimo sunkumo veiksnių atžvilgiu.
- 124 Todėl, priešingai nei tvirtina ADM, Komisija „neatsižvelgė du kartus“ į baudos atgrasantį efektą.
- 125 Taigi ieškinio pagrindas, pagrįstas gairių pažeidimu, turi būti atmestas.

Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo

- 126 Reikia konstatuoti, kad ADM nenurodė jokio konkretaus argumento grįsdama savo tvirtinimą ir tik priekaištavo Komisijai nenurodžius atsižvelgimo du kartus į baudos atgrasantį efektą motyvų.

- 127 Bet kuriuo atveju šio sprendimo 121–125 punktuose buvo nuspręsta, kad Komisija neatsižvelgė du kartus į baudos atgrasantį poveikį. Todėl jai nereikėjo nurodyti konkrečių motyvų šiuo klausimu.
- 128 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas pareigos motyvuoti nesilaikymu, turi būti atmestas.

5. *Dėl padidrinimo koeficiento taikymo pradiniam baudos dydžiui*

a) Šalių argumentai

- 129 ADM mano, kad 2,5 padidrinimo koeficiento taikymas pradiniam baudos dydžiui yra akivaizdžiai neadekvati priemonė, pagrįsta klaidingais argumentais ir pažeidžianti vienodo požiūrio principą.
- 130 Pirmiausia ADM tvirtina, kad kadangi įmonės yra racionalūs ekonominiai vienetai ir tam, kad bauda iš tikrųjų būtų atgrasantis poveikio, pakanka, jog ji būtų nustatyta tokia, kad jos numatomas dydis viršytų iš pažeidimo turimą naudą. Ji tvirtina, kad jei įmonės suvokia, jog nuostoliai, susiję su sankcija, panaikina iš kartelio turimą naudą, bauda jau yra atgrasantis efekto. Toks požiūris jau buvo patvirtintas šio sprendimo 44 punkte minėtame Teisingumo Teismo sprendime *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* (108 punktas). Jis atitinka ir gaires, kurios įpareigoja (1A punkto ketvirtoji pastraipa) įvertinti baudos atgrasantį efektą atsižvelgiant į pažeidėjų pajėgumą padaryti žalą vartotojams ir kurios reikalauja, kad nustatant tinkamą baudos atgrasantį efektą būtų atsižvelgta į bet kokią iš neteisėto kartelio turimą naudą. Galiausiai toks požiūris yra išreikštas ir kituose Bendrijos teisės aktuose.

131 Net jei būtų pripažinta, jog baudos, kuri neviršija galimos naudos, nepakanka norint užtikrinti, kad ji būtų atgrasanti, tinkamas metodas būtų nustatyti tikėtiną kartelio naudą pagal atitinkamo produkto pardavimo procentinį dydį, padidinant suma, skirta įvertinti paklaidą. Kaip tik toks metodas taikomas JAV. Teisingumo Teismas (44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 108 punktas) ir Pirmosios instancijos teismas (65 punkte minėto sprendimas *HFB ir kt. prieš Komisiją*, ypač jo 456 punktas) savo praktikoje pripažino ryšio tarp baudos atgrasančio efekto ir iš kartelio galimos naudos buvimą.

132 ADM neginčija, kad apskaičiuojant baudą galima atsižvelgti į bendrą apyvartą. Vis dėlto suteikus šiam veiksmui pernelyg didelę svarbą bauda taptų neproporcinga. Komisija šiuo klausimu gynė tik padidinimą, taikytą remiantis ADM apyvartos palyginimu. Tačiau joks protingas paaiškinimas negali pateisinti to, jog apskaičiuojant, kiek padidinti baudą, kad ji taptų atgrasanti, daugiausia būtų atsižvelgiama į bendrą apyvartą. Komisijos pasirinktas metodas visiškai nepaaiškina, kodėl, siekiant atgrasinti atitinkamas įmones tęsti veiklą kartelyje, susijusiame su natrio gliukonatu, reikėjo atimti iš ADM pelną, gautą pardavus visiškai su pažeidimu nesusijusius produktus.

133 Antra, savo dublike ADM papildomai nurodo, kad net jei Pirmosios instancijos teismas nuspręstų, kad, priešingai ką tik nurodytoms išvadoms, atgrasančio pobūdžio padidinimas buvo pateisinamas atsižvelgiant į ADM dydį ir bendrus išteklius, vis dėlto ji mano, kad Komisija, atsižvelgdama į pažeidimo trukmę, negalėjo teisėtai 35 % papildomai padidinti 7,5 mln. eurų atgrasančio efekto padidinimo. Toks padidinimas logiškai iš dalies gali būti pateisinamas, tik jei atgrasančio efekto padidinimas yra pagrįstas galima kartelio naudą. Ji mano, kad kuo ilgesnė yra kartelio trukmė, tuo didesnė galima nauda, ir todėl padidinimas atsižvelgiant į kartelio trukmę yra tinkamas. Baudos apskaičiavimo metodas būtų buvęs teisingas, jei padidinimas būtų buvęs taikytas 5 mln. eurų pagrindiniam baudos dydžiui.

Komisija, atrodo, pati siekė šio rezultato, nes ginčijamo sprendimo 392 konstatuojamojoje dalyje nurodė, kad „pradinis baudos dydis, nustatytas remiantis pažeidimo sunkumu (385 konstatuojamoji dalis), (buvo) padidintas 35 %“. Vis dėlto ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamoji dalis daro nurodą tik į 5 mln. eurų atskaitos tašką.

- 134 Trečia, ADM mano, kad padidinant pradinį baudos dydį atsižvelgdama į tai, kad didelės įmonės turi teisinių bei ekonominių žinių ir infrastruktūrų, kurios padeda joms lengviau atpažinti pažeidimus savo veikloje ir suvokti iš to kylančias konkurencijos teisėje nusakomas pasekmes (ginčijamo sprendimo 386 konstatuojamoji dalis), Komisija pažeidė vienodo požiūrio principą.
- 135 Iš tikrųjų ji mano, kad pažeidime dalyvavusios įmonės visos priklauso tarptautinėms grupėms, kurių pasaulinė apyvarta yra didesnė nei 300 mln. eurų, ir visos naudojasi vidinėmis ir išorinėmis teisinėmis konsultacijomis, leidžiančiomis joms įvertinti riziką įsiliejus į neteisėtą kartelį ir pažeidimo pasekmes.
- 136 Be to, ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas šiuo klausimu.
- 137 Komisija mano, kad argumentas, pagrįstas papildomu baudos padidinimu 35 % atsižvelgus į pažeidimo trukmę, yra naujas ieškinio pagrindas, kuris turi būti atmestas kaip nepriimtinas pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalį. Be to, Komisija prašo atmesti ir visus kitus nurodytus ieškinio pagrindus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

138 ADM pirmiausia nurodo proporcingumo principo pažeidimą, antra, vienodo požiūrio principo pažeidimą ir, trečia, pareigos motyvuoti nesilaikymą.

Dėl proporcingumo principo pažeidimo

139 Grįsdama šį ieškinio pagrindą ADM pateikia du skirtingus kaltinimus.

140 Pirmiausia ADM iš esmės tvirtina, jog atsižvelgiant į tai, kad įmonės yra racionalūs ekonominiai vienetai ir kad bauda turėtų atgrasanti poveikį, pakanka, jog ji būtų nustatyta tokio lygio, kad jos numatomas dydis viršytų iš pažeidimo turimą naudą. Šiuo klausimu reikia priminti, kad atgrasymas yra vienas iš pagrindinių kriterijų nustatant baudos dydį (1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 173 punktas ir 1972 m. liepos 14 d. Sprendimo *BASF prieš Komisiją*, 49/69, Rink. p. 713, 38 punktas bei šio sprendimo 90 punkte nurodyta teismų praktika).

141 Tačiau jei būtų nustatyta tokio dydžio bauda, kad panaikintų iš kartelio gautą naudą, ji neturėtų atgrasančio efekto. Visiškai pagrįstai galima manyti, kad įmonės, racionaliai apskaičiuodamos savo finansus ir planuodamos veiklą, atsižvelgia ne tik į baudų, kurias jos rizikuoja gauti pažeidimo atveju, dydį, bet ir į kartelio atskleidimo rizikos lygį. Be to, jei baudos funkcija būtų nužeminama iki paprasto naudos panaikinimo, būtų nepakankamai atsižvelgta į nagrinėjamą elgesį kaip į pažeidimą EB 81 straipsnio 1 dalies prasme. Iš tikrųjų nužeminant baudą iki patirtos žalos kompensacijos, be atgrasančio efekto, kuris skirtas tik būsimam elgesiui, būtų

neatsižvelgiama ir į tokios priemonės represinį pobūdį konkrečiau iš tikrųjų padaryto pažeidimo atžvilgiu. Tiek atgrasantis, tiek represinis baudos efektai pateisina Komisijos teisę nustatyti baudą, kuri, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, gali netgi žymiai viršyti naudą, kurią suinteresuota įmonė tikisi gauti iš pažeidimo.

- 142 Be to, tokios įmonės kaip ADM, kuri veikia įvairiose rinkose ir kurios finansinis pajėgumas yra labai didelis, atveju gali nepakankti atsižvelgti į apyvertą atitinkamoje rinkoje norint užtikrinti baudos atgrasantį efektą. Iš tikrųjų kuo didesnė yra įmonė ir kuo daugiau ji turi bendrų išteklių, leidžiančių jei nepriklausomai veikti rinkoje, tuo labiau ji turi atsižvelgti į savo vaidmens svarbą užtikrinant veiksmingą konkurenciją rinkoje. Todėl nustatant baudos dydį, užtikrinantį jos atgrasantį efektą, turi būti atsižvelgiama į faktines aplinkybes, susijusias su pažeidimą padariusios įmonės ekonomine galia.
- 143 Be to, kaip nurodo Komisija, neprieštaraudama šiuo klausimu ADM, pastarajai įmonei nustatytas baudos dydis, pritaikius 2,5 dauginimo koeficientą, sudaro tik nedidelę, t. y. 0,0538% jos metinės bendros apyvartos, dalį ir šiuo požiūriu negali būti laikomas neproporcingu.
- 144 Antra, savo dublike ADM nurodo, kad Komisija 7,5 mln. eurų sumos, kuri jau buvo padidinta, kad įgautų atgrasantį efektą, jokių būdu negalėjo papildomai padidinti 35% dėl pažeidimo trukmės. Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad, pagal Pirmosios instancijos procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalį, proceso metu negalima pateikti naujų ieškinio pagrindų, išskyrus tuos atvejus, kai jie pagrindžiami teisinėmis arba faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui. Tačiau ieškinio pagrindas, kuris išplečia pareikštame ieškinyje anksčiau tiesiogiai ar

netiesiogiai nurodytą pagrindą ir kuris glaudžiai su juo yra susijęs, turi būti pripažintas priimtinas. Analogiškas sprendimas taikomas ir kaltinimui, pateiktam grindžiant ieškinio pagrindą (2002 m. kovos 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Joynson prieš Komisiją*, T-231/99, Rink. p. II-2085, 156 punktas).

145 Šioje byloje ADM savo ieškinyje teigė, kad 2,5 dauginimo koeficientas yra per didelis, nurodydama, kad jis viršijo ribą, reikalingą užtikrinti baudos atgrasantį efektą. Savo dublike subsidiariai šiam kaltinimui ji tvirtina, kad bet kuriuo atveju Komisija 35 % padidinimą dėl kartelio trukmės turėjo taikyti ne sumai, gautai taikius 2,5 dauginimo koeficientą, o sumai, nustatytai prieš taikant šį koeficientą. Taip ADM pateikia kaltinimą, kuris yra glaudžiai susijęs su ieškinyje nurodytu kaltinimu, ir išplečia anksčiau nurodytą ieškinio pagrindą. Todėl reikia nagrinėti šį kaltinimą iš esmės.

146 Dėl ADM nurodyto kaltinimo pagrįstumo reikia pažymėti, kad Komisija teisingai taikė dauginimo koeficientą dėl pažeidimo trukmės sumai, kuri jau buvo padidinta 2,5 dauginimo koeficientu. Šiuo klausimu, kaip tai jau buvo nuspręsta (žr. šio sprendimo 140–143 punktus), pažymėtina, kad 2,5 dauginimo koeficientas yra atgrasantis elementas, kuris pirmiausia užtikrina didelį atgrasantį baudos pobūdį suinteresuotos įmonės savybių atžvilgiu. Tačiau niekas netrukdo Komisijai gautos sumos vėliau padidinti antru elementu, kuris taikomas atsižvelgiant į neteisėto elgesio požymius. Iš tikrųjų kuo įmonės labiau yra pasirėngusios daryti labai sunkius pažeidimus ilgą laikotarpį, tuo yra didesnis atgrasymo poreikis.

147 Dėl nuorodos ginčijamo sprendimo 392 konstatuojamojoje dalyje į 385 konstatuojamąją dalį pažymėtina, kad Komisija Pirmosios instancijos teismui pripažino, jog tai yra klaida. Vis dėlto ši klaida neturi įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui, nes iš to, kaip buvo apskaičiuotas su trukme susijęs padidinimas, ir iš nuorodos į pradinį

baudos dydį, apskaičiuotą remiantis pažeidimo sunkumu, apimančią padidinimą pritaikius 2,5 dauginimo koeficientą, aiškiai matyti, kad Komisija iš tikrųjų turėjo omenyje pagrindinį baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą po minėtos korekcijos. Tai taip pat matyti ir iš Komisijos ginčijamo sprendimo 378–388 konstatuojamosiose dalyse pateiktos analizės loginės sekos, kai kiekviename etape buvo atsižvelgiama į konkrečias su kiekviena atitinkama įmone susijusias aplinkybes. Todėl tampa akivaizdu, kad 392 konstatuojamojoje dalyje esanti nuoroda iš esmės yra susijusi ne tik su 385 konstatuojamąja dalimi, bet ir su 385–388 konstatuojamosiomis dalimis. Tokiomis aplinkybėmis reikia atkreipti dėmesį į tai, jog gairėse šiuo klausimu pažymima, kad atsižvelgimas į pažeidimo sunkumą lemia „baudos dydžio padidėjimą“.

- 148 Todėl ADM neteisingai priekaištuoja Komisijai dėl to, kad ši, padidinusi baudą užtikrinant atgrasantį efektą, papildomai padidino baudą 35 % dėl pažeidimo trukmės.
- 149 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas proporcingumo principo pažeidimu, turi būti atmestas.

Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo

- 150 ADM tvirtina, kad visos pažeidime dalyvavusios įmonės priklausė tarptautinėms grupėms, kurios visos naudojasi vidinėmis ir išorinėmis teisinėmis konsultacijomis, leidžiančiomis joms nustatyti įsiliejimo į neteisėtą kartelių riziką ir įvertinti pažeidimo pasekmes.

- 151 Šiuo klausimu reikia pastebėti, kad ginčijamame sprendime Komisija numatė dvi priežastis pradiniam baudos tam tikriems kartelio dalyviams, tarp jų ir ADM, dydžiui taikyti 2,5 dauginimo koeficientą. Iš tikrųjų Komisija pirmiausia nurodė būtinybę užtikrinti baudos didelį atgrasantį efektą ir, antra, būtinybę atsižvelgti į tai, kad didelės įmonės turi teisinių bei ekonominių žinių bei infrastruktūrą, kurios leidžia geriau įvertinti jų pažeidimo pobūdį ir su tuo susijusias pasekmes konkurencijos teisės požiūriu (ginčijamo sprendimo 386 punktas).
- 152 Vis dėlto iš ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamosios dalies matyti, kad Komisija nusprendė ADM taikyti 2,5 dauginimo koeficientą iš esmės siekdama užtikrinti baudos atgrasantį efektą. Kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 139–143 punktuose, Komisija teisingai atsižvelgė į būtinybę užtikrinti baudos didelį atgrasantį efektą, t. y. ji galėjo nuspręsti, kaip nurodyta ginčijamo sprendimo 387 konstatuojamojoje dalyje, kad reikia padidinti pradinį baudos dydį, apskaičiuotą atsižvelgiant į nagrinėjamos rinkos dydį ir įvertinant susijusių įmonių dydį bei jų bendrus išteklius. Be to, kadangi ADM ir *Akzo* pasaulinė apyvarta 2000 m. buvo apytiksliai po 14 mlrd. eurų, o kitų kartelio dalyvių apyvarta svyravo tik nuo 300 mln. eurų iki 3 mlrd. eurų, negalima paneigti, kad siekdama įgyvendinti šį tikslą Komisija teisėtai galėjo išskirti dvi kartelio dalyvių kategorijas pagal jų dydį ir bendrus išteklius bei ADM ir *Akzo* pagrindinius baudos dydžius padidinti pritaikius 2,5 dauginimo koeficientą.
- 153 Dėl suinteresuotų įmonių turimų teisinių bei ekonominių žinių ir infrastruktūros Pirmosios instancijos teismas mano, kad į tai gali būti atsižvelgta didinant baudos dydį. Šioje byloje ADM neginčija turinti teisinių ir ekonominių žinių bei infrastruktūrą. Be to, įmonė, pavyzdžiui, ADM, kurios pasaulinė apyvarta 2000 m. buvo apie 14 mlrd. eurų, gali būti laikoma turinčia tokių žinių ir infrastruktūrą. Todėl Komisija teisingai pripažino tokių žinių ir infrastruktūros buvimą, kad padidintų ADM pagrindinės baudos dydį. Šio vertinimo negali paneigti ADM

argumentas, kad kitai kategorijai priskirtos įmonės taip pat turėjo teisinių ir ekonominių žinių bei infrastruktūrą, galinčių taip pat pateisinti jų baudos padidinimą. Iš tikrųjų net jei ši aplinkybė būtų patvirtinta ir Komisija neteisingai būtų neatsižvelgusi į šią aplinkybę kitų antrai kategorijai priskirtų įmonių atžvilgiu, bet kuriuo atveju ADM tuo negali remtis norėdama sumažinti jai taikytą padidinimą.

- 154 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas vienodo požiūrio principo pažeidimu, turi būti atmestas.

Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo

- 155 ADM, nepateikdama papildomų argumentų, tvirtina, kad ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas, kiek jis susijęs su 2,5 dauginimo koeficiento taikymu. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad ginčijamo sprendimo 386 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė dvi šio sprendimo 151 punkte minėtas priežastis taikyti padidinimo koeficientą. Ginčijamo sprendimo 387 konstatuojamojoje dalyje ji paaiškino, kad atsižvelgiant į to paties sprendimo 48 konstatuojamojoje dalyje nurodytus skaičius, kartelio narius reikėjo suskirstyti į dvi kategorijas. Galiausiai ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamojoje dalyje ji nurodė, kad ji mano, jog 2,5 dauginimo koeficiento taikymas yra tinkamas baudos atgrasančiam pobūdžiui užtikrinti.
- 156 Dėl ADM taikyto padidinimo koeficiento dydžio reikia pažymėti, kad Komisija galėjo remtis tik šios įmonės dydžiu, apie kurį galima susidaryti apytikslį vaizdą iš bendros šios įmonės apyvartos, ir pabrėžti būtinybę užtikrinti baudos atgrasantį pobūdį. Ji

neprivalėjo motyvuodama nurodyti skaičių, susijusių su apskaičiavimo metodu, pagrindžiančiu šį pasirinkimą (žr. šiuo klausimu 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sarrió prieš Komisiją*, C-291/98 P, Rink. p. I-9991, 80 punktą).

- 157 Todėl Komisija pakankamai motyvavo ginčijamą sprendimą šiuo klausimu ir ieškinio pagrindas, pagrįstas pareigos motyvuoti nesilaikymu, taip pat turi būti atmestas.

6. *Dėl vertinimo klaidų dėl konkrečios kartelio įtakos rinkai*

a) Įžanga

- 158 Pirmiausia reikia priminti, kad pažeidimų sunkumas turi būti nustatytas atsižvelgiant į įvairius veiksnius (žr. šio sprendimo 76 punktą). Tokiomis aplinkybėmis į konkrečią kartelio įtaką rinkai gali būti atsižvelgiama kaip į vieną iš tinkamų kriterijų.

- 159 Savo gairėse (1A punkto pirmoji pastraipa) Komisija nurodė, kad vertindama pažeidimo sunkumą ji atsižvelgia ne tik į jo pobūdį ir atitinkamos geografinės rinkos dydį, bet ir į „(pažeidimo) konkrečią įtaką rinkai, kur tai gali būti įvertinta“.

- 160 Šioje byloje iš ginčijamo sprendimo 334–388 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija iš tikrųjų nustatė baudos dydį, apskaičiuotą remiantis pažeidimo sunkumu, įvertintu atsižvelgiant į šiuos tris kriterijus. Tokiomis aplinkybėmis ji nusprendė, kad kartelis turėjo „realią įtaką“ natrio gliukonato rinkai (ginčijamo sprendimo 371 konstatuojamoji dalis).
- 161 ADM mano, kad Komisija, vertindama konkrečią kartelio įtaką nagrinėjamai rinkai, padarė daug klaidų. ADM tvirtina, kad šios klaidos turėjo įtakos apskaičiuojant baudų dydį.

b) Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą metodą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai

Šalių argumentai

- 162 ADM tvirtina, kad Komisija neįrodė konkrečios kartelio įtakos natrio gliukonato rinkai, be kita ko, dėl klaidų, padarytų įrodinėjant.
- 163 Pirmiausia ADM mano, kad Komisija apsiribojo teiginiu, jog kartelis realiai veikė, ir iš to padarė išvadą, kad kartelis taip pat turėjo daryti konkrečią įtaką rinkai. Tačiau ADM pažymi, kad iš gairių 1A punkto pirmosios pastraipos ir to, kaip tai ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamojoje dalyje pripažino pati Komisija, matyti, kad kartelio įgyvendinimas neturi būti painiojamas su konkrečia jo įtaka nagrinėjamai rinkai.

- 164 Be to, ADM mano, kad Komisija negalėjo teisėtai remtis santykinai ilga kartelio trukme nusprendusi, jog pastarasis turėjo konkrečios įtakos nagrinėjamai rinkai. Iš tikrųjų ADM mano, kad taip darydama Komisija nepateikė įrodymų dėl konkrečios įtakos ir tik neteisėtai rėmėsi prezumpcija šiuo klausimu.
- 165 Galiausiai dėl natrio gliukonato kainos kitimo ADM tvirtina, kad Komisija neįrodė, o ji tai turėjo padaryti pagal gairių 1A punkto pirmąją pastraipą, kad kartelis turėjo „įvertinamą“ įtaką šiam kitimui. Pasak ADM, Komisija rėmėsi tik grafiku, paimtu *Roquette* patalpose darant patikrinimą, ir atsiradus prieštaravimams tarp išvadų, padarytų atsižvelgiant į grafikus, ir ADM išdėstytų argumentų, Komisija pažymėjo, jog šie „<...> argumentai įtikinamai neįrodo, kad kartelio veikimas negalėjo turėti jokios reikšmės kainų svyravimams“ (ginčijamo sprendimo 359 konstatuojamoji dalis). Be to, ADM ginčija tai, kad neneigdama jos argumentų Komisija tik pažymėjo, jog natrio gliukonato kainų kitimas, pavaizduotas minėtame grafike, „visiškai (atitiko) egzistuojantį susitarimą“ (ten pat). ADM mano, kad taip elgdamasi Komisija nepateikė konkrečios kartelio įtakos rinkai įrodymų, o priešingai – neteisėtai sukeitė tarp šalių įrodinėjimo pareigą.
- 166 Komisija neginčija, kad kartelio veikimo ir jo konkrečios įtakos nagrinėjamai rinkai kriterijai negali būti painiojami ir kad ji turi pateikti įrodymus šiuo klausimu. Vis dėlto ji mano, kad šioje byloje ji nesukeitė įrodinėjimo pareigos ir pakankamai įrodė šią įtaką.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 167 Atsižvelgiant į ADM pateiktus kaltinimus dėl Komisijos pasirinkto būdo įrodyti, kad kartelis turėjo konkrečios įtakos natrio gliukonato rinkai, prieš nusprendžiant dėl

ADM nurodytų argumentų pagrįstumo, reikia apibendrinti ginčijamo Komisijos sprendimo 340–369 konstatuojamosiose dalyse pateiktą vertinimą.

— Komisijos atlikto vertinimo apibendrinimas

- 168 Pirmiausia ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamojoje dalyje Komisija pateikė tokį vertinimą:

„Komisija mano, kad įmonių, kurios šiame sprendime nagrinėjamu laikotarpiu turėjo daugiau nei 90 % pasaulinės ir 95 % Europos natrio gliukonato rinkos, padarytas pažeidimas turėjo realios įtakos rinkai EEE, nes jis buvo kruopščiai vykdomas. Kadangi susitarimais buvo ribojami pardavimo kiekiai, nustatomos aukštesnės kainos, nei būtų nusistovėjusios nesant jų, ir ribojamas pardavimas tam tikriems klientams, šie susitarimai turėjo paveikti įprastą veiksmų eigą rinkoje, o kartu ir turėti poveikį šiai rinkai.“

- 169 Ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamojoje dalyje ji pabrėžė, kad „kiek tai įmanoma, klausimas dėl susitarimų įgyvendinimo (buvo) atskirtas nuo klausimo dėl jų įtakos rinkai“, tačiau „vis dėlto neišvengiama, kad tam tikri faktiniai elementai, kuriais remiantis padarytos išvados šiais dviem klausimais, sutampa“.

- 170 Komisija pirmiausia nagrinėjo kartelio veikimą (ginčijamo sprendimo 342–351 konstatuojamosios dalys). Ji nusprendė, kad kartelio veikimas buvo įrodytas įvairiais

elementais, susijusiais su, jos nuomone, kertiniu kartelio akmeniu – pardavimo kvotomis. Be to, Komisija nurodė, kad „kartelio nuolatinis rūpestis buvo nustatyti tikslines ir (arba) minimalias kainas“, bei pridūrė, kad ji mano, jog „šios kainos (turėjo) turėti įtakos dalyvių elgesiui, nors jie nevisada jas nustatydavo tokias, kokias reikia“ (ginčijamo sprendimo 348 konstatuojamoji dalis). Komisija nusprendė, kad „negalima abejoti dėl (kartelio) veikimo veiksmingumo“ (ginčijamo sprendimo 350 konstatuojamoji dalis).

- 171 Po to Komisija įvertino pažeidimo įtaką natrio gliukonato rinkai. Šiuo klausimu ji pirmiausia nurodė į ginčijamo sprendimo 34–41 konstatuojamosiose dalyse pateiktą atitinkamos rinkos vertinimą. Toliau, darydama nuorodą į ginčijamo sprendimo 235 ir 236 konstatuojamosiose dalyse pateiktą vertinimą, Komisija, remdamasi *Roquette* patalpose paimitomis dviem lentelėmis (toliau – grafikai) (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis), pažymėjo:

„Kainų kitimas, matomas (grafikuose), rastuose tikrinant *Roquette*, rodo, kad kartelio narių tikslas bent jau iš dalies buvo pasiektas. Abu (grafikai), iliustruojantys kainų (Prancūzijos frankais (FRF)) kitimą Europos natrio gliukonato rinkoje nuo 1977 m. iki 1995 m., rodo kritimą 1985 metais. Šis pokytis tikriausiai buvo susijęs su ankstesnio kartelio iširimu ir po to gamybinių pajėgumų naudojimo išaugimu. 1986 m. pabaigoje kainos sumažėjo beveik dvigubai, palyginus su 1985 m. pradžia. Labai tikėtina, kad susitarimų, kuriais buvo sukurtas naujas kartelis, taikymas nuo 1986 m. turėjo didelę reikšmę didiam kainų išaugimui (dvigubai) nuo 1987 m. iki 1989 metų. Kainoms nukritus 1989 m., (ne taip smarkiai kaip 1985 m.), jų lygis iki 1995 m. išliko apie 60 % didesnis nei 1987 metais.“

172 Ginčijamo sprendimo 235 ir 236 konstatuojamosiose dalyse, į kurias 354 konstatuojamojoje dalyje daroma nuoroda, Komisija pažymėjo:

„(235) Per patikrinimą *Roquette* patalpose paimti du dokumentai yra pakankamai aiškūs ir yra kartelio įtakos natrio gliukonato rinkai įrodymai. Juose yra (grafikas), vaizduojantis vidutinę natrio gliukonato kainą Europoje nuo 1977 iki 1995 metų.

(236) (Vienas iš grafikų) akivaizdžiai vaizduoja, kad 1981 m. ir 1987 m., kai pradėjo veikti atitinkamai „pirmasis“ ir „antrasis“ karteliai, kainos smarkiai išaugo. Kainos žymiai nukrito 1985 m., kuomet, pasitraukus *Roquette*, iširo „pirmasis kartelis“. Nuo 1987 m. iki 1989 m. natrio gliukonato kainos sparčiai augo; jos tapo dvigubai aukštesnės. Vėliau, nuo 1989 iki 1995 m., jos nusistovėjo 60% aukštesnės, nei buvo nukritusios iki žemiausio lygio 1987 metais. Reikia pažymėti, kad kitaip nei 1981–1986 m. laikotarpiu, natrio gliukonato kainos galėjo būti išlaikytos labai aukštos iki 1995 metų.“

173 Galiausiai Komisija apibendrino, išnagrinėjo ir atmetė susijusių šalių per administracinę procedūrą pateiktus argumentus, kuriais buvo siekiama paneigti Komisijos išvadą, padarytą atsižvelgus į *Roquette* patalpose paimtus grafikus. Dėl ADM argumentų, kuriais buvo tvirtinama, kad kaina būtų tokia pat, net jei ir nebūtų buvę kartelio, Komisija pažymėjo (ginčijamo sprendimo 359, 365 ir 369 konstatuojamosios dalys):

„(359) <...> ADM pateikti argumentai įtikinamai neįrodo, kad kartelio veikimas negalėjo turėti jokios reikšmės kainų svyravimams. Nors ADM pasiūlytas

scenarijus gali pasitvirtinti nesant kartelio, jis visiškai atitinka egzistuojantį susitarimą. Pajėgumų padidėjimas devinto dešimtmečio viduryje galėjo būti tiek pirmo kartelio (1981–1985) iširimo priežastis, tiek rezultatas. Dėl kitimo nuo 1987 m. pažymėtina, kad jis visiškai sutampa su kartelio atnaujinimu šiuo laikotarpiu. Todėl aplinkybė, kad natrio gliukonato kaina pradėjo augti, negali būti visiškai paaiškinta tik konkurencija, tačiau turi būti aiškinama atsižvelgiant į dalyvių sudarytą susitarimą dėl minimalios kainos, rinkos dalių pasidalijimo ir informacijos bei priežiūros sistemos. Visi šie veiksniai turėjo įtakos sėkmingam kainų augimui.

<...>

- (365) (Vienas iš) pas *Roquette* rastų (grafikų) patvirtina, kad nuo 1991 m. iki 1995 m., t. y. tuomet, kai ADM dalyvavo kartelyje, kainos išliko stabilios arba nežymiai sumažėjo. Niekas nerodo, kad kainos žymiai sumažėjo ir juo labiau kad jos buvo rentabilios. ADM pasitraukimas iš rinkos tikriausiai gali būti paaiškinamas rimtomis techninėmis problemomis, su kuriomis ji susidūrė iš karto prisijungusi prie kartelio ir kurios tęsėsi nuolat. Ji niekada nesugebėjo išnaudoti savo kvotų.

<...>

- (369) Galiausiai yra neįtikėtina, kad šalisys keletą kartų būtų nusprendusios susitikti įvairiose pasaulio vietose pasiskirstyti pardavimo kvotas, nustatyti kainas ir pasidalinti klientais per tokį ilgą laikotarpį, atsižvelgiant, be kita ko, į riziką, jei, jų nuomone, kartelis neturėjo arba turėjo ribotą įtaką natrio gliukonato rinkai.“

— Vertinimas

- 174 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal gairių 1A punkto pirmąją pastraipą, apskaičiuodama baudą pagal pažeidimo sunkumą Komisija atsižvelgia būtent į „(pažeidimo) konkrečią įtaką rinkai, kur tai gali būti įvertinta“.
- 175 Šiuo klausimu reikia išnagrinėti tiksliai formuluotės „kur tai (konkreči įtaka) gali būti įvertinta“ reikšmę. Reikia nustatyti, ar pagal šią formuluotę Komisija apskaičiuodama baudų dydžius gali atsižvelgti į konkrečią pažeidimo įtaką tik tada ir tik tiek, kai ji gali įvertinti šią įtaką.
- 176 Kaip teisingai nurodė Komisija, kartelio įtakos atitinkamai rinkai nagrinėjimas yra neišvengiamai susijęs su prielaidomis. Tokiomis aplinkybėmis Komisija turi išsiaiškinti, kokia būtų buvusi nagrinėjamo produkto kaina nesant kartelio. Tačiau nagrinėjant realaus kainos kitimo priežastis yra pavojinga daryti kokias nors išvadas apie kiekvienos jų vaidmenį. Reikia atsižvelgti į objektyvią aplinkybę, kad dėl kainų kartelio šalys atsisakė savo laisvės konkuruoti kainomis. Taip pat įtakos vertinimas, susijęs su kitais nei šis savanoriškas kartelio šalių susilaikymas veiksniais, neišvengiamai yra pagrįstas tikėtinomis, tačiau tiksliai neįvertinamomis galimybėmis.
- 177 Todėl Komisijai negali būti priekaištaujama rėmusis konkrečia kartelio įtaka atitinkamai rinkai, nepaisant aplinkybės, kad ji negalėjo įvertinti šios įtakos ar pateikti skaičių šiuo klausimu, nes kitaip šis kriterijus, į kurį atsižvelgiama nustatant baudos dydį, netektų veiksmingumo.

178 Todėl konkreti kartelio įtaka atitinkamai rinkai turi būti laikoma įrodyta, jei Komisija gali pateikti konkrečių ir įtikinamų su pagrįsta tikimybe duomenų, kad kartelis turėjo įtakos rinkai.

179 Šioje byloje iš Komisijos pateikto vertinimo (žr. šio sprendimo 168–173 punktus) apibendrinimo matyti, kad darant išvadą dėl kartelio „realios įtakos“ rinkai šis vertinimas pagrįstas dviem elementais. Pirmiausia ji nurodo, kad kartelio nariai kruopščiai vykdė kartelio susitarimus (žr. 340 konstatuojamąją dalį, pakartotą šio sprendimo 168 punkte) ir kad kartelis tęsėsi ilgai (ginčijamo sprendimo 369 konstatuojamoji dalis, pakartota šio sprendimo 173 punkte). Antra, ji tvirtina, kad *Roquette* patalpose paimti grafikai rodo tam tikrą ryšį tarp kartelio nustatytos kainos ir kartelio dalyvių rinkoje taikomų realių kainų (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis; žr. šio sprendimo 171 punktą).

180 Priešingai nei tvirtina ADM, Komisija konkrečią įtaką natrio gliukonato rinkai įvertino ne tik remdamasi veiksmingu kartelio veikimu. Iš tikrųjų, kaip tai matyti iš šio sprendimo cituotų ginčijamo sprendimo ištraukų, Komisija siekė, kur įmanoma, atskirai išnagrinėti kartelio veikimą ir jo konkrečią įtaką rinkai nusprendama šioje byloje, kad kartelio veikimas yra pirminė ir būtina, tačiau nebūtinai pakankama sąlyga įrodant konkrečią jo įtaką (žr. šiuo klausimu ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamąją dalį). Tiesa, ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamojoje dalyje Komisija pripažino, kad buvo „vis dėlto neišvengiama, kad tam tikri faktiniai elementai, kuriais remiantis buvo padarytos išvados šiais dviem klausimais, sutampa“, – dėl šios priežasties Komisija nenaudojo, kaip tai tvirtina ADM, tinkamų sąvokų kiekvienoje jos nagrinėjimo dalyje. Tačiau ADM neteisingai prieštarauja Komisijai supainiojus kartelio veikimą su jo konkrečia įtaka. Be to, būdamas konkrečios kartelio įtakos pirminė sąlyga, kartelio realus veikimas yra pirmas konkrečios kartelio įtakos požymis.

- 181 Be to, negalima priekaištauti Komisijai nusprendus, kad tokiu atveju kaip nagrinėjamas šioje byloje, kai kartelio nariai turi daugiau nei 90 % pasaulinės ir 95 % EEE natrio gliukonato rinkos ir didelį dėmesį skiria šio kartelio susitarimų organizavimui, laikymuisi, priežiūrai, kartelio įgyvendinimas yra ryškus poveikio rinkai požymis, nes (žr. šio sprendimo 179 punktą) šioje byloje Komisija analizavo ir kitus dalykus.
- 182 Dar daugiau, Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad šio požymio reikšmė yra tuo didesnė, kuo ilgesnė kartelio trukmė. Iš tikrųjų sklandus sudėtingo kartelio, kaip šioje byloje, susijusio su kainų nustatymu, rinkų pasidalijimu ir keitimusi informacija, veikimas reikalauja didelių administravimo ir valdymo išlaidų. Todėl Komisija pagrįstai galėjo manyti, kad tai, jog įmonės ilgą laikotarpį tęsė pažeidimą ir užtikrino jo administracinį valdymą, nepaisydamos su tokiais neteisėtais veiksmais susijusios rizikos, rodo, kad kartelio dalyviai turėjo tam tikros naudos iš šio kartelio, ir todėl šis kartelis turėjo konkrečios įtakos atitinkamoje rinkoje, net jei ši įtaka nėra įvertinama.
- 183 Dėl *Roquette* patalpose paimtų grafikų pažymėtina, jog iš Komisijos pateikto vertinimo (žr. šio sprendimo 171 ir 172 punktus) matyti, kad netvirtindama, jog šie grafikai yra neginčijamas kartelio įtakos kainoms įrodymas ir neįvertindama šios įtakos Komisija nusprendė, kad „labai tikėtina“, jog susitarimų taikymas turėjo „didelės reikšmės“ kainų kitimui.
- 184 Toliau sprendime bus nagrinėjama, ar, kaip tvirtina ADM, Komisija padarė klaidų vertindama faktus, kuriais ji grindė savo išvadas. Vis dėlto atsižvelgiant į tai, kas pasakyta šio sprendimo 178 punkte, ADM priekaištas Komisijai dėl pasirinkto klaidingo būdo įrodyti, kad kartelis turėjo įtakos natrio gliukonato kainų kitimui, yra klaidingas. Šios išvados negali paneigti tai, kad, atsakydama į ADM argumentus, Komisija iš esmės tvirtino, kad ji negali atmesti galimybės, jog toks pats kitimas būtų buvęs ir nesant kartelio, tačiau atsižvelgiant į veiksmingą kartelio veikimą ir paralelę

tarp siūlomų ir sutartų kainų, šis argumentas nėra įtikinamas. Iš tikrųjų Komisija nereikalavo iš suinteresuotų įmonių, kaip tai tvirtina ADM, kad jos pateiktų priešingus įrodymus, t. y. tokius įrodymus, kuriuos dėl šio sprendimo 177 punkte nurodytų priešasčių būtų beveik neįmanoma pateikti, tačiau kruopščiai įvertino įvairius jos pačios išvadą grindžiančius ir neigiančius argumentus.

185 Iš to, kas pasakyta, reikia daryti išvadą, kad Komisija nepasirinko klaidingo metodo įvertinti konkrečią kartelio įtaką natrio gliukonato rinkai.

c) Dėl natrio gliukonato kainų kitimo vertinimo

186 ADM mano, kad Komisijos ginčijamame sprendime pateikti įrodymai nepagrindžia išvados, jog „labai tikėtina, kad susitarimų, kuriais buvo sukurtas naujas kartelis, taikymas nuo 1986 m. turėjo didelę reikšmę dideliame kainų išaugime (dvigubai) nuo 1987 m. iki 1989 m.“ (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis). Šiuo klausimu ji pateikia dvi skirtingų argumentų rūšis.

Dėl to, kad Komisija neturėjo pakankamai informacijos ir neatsižvelgė į kitus, per administracinę procedūrą nurodytus veiksnius

— Šalių argumentai

187 ADM nurodo, kad neįmanoma, jog kartelis būtų turėjęs kitokios nei rinkos jėgų nulemtos įtakos. Iš tikrųjų iš ginčijamo sprendimo konstatuojamųjų dalių matyti,

kad suinteresuotos įmonės pačios nurodė, jog 1986–1987 m. nustatyta kaina nepadengė žaliavų sąnaudų. Tas pats pasakytina ir apie 1989 m., kai kaina buvo aukščiausia. Tokiomis sąlygomis, ADM nuomone, kaina būtų kilusi bet kuriuo atveju, net nesant kartelio.

188 ADM taip pat tvirtina, kad Komisija turėjo labai mažai informacijos apie 1987–1989 m. laikotarpį: ji neturėjo įrodymų dėl iki 1989 m. rugpjūčio 9 d. sutartos kainos. Galiausiai ADM mano, kad 1986–1987 m. kainos buvo susijusios su agresyvia strategija siekiant priversti bendrovę *FinnSugar*, iš kurios 1989 m. ADM nupirko natrio gliukonato gamybos technologiją, atsisakyti savo plėtros planų.

189 Komisija ginčija šį vertinimą pabrėždama, kad kai produkto kaina yra nuostolinga, o pasiūla viršija paklausą, kaina gali pakilti tik bankrutavus vienai iš rinkoje veikiančių įmonių ir kad nė viena įmonė šiuo atveju nebūtų galėjusi padidinti kainų paprastu vienašaliu sprendimu, neprarasdama rinkos dalių. Todėl Komisija mano, kad nors kainos galėjo pakilti nesant kartelio, jis vis dėlto egzistavo, ir tai yra labiausiai tikėtinas nustatytų kainų svyravimų paaiškinimas.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

190 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad, kontroliuojant Komisijos pateiktą kartelio konkrečios įtakos rinkai vertinimą, reikia būtinai išnagrinėti jos pateiktą kartelio įtakos kainoms vertinimą (38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 148 punktą ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, T-308/94, Rink. p. II-925, 173 punktą bei 110 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 225 punktą).

- 191 Be to, teismų praktika primena, kad vertinant pažeidimo sunkumą reikia atsižvelgti *inter alia* į inkriminuojamų veiksmų teisinį ir ekonominį kontekstą (1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 612 punktas ir 76 punkte minėto sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją* 38 punktas), o norėdama įvertinti konkrečią pažeidimo įtaką rinkai Komisija turi atsižvelgti į konkurenciją, kuri būtų įprastai egzistavusi, jei nebūtų buvę pažeidimo (žr. šiuo klausimu minėtos sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 619 ir 620 punktus; 110 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 235 punktą ir 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, T-141/94, Rink. p. II-347, 645 punktą).
- 192 Pirmiausia iš to išplaukia, kad ypač kainų kartelių atveju turi būti nustatyta, kad susitarimai iš tikrųjų leido suinteresuotoms įmonėms nustatyti aukštesnes kainas, nei jos būtų buvusios nesant kartelio. Antra, iš to išplaukia, kad vertindama Komisija turi atsižvelgti į visas objektyvias nagrinėjamos rinkos sąlygas esamame ekonominiame bei galimame teisiniame kontekste. Iš Pirmosios instancijos teismo sprendimų kartono kartelio byloje (žr. 110 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 234 ir 235 punktus) matyti, kad tam tikrais atvejais reikia atsižvelgti į „objektyvių ekonominių veiksnių, rodančių, kad „laisvos konkurencijos“ sąlygomis kainų lygis būtų kitęs skirtingai, nei jis kito esant karteliui,“ buvimą (žr. taip pat 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 151 ir 152 punktus; 190 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 183 ir 184 punktus).
- 193 Šioje byloje ADM neginčia Komisijos nustatytų faktinių aplinkybių. ADM neginčia ir kainų kitimo, kaip jį aprašė Komisija ginčijamo sprendimo dalyje, kurioje išdėstomi faktai (ginčijamo sprendimo 76–80 konstatuojamosios dalys), ir dalyje, kurioje, remiantis tikrinant *Roquette* rastais grafikais, analizuojama kartelio įtaka rinkai (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis).

194 Reikšmingos faktinės aplinkybės, nurodytos ginčijamo sprendimo konstatuojamosiose dalyse, gali būti apibendrintos taip:

— 1984 m. pavasarį iširo pirmasis kartelis (ginčijamo sprendimo 76 konstatuojamoji dalis);

— maždaug dvejus metus (t. y. maždaug iki 1986 m. pavasario) natrio gliukonato rinkoje buvo laisva konkurencija (ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamoji dalis);

— 1986 m. gegužės mėn. buvo imtasi pirmųjų veiksmų siekiant sukurti naują kartelį (ginčijamo sprendimo 79 konstatuojamoji dalis);

— 1987 m. vasario mėn. buvo sudarytas naujas kartelis, kuris su tam tikrais pakeitimais veikė iki 1995 m. (ginčijamo sprendimo 79 ir 80 konstatuojamosios dalys).

195 Natrio gliukonato kainų kitimas, nurodytas ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamojoje dalyje, gali būti apibendrintas taip:

— 1985 m. natrio gliukonato kainos nukrito, o 1986 m. jos sumažėjo beveik dvigubai, lyginant su 1985 m. pradžia;

— nuo 1987 m. iki 1989 m. natrio gliukonato kainos padvigubėjo;

— 1989 m. kainos dar kartą nukrito, tačiau mažiau nei 1985 m., ir iki 1995 m. išliko apie 60 % didesnės nei 1987 metais.

196 Pirmiausia iš to matyti, kad norėdama įvertinti, ar susitarimai iš tikrųjų leido suinteresuotoms įmonėms pasiekti aukštesnes sandorių kainas, nei jos būtų buvusios nesant kartelio, Komisija teisingai palygino natrio gliukonato kainas, buvusias nuo pirmojo kartelio iširimo iki naujo kartelio sudarymo 1987 m. vasario mėn., t. y. laikotarpiu, kuomet rinkoje vyko laisva konkurencija, su kainomis po 1987 m., atsižvelgdama į tam tikrą reikalingą laiką, būtina pradėti karteliui veiksmingai veikti.

197 Taip pat, lygindama taikytų kainų situaciją su ta, kuri būtų buvusi nesant kartelio, Komisija teisingai pabrėžė, kad nuo 1989 m. iki 1995 m. kainos buvo santykinai stabilios. Tačiau, kaip nurodė Komisija ginčijamo sprendimo 42 konstatuojamojoje dalyje ir neprieštaraujant šiuo klausimu ADM, natrio gliukonato rinkoje iš esmės buvo daug pokyčių. Todėl Komisija galėjo teisėtai nuspręsti, kad nesant kartelio šalys nebūtų galėjusios tikėtis kokio nors natrio gliukonato kainų stabilumo. ADM nepateikė jokio argumento šiai išvadai paneigti.

198 Antra, dėl kainų padvigubėjimo 1987–1989 m. reikia pažymėti, kad jei, kaip tai tvirtina ADM, natrio gliukonato kaina 1987 m. buvo nuostolinga, o pasiūla per didelė, kaip kad 1986–1987 m., sunkiai tikėtina, kad kainos būtų pakilusios nesant išorės faktoriaus. Iš tikrųjų jei pasiūla buvo per didelė, kainos būtų kritusios arba išlikusios, iki produktas iš naujo būtų tapęs retas dėl vieno iš ūkio subjektų pasitraukimo iš rinkos dėl bankroto ar susilieimo. Tačiau šioje byloje Komisija konstatavo, kad kainos augo dėl veiksmingo naujo kartelio veikimo.

- 199 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, reikia konstatuoti, kad Komisija galėjo nuspręsti, jog ji turi pakankamai konkrečių ir įtikinamų įrodymų, kad kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai, kuri gairių prasme buvo „įvertinama“ palyginant hipotetines kainas, kurios, atsižvelgiant į pagrįstą tikimybę, būtų nusistovėjusios nesant kartelio, su kainomis, taikytomis dėl kartelio.
- 200 ADM nurodyti argumentai nepaneigia šios išvados. ADM nurodyta aplinkybė, kad remiantis konkurentų pareiškimais (posėdžio pranešimo 122 punktas) ši kaina, net aukščiausio lygio, nepadengė žaliavų sąnaudų, yra netinkama. Iš tikrųjų net jeigu ši aplinkybė būtų įrodyta, įmanoma situacija, jog kaina, kuri būtų taikoma nesant kartelio ir vykstant nevaržomai konkurencijai, būtų taip pat žemesnė už žaliavų sąnaudas, o tam tikrais atvejais šis skirtumas būtų dar didesnis. Taigi Komisija teisingai išnagrinėjo ADM ir kitų šalių per administracinę procedūrą nurodytus argumentus (žr. taip pat šio sprendimo 183 punktą).
- 201 Todėl ADM neteisingai priekaištuoja Komisijai, kad ši neturėjo pakankamai informacijos ir neatsižvelgė į kitus per administracinę procedūrą nurodytus veiksnius.

Dėl to, kad ADM nebuvo kartelio narė tuomet, kai išaugo natrio gliukonato kainos 1987–1989 metais

— Šalių argumentai

- 202 ADM tvirtina, kad natrio gliukonato kainos augo nuo 1987 m. iki 1989 m., kai ji dar nepriklausė karteliui, ir todėl Komisija negalėjo jai paskirti didesnės baudos dėl kartelio ekonominės įtakos jai jame dar nedalyvaujant.

203 Komisija ginčija šio argumento pagrįstumą.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

204 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad realus įmonės elgesys, kurio ji tvirtina laikiusis, yra nesvarbus vertinant kartelio įtaką rinkai, nes turi būti atsižvelgiama tik į bendrą viso pažeidimo įtaką (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 150 ir 152 punktai bei 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 160 ir 167 punktai).

205 Kaip teisingai nurodė Komisija, net jei ADM prie kartelio prisijungė jau natrio gliukonato kainoms pakilus dvigubai 1987–1989 m., ji visą savo dalyvavimo kartelyje laikotarpį naudojosi iki jos prisijungimo sudaryto kartelio rezultatais, t. y. tuo, kad kainų lygis žymiai padidėjo ir kad nusistovėjo aukštos kainos. Be to, ji užtikrino kartelio tęstinumą.

206 Todėl Komisija teisėtai galėjo bendrai vertinti visą kartelį, kad nustatytų visų kartelyje dalyvavusių šalių konkrečią įtaką. ADM prisijungimo prie kartelio momentas yra nereikšmingas vertinant konkrečią kartelio įtaką.

- 207 Todėl kaltinimas dėl to, kad ADM nebuvo kartelio narė padidinant natrio gliukonato kainas 1987–1989 m., turi būti atmestas.

d) Dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo

Šalių argumentai

- 208 ADM tvirtina, kad Komisija padarė klaidų apibrėždama atitinkamą rinką. Ji pabrėžia, kad atitinkamos rinkos apibrėžimas yra būtinas norint įvertinti kartelio įtaką rinkai ir kad dėl to šios klaidos turėjo įtakos apskaičiuojant baudą.
- 209 Pirmiausia ADM nurodo, kad nors ginčijamame sprendime Komisija pati pripažino, kad natrio gliukonatas, nelygu jo panaudojimas, gali būti pakeistas kitomis medžiagomis, vis dėlto apibrėždama atitinkamą rinką ji neįtraukė į ją natrio gliukonato pakaitų.
- 210 Taip Komisija prieštaravo savo nusistovėjusiai praktikai, pagal kurią daliniai pakaitai gali sudaryti atitinkamą rinką. Be to, ADM mano, kad Komisija klaidingai taikė Komisijos pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OL C 372, 1997 m. gruodžio 9 d., p. 5, toliau – pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo).

211 Iš tikrųjų, jos manymu, įrodymai rodo, jog jei natrio gliukonato pirkėjai būtų pasirinkę kompleksonus pakaitus, jie iš tikrųjų būtų pavertę niekais nedidelį, tačiau reikšmingą kainų padidinimą ir kad dėl to rinka būtų platesnė, nei nurodo Komisija. Remdamasi leidiniu „Chemical Economics Handbook“ (B. Davenport ir kt., SRI International 2000, toliau – CEH 2000 m. ataskaita) ji pastebi:

- kainų koreliacijos ažvilgiu natrio gliukonatai artimesnės nei gliukonato rūgštis yra šios medžiagos pakaitai: gliukoheptanatas, HEDTA (milteliai), aminonotri (rūgštis), NTA rūgštis (sausa), aminonotri (kaip NA5 druska) ir EDTA rūgštis (sausa);

- gliukoheptanatas yra pakaitas, artimesnis gliukono rūgščiai nei natrio gliukonatai;

- natrio gliukonato ir gliukoheptanato kainų koreliacija yra didesnė nei 96 %, o tai leidžia manyti, kad šios kainos kinta uždara virtualia skale;

- koreliacija tarp visų kompleksonų, nurodyta CEH 2000 m. ataskaitoje, ir natrio gliukonato yra didesnė nei 60 %, o tai leidžia manyti, jog natrio gliukonato kainos buvo labai jautrios kitų kompleksonų kainų pasikeitimui;

- kainų koreliacija tarp gliukono rūgšties ir kitų kompleksonų yra didesnė nei 60 %, išskyrus dvi NTA pakaito formas.

- 212 Remdamasi pranešimu dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo (39 punktas), įvairiais Komisijos sprendimais, susijusiais su koncentracijomis bei 1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Baustahlgewebe prieš Komisiją* (C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 100 punktas) ADM tvirtina, kad aukštas koreliacijos laipsnis tarp produktų kainų įrodo, jog jie priklauso tai pačiai produktų rinkai konkurencijos teisės tikslais. Iš CEH 2000 m. ataskaitos matyti, kad egzistuoja konkurencija visų kompleksonų kainų atžvilgiu, o natrio gliukonatas ir gliukoheptanatas daugeliu atvejų yra vienas kito pakaitai.
- 213 Pasak ADM CEH 2000 m. ataskaitos, išvados buvo patvirtintos Komisijai atliekant tyrimą apklaustų vartotojų liudijimais, susijusių įmonių atsakymais į Komisijos pateiktus klausimus ir šių įmonių vidiniais dokumentais.
- 214 Todėl, pasak ADM, tiek Komisijos nustatyti įrodymai, kuriais remdamasi ji vis dėlto padarė klaidingą išvadą, tiek CEH 2000 m. ataskaita įrodo, jog atitinkama rinka turėjo būti apibrėžta plačiau, apimant tokius produktus, kaip antai gliukonatai ir gliukoheptanatai, gliukono rūgštis, gliukoheptano rūgštis, pokristalizaciniai tirpalai ir lignino sulfonatai.
- 215 Komisijos ginčijamame sprendime nurodyti argumentai, ADM nuomone, negali paneigti šios išvados. Iš tikrųjų nesvarbu, ar natrio gliukonato pakaitai yra neidealūs ar daliniai, nes, kaip matyti iš pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 17 punkto, Komisija privalo nustatyti, ar pakaitas gali pakeisti pardavimą taip, kad neapsimokėtų nedaug, tačiau reikšmingai pakelti kainą, o ne nustatyti, ar pakaitas perimtų visą produkto pardavimą, kaip atsitiktų idealaus pakaito atveju. Be to, yra klaidinga manyti, kad bendro natrio gliukonato pakaito, tinkamo visokiam galimam

panaudojimui, nebuvimas patvirtina prielaidą, kad natrio gliukonatas sudaro atitinkamą rinką konkurencijos teisės tikslais (ginčijamo sprendimo 37 konstatuojamoji dalis). Ji taip pat tvirtina, kad Komisija nenurodė jokio specialaus panaudojimo, kuriam natrio gliukonatas neturi pakaitų.

- 216 Be to, ADM mano, kad Komisijos argumentai, pagrįsti 1979 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* (85/76, Rink. p. 461), yra klaidingi. Pirmiausia ji nurodo, kad toje byloje Teisingumo Teismas naudojo pakankamo visų tos pačios rinkos produktų pakeičiamumo vieno kitu tam pačiam naudojimui laipsnio kriterijų. Šis testas yra paimtas iš ekonomikos teorijų, kuriomis yra pagrįstas pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo ir kurios yra ADM argumentų pagrindas. Antra, tos bylos faktinės aplinkybės skiriasi nuo šios bylos faktinių aplinkybių. Iš tikrųjų toje byloje vitaminai C ir E neturėjo pakaitų naudojant juos maistui, o šioje byloje Komisija nenustatė jokio naudojimo, kuriam natrio gliukonatas neturėtų pakaito. Trečia, ji tvirtina, kad jei tik nedidelis vitaminų C ir E kiekis būtų buvęs parduotas techniniam naudojimui, pakaitai nebūtų turėję įtakos ieškovės *Hoffmann-La Roche* byloje strategijai nustatant vitaminų C ir E kainas. Perėjus nuo nedidelio pardavimo kiekio prie pakaitų techniniam naudojimui, kainų pakėlimas neturėtų neigiamo poveikio dėl pelno iš didelio masto pardavimo aukštesne kaina maistiniam naudojimui, kuriam nėra jokio pakaito.

- 217 ADM tvirtina, kad bet kuriuo atveju Komisijos ginčijamo sprendimo 37 konstatuojamojoje dalyje ir atsikirtimo į ieškinį 78 punkte klientų liudijimams suteikta ypatinga svarba yra ginčytina. Ginčijamo sprendimo 37 konstatuojamoji dalis klientus apibrėžia kaip „paruošėjus, kurie gamina įvairius produktus įvairiems pramonės sektoriams ir naudoja mažiausiai dvi natrio gliukonato savybes“. Tačiau šis tvirtinimas yra nepagrįstas. Iš tikrųjų CEH 2000 m. ataskaitoje nurodoma, kad natrio

gliukonatą kitų produktų gamybai perkančios įmonės yra iš esmės specifinės išskirtinėje pramonės šakoje. Pasirodo, nė vienas iš apklaustų klientų neatitinka Komisijos apibrėžimo.

- 218 ADM taip pat pastebi, kad byloje *Dow Chemical Company JAV* federalinė prekybos komisija (*US Federal Trade Commission*) nusprendė, kad nepaisant jų naudojimo kompleksonai sudaro ekonominę rinką.
- 219 Antra, ADM pažymi, kad ginčijamo sprendimo 38 konstatuojamojoje dalyje Komisija konstatavo, jog „didžioji dalis Komisijos apklaustų klientų į klausimą dėl pakeičiamumo atsakė, kad jie savo gamybiniame procese negalėtų pakeisti natrio gliukonato kitu produktu“. ADM mano, kad ši išvada yra klaidinga. Šiuo klausimu Komisijos iš vartotojų surinkti įrodymai yra selektyvūs, dviprasmiai ir turi trūkumų dėl pateiktų klausimų pobūdžio.
- 220 Šiuo klausimu ADM pirmiausia nurodo, kad penki iš dvylikos galutinių naudotojų, kurie atsakė į Komisijos pateiktą klausimą, manė, jog natrio gliukonatas gali būti pakeičiamas, o vienas iš jų nurodė, kad gliukono rūgštis yra pakaitas. Šiuos atsakymus patvirtino platintojas, kuris spontaniškai nurodė, kad egzistuoja tam tikras kiekis pakaitų. ADM pabrėžia, kad pirkėjai, kurie atsakė į klausimą ir kurie patvirtino natrio gliukonato pakeičiamumą, sudaro bendrovių, veikiančių paviršių apdirbimo ir pramoninio plovimo sektoriuose (*Solvay, Chemische Werke Kluthe* ir *Henkel*), daugumą, nuperka 50 % natrio gliukonato, be to, tarp jų yra du didžiausi vartotojai pagal apimtį (*Henkel* ir *British Gypsum*).
- 221 Antra, ji tvirtina, kad tik vienas iš apklaustų pirkėjų pagrindė savo atsakymą, nors pranešime dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo (40 punktas) Komisija pati pabrėžė, kad į atsakymus yra atsižvelgiama, jei juos pakankamai patvirtina faktinė medžiaga.

- 222 Trečia, ADM tvirtina, kad Komisijos išsiųstame klausimyne buvo pateiktas netinkamas klausimas. Ji pirkėjų paklausė, ar jie galėtų kuo nors pakeisti natrio gliukonata, užuot klaususi apie jų galimą reakciją į nedidelį, tačiau reikšmingą nuolatinį kainų didėjimą. Be to, ji nurodo, kad tarp neigiamų atsakymų tik vienas buvo pagrįstas, tačiau neįmanoma aiškiai nustatyti, ar pakeisti trukdo nedideli techniniai sunkumai, ar pirkėjai niekada negalėtų persiorientuoti pirkti kitą produktą net nuolat augant natrio gliukonato kainoms.
- 223 Trečia, ADM pažymi, kad ginčijamo sprendimo 38 konstatuojamojoje dalyje Komisija nusprendė, jog „vien tai, kad natrio gliukonato gamintojai sukūrė kartelį, jame dalyvavo ir jam ilgai skyrė savo išteklius bei nusprendė jo neplėsti apimant, pavyzdžiui, pokristalizacinius tirpalus, rodo, kad jie manė, jog natrio gliukonatas sudaro atitinkamą produkto rinką“.
- 224 Tačiau ADM tvirtina, kad, priešingai nei nurodo Komisija, įrodymai leidžia manyti, jog šalyje buvo susirūpinusios, kad klientai gali pasirinkti kartelio narių nekontroliuojamus pakaitus, ir jog jos nesėkmingai siekė išplėsti kartelį apimant pokristalizacinius tirpalus, kad užkirstų kelią bet kokiam sukčiavimui kartelyje. Be to, Komisijos nurodyta aplinkybė, t. y. dalyvavimas kartelyje, gali turėti daugybę priežasčių ir nepagrindžia priimtą išvadą.
- 225 Komisija prašo atmesti ADM argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 226 Pirmiausia reikia pastebėti, kad ginčijamo sprendimo 34–41 konstatuojamosiose dalyse Komisija nagrinėjo atitinkamo produkto rinką ir šią rinką apibrėžė kaip rinką,

kuri apima kietos ir skystos formų natrio gliukonatą ir jo bazinę medžiagą — gliukono rūgštį. Be to, atsakydama į ADM per administracinę procedūrą nurodytus argumentus ji pripažino, kad, atsižvelgiant į natrio gliukonato naudojimą, yra tam tikras skaičius jo dalinių pakaitų, tačiau nusprendė, kad niekas neįrodo, jog šie produktai turi realią įtaką pastarojo kainai. Priešingai, ji nurodė, kad daugelis įrodymų paneigia ADM tvirtinimą. Ji nurodė, kad nėra visiško natrio gliukonato pakaito ir, kadangi jis yra mažiau kenksmingas aplinkai, tam tikri naudotojai mieliau pasirinktų jį, o ne galimą pakaitą. Be to, ji nusprendė, kad šį požiūrį patvirtina kartelio narių klientų pateikti atsakymai bei pats kartelio egzistavimas, kuris apėmė tik natrio gliukonatą ir, jos nuomone, buvo įrodymas to, kad patys kartelio nariai manė, jog rinka apima tik natrio gliukonatą (ginčijamo sprendimo 37 ir 38 konstatuojamosios dalys).

- 227 Be to, ginčijamo sprendimo dalyje, susijusioje su konkrečia kartelio įtaka rinkai, Komisija padarė nuorodą į rinkos tyrimą (ginčijamo sprendimo 353 konstatuojamoji dalis), apibendrintą šio sprendimo 225 punkte.
- 228 ADM iš esmės tvirtina, kad Komisija per siaurai apibrėžė nagrinėjamų produktų rinką, neįtraukdama į ją natrio gliukonato pakaitų.
- 229 Šiuo klausimu pirmiausia būtina pabrėžti, kad ADM šį kaltinimą dėl klaidingo apibrėžimo nurodo ne todėl, kad įrodytų, jog Komisija netinkamai pritaikė EB sutarties 81 straipsnio 1 dalį. Ji neginčija pažeidusi šią nuostatą dalyvaudama kartelyje natrio gliukonato rinkoje. Vienintelis ADM tikslas šiuo atžvilgiu yra įrodyti,

kad Komisija jai paskyrė per didelę baudą, ypač todėl, kad ji, kaip mano ADM, nusprendė, jog buvo konkreti šio kartelio įtaka nagrinėjamai rinkai, ir atsižvelgė į šį veiksnį nustatydamą baudos dydį.

- 230 Tačiau į šiuos argumentus gali būti atsižvelgta, tik jei ADM įrodytų, kad jei Komisija būtų kitaip apibrėžusi nagrinėjamo produkto rinką, ji būtų turėjusi konstatuoti, jog pažeidimas neturėjo konkrečios įtakos apibrėžtai rinkai, kuri apima natrio gliukonatą ir jo pakaitus (žr. šio sprendimo 178 punktą).
- 231 Iš tikrųjų tik toks įrodymas gali paneigti Komisijos remiantis pažeidimo sunkumu nustatytą baudos dydį.
- 232 Kaip nuspręsta šio sprendimo 196 ir 197 punktuose, šioje byloje darydama išvadą, kad egzistuoja reali pažeidimo įtaka natrio gliukonato rinkai, Komisija palygino realiai buvusias kainas su kainomis, kurios būtų nusistovėjusios nesant kartelio, ir šiuo atžvilgiu rėmėsi dviem dalykais. Pirmiausia ji palygino natrio gliukonato kainas, taikytas iki kartelio susidarymo, kuomet veikė laisva konkurencija su kainomis, taikytomis po tam tikro laiko, reikalingo veiksmingam kartelio įgyvendinimui 1989 metais. Antra, ji konstatavo, kad 1989–1995 m. kainos santykinai stabilizavosi, nors paprastai šiai rinkai būdingas didelis kainų svyravimas (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis).
- 233 Tokioje situacijoje tam, kad ADM argumentai dėl klaidingo atitinkamos rinkos apibrėžimo būtų pripažinti, ji turi įrodyti, kad realiai platesnėje rinkoje, kurios apibrėžimą ji siekia įrodyti, taikytų kainų palyginimas su kainomis, kurios būtų

nusistovėjusios šioje platesnėje rinkoje nesant kartelio, rodo, kad kartelis neturėjo įtakos šiai rinkai. Iš tikrųjų, kaip buvo nuspręsta šio sprendimo 178 punkte, tik esant tokiai aplinkybei Komisija, apskaičiuodama baudą pagal pažeidimo sunkumą, negalėtų remtis kartelio konkrečios įtakos kriterijumi.

- 234 Tačiau šiuo klausimu ADM tik nurodo, kad „Komisijos išvados apie atitinkamų produktų rinką turi esminę reikšmę įvertinant ekonominę įtaką“, kad pastarosios tariamai padarytos klaidos „iškraipo Komisijos nuomonę apie ekonominę įtaką ir baudų apskaičiavimą daro negaliojantį“ ir galiausiai kad jei Komisija būtų apibrėžusi rinką taip, kad ji apimtų natrio gliukonato pakaitus, ji „būtų nusprendusi, kad bet kokie šalių mėginimai kontroliuoti natrio gliukonato kainą buvo neveiksmingi“.
- 235 ADM didelę dalį savo rašytinių pareiškimų skiria duomenų, susijusių su želatinos rinka, analizei ir ekonomikos teorijų, susijusių su nagrinėjamos rinkos apibrėžimu konkurencijos teisėje, aptarimui.
- 236 Vis dėlto ADM visiškai nesistengia paneigti Komisijos ginčijamame sprendime pateikto vertinimo dėl natrio gliukonato rinkos, pateikdama tik palyginimo tarp realiai tuo laikotarpiu, kai veikė kartelis, kainų, taikytų platesnėje kompleksonų rinkoje, ir kainų, kurios greičiausiai būtų nusistovėjusios toje pačioje rinkoje nesant natrio gliukonato kartelio, metmenis.

- 237 Todėl ADM neįrodė ar nepateikė įrodymų, kurie kartu galėtų sudaryti vientisą pluoštą požymių, su pagrįsta tikimybe rodančių, kad kartelis dėl natrio gliukonato nedarė įtakos platesnei kompleksonų rinkai arba kad ji buvo nereikšminga.
- 238 Todėl nenagrinėjant, ar, kaip tai tvirtina ADM, Komisija padarė teisės klaidą ginčijamame sprendime neįtraukdama natrio gliukonato pakaitų į atitinkamos rinkos apibrėžimą, kaltinimas dėl klaidingo atitinkamos rinkos apibrėžimo turi būti atmestas.
- 239 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia daryti išvadą, kad ADM neįrodė, jog Komisija padarė klaidų vertindama konkrečią kartelio įtaką rinkai.

C — Dėl vertinimo klaidų, susijusių su pažeidimo trukme

- 240 ADM teigia, kad Komisija padarė vertinimo klaidų pripažindama, kad pažeidimas truko iki 1995 m. birželio mėnesio. Pirmiausia ji tvirtina, kad ji pasitraukė iš kartelio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone ir, antra, kad 1995 m. birželio 3–5 d. susitikimas Anaheim (Kalifornija) negali būti laikomas pažeidimo tęsimu, todėl, atsižvelgiant į tai, turi būti sumažinta bauda.

1. *Dėl to, kad ADM pasitraukė iš kartelio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone*

a) Šalių argumentai

- 241 ADM mano, kad Komisija neteisingai atmetė jos pateiktus argumentus ir ginčijamo sprendimo 319 ir 323 konstatuojamosiose dalyse nusprendė, kad ji nepasitraukė iš kartelio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą ir dalyvavo jame iki 1995 m. birželio mėnesio.
- 242 Pirmiausia remdamasi 1995 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Tréfileurope prieš Komisiją* (T-141/89, Rink. p. II-791, 85 punktas) ir 107 punkte minėtu sprendimu *BPB de Eendracht prieš Komisiją* (203 punktas) ADM tvirtina, kad įmonė pasitraukia iš kartelio, kai ji atvirai jam nepitaria ir nesilaiko susitarimo. ADM taip ir padarė per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą.
- 243 Iš tikrųjų ji nurodo, kad per susitikimą jos atstovai pranešė kitiems dalyviams, kad ji pasitraukia iš grupės, jei nebus išspręsti nagrinėjami klausimai dėl kvotų. Dėl to nebuvo susitarta, ir jos atstovai išvyko, kaip tai matyti iš Komisijos 6 dokumento. Ji pabrėžia, kad Komisija pasinaudojo su tokiu šio 1994 m. spalio 4 d. susitikimo aprašymu (ginčijamo sprendimo 228 konstatuojamoji dalis). Šios faktinės aplinkybės atitinka ne tik pačios Komisijos išvadas, jog susitikimai palaiapsniui iki minėto susitikimo tapo įtempti, bet ir įrodymus, kuriuos *Jungbunzlauer* pateikė Komisijai apie šį susitikimą.
- 244 Be to, ADM pažymi, kad patvirtindama savo pasitraukimą iš kartelio ji nustojo teikti karteliui informaciją apie savo pardavimą, o tai Komisija pripažino ginčijamo

sprendimo 228 konstatuojamojoje dalyje. Priešingai Komisijos ginčijamo sprendimo 321 konstatuojamojoje dalyje pateiktam išaiškinimui, šis veiksmas nebuvo paprasta derybų kartelio viduje strategija, kuri parodė aišką ketinimą tęsti ribojančią veiklą. Iš tikrųjų ji pabrėžia, kad tai buvo objektyvus elgesys, kurį aiškiai suprato kitos šalys ir kuris reiškė, jog ji pasitraukia iš kartelio.

245 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

246 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal pačios ADM nurodytą teismų praktiką (žr. šio sprendimo 242 punktą) gali būti pripažinta, kad ADM pasitraukė iš kartelio, tik jei ji būtų viešai atsiribojusi nuo susitikimų turinio.

247 Tačiau iš ADM pateikto faktinių aplinkybių aprašymo, kuris, be kita ko, sutampa su esančiu ginčijamame sprendime (žr. 228 ir 321 konstatuojamąsias dalis), matyti, kad per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone ADM atvirai neatsiribojo nuo kartelio tikslų ir priemonių pasiekti šiuos tikslus, t. y. pasidalinti natrio gliukonato pardavimo kvotas tarp kartelio narių. Priešingai, iš jo matyti, kad ADM siekė išspręsti tarp kartelio narių kilusį konfliktą ir susitarti dėl pardavimo kiekių, bet nesėkmingai. Toks elgesys labiau patvirtina siekį leisti karteliui veikti. Todėl ginčijamo sprendimo 321 konstatuojamojoje dalyje Komisija galėjo teisėtai ADM veiksmus per minėtą susitikimą kvalifikuoti kaip strategiją siekiant gauti daugiau nuolaidų iš kitų kartelio narių, o ne kaip pasitraukimą iš kartelio.

- 248 Be to, joks ADM pateiktas dokumentas nepatvirtina, kad kiti kartelio nariai jos elgesį per minėtą susitikimą suprato kaip viešą atsiribojimą nuo kartelio.
- 249 Pirma, 1999 m. gegužės 21 d. *Jungbunzlauer* laiške Komisijai nepateikiamas joks ADM elgesio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone aprašymas. Jame tik nurodoma, kad „kadangi per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone *Roquette* pareiškė, kad ji nesilaikys jokių (kartelio) susitarimų, jie nustojo galios“.
- 250 Antra, 1998 m. gegužės 12 d. *Fujisawa* laiške Komisijai nepateikė jokio minėto susitikimo, kuriame, beje, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 224 konstatuojamosios dalies, ji nedalyvavo, aprašymo. Priešingai, šiame laiške *Fujisawa* nurodė, kad kartelis iširo tik 1995 metais.
- 251 Trečia, 1999 m. balandžio 30 d. *Jungbunzlauer* laiške Komisijai pateiktame susitikimo aprašyme nėra kalbama, kad per šį susitikimą ADM būtų paskelbusi apie pasitraukimą iš kartelio. Priešingai, *Jungbunzlauer* šiame laiške nurodė, kad ADM prašė perskirstyti pardavimo kiekius, tačiau šis prašymas nebuvo patenkintas.
- 252 Antra, dėl ADM teiginio, jog ji po šio susitikimo nebeteikė kartelio nariams informacijos apie savo pardavimą, reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 81–90 konstatuojamųjų dalių, kartelis buvo sudėtingas mechanizmas, apimantis rinkų pasidalijimą, kainų nustatymą ir keitimąsi informacija apie klientus. Faktas, kad ADM po šio susitikimo nutraukė informacijos apie savo pardavimą teikimą kitiems kartelio nariams, net jei jis yra teisingas, neįrodo, kad kartelis iširo ar kad ADM iš jo pasitraukė.

253 Todėl ADM neįrodė, kad Komisija padarė vertinimo klaidų nusprendama, kad ADM nepasitraukė iš kartelio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą.

2. Dėl 1995 m. birželio 3–5 d. Anaheim vykusio susitikimo pobūdžio

a) Šalių argumentai

254 ADM nurodo, kad, priešingai nei tvirtina Komisija (232 ir 322 konstatuojamosios dalys), 1995 m. birželio 3–5 d. susitikimas negali būti laikomas pažeidimo tęsimu. Iš tikrųjų pirmiausia šis susitikimas sutapo su pramonės susirinkimu. Antra, per šį susitikimą dalyviai anonimiškai siekė perskirstyti iš pradžių nustatytas pardavimo kvotas (ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamoji dalis). Anoniminė pasikeitimo informacija apie siūlomą kiekį sistema nebuvo neteisėtas pasikeitimas informacija. Iš tikrųjų ši sistema numatė dalyvių pardavimo kiekių padidėjimą neatskleidžiant jokios su įmone susijusios informacijos kitiems dalyviams. Ši sistema neapėmė atskiros įmonės pardavimo priežiūros, susitarimų dėl kainos ir pardavimo pasidalijimo mechanizmo, o tai Komisija laikė esminiais natrio gliukonato kartelio veiksniais. Bet kuriuo atveju dalyvių numatyta sistema siekiant nustatyti bendrą rinkos dydį nebuvo įgyvendinta.

255 Iš *Roquette* gautame dokumente esančios nuorodos, paminėtos ginčijamo Komisijos sprendimo 233 ir 322 konstatuojamosiose dalyse, pagal kurias šis susitikimas buvo susijęs su „kompensacijomis“ ir „pasaulinės gamybos tikslais“ ar „kainomis“, yra miglotos ir dviprasmės. Be to, tai ne liudininko parodymai, o JAV prokuroro

parengto kaltinimo apibendrinimas, kuris buvo naudojamas diskusijose su *Roquette* liudininkais. Šis dokumentas, kaip nežinomais šaltiniais pagrįstas teisminis pareiškimas, turi tik nedidelę įrodomąją galią prieš liudininkų parodymus.

- 256 Dėl 1995 m. gegužės 1 d. *Glucona* fakso viešbučiui, kuriame turėjo vykti 1995 m. birželio mėn. susitikimas, ADM nurodo, kad, kaip matyti iš šio dokumento, jis buvo dėl 1995 m. birželio 6 d. rezervacijos, o susitikimas vyko 1995 m. birželio 3–5 dienomis. Be to, ji pabrėžia, kad ši rezervacija galėjo būti skirta kitam susitikimui ir kad net jei jis būtų susijęs su karteliu, jis tik įrodytų, kad *Glucona* tikėjosi įtikinti kitus dalyvius reformuoti kartelį.
- 257 Komisija prašo atmesti šiuo argumentus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 258 Pirmiausia reikia pažymėti, kad ADM neginčija ginčijamo Komisijos sprendimo 232 konstatuojamojoje dalyje nurodytos aplinkybės, kad per susitikimą, kuriame dalyvavo visi kartelio nariai, jo dalyviai diskutavo dėl natrio gliukonato pardavimo kiekių 1994 metais. Komisija, be kita ko, nurodė, neginčijant ADM, kad, pastarosios žodžiais, *Jungbunzlauer* jos paprašė „nurodyti bendrą ADM natrio gliukonato pardavimo kiekį 1994 m.“ (ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamoji dalis).

259 Reikia pažymėti, kad šis elgesys atitiko kartelyje nusistovėjusią praktiką siekiant užtikrinti suteiktų pardavimo kvotų laikymąsi, pagal kurią, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 92 ir 93 konstatuojamųjų dalių, prieš kiekvieną susitikimą kartelio nariai pateikdavo *Junghunzlauer* informaciją apie jų pardavimą, kurią pastaroji susistemindavo ir išdalindavo per susitikimus.

260 Antra, ADM patvirtina Komisijos ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamojoje dalyje pateiktą įvykių aprašymą, pagal kurį per šį susitikimą buvo pasiūlyta nauja pasikeitimo informacija apie pardavimo kiekius sistema. Ši sistema turėjo leisti anonimiškai nustatyti, t. y. nežinant nė vienam kartelio nariui kitų narių skaičių, bendrą natrio gliukonato rinkos dydį tokiu būdu:

„Įmonė A savo nuožiūra parašo dalį savo kiekio; įmonė B parodo įmonei C įmonės A ir įmonės B skaičių sumą; įmonė C prie šios sumos prideda savo bendrą kiekį; galiausiai įmonė A prie šio skaičiaus prideda savo likusią kiekio dalį ir pateikia šią sumą grupei.“ (Ginčijamo sprendimo 233 konstatuojamoji dalis).

261 ADM šiuo klausimu negali teisėtai tvirtinti, kad tokia sistema nėra EB 81 straipsnio pažeidimas, tik todėl, kad ji neapima susitarimo dėl kainų nustatymo, pardavimo kvotų pasidalijimo ir kiekvienos įmonės pardavimo priežiūros mechanizmo.

262 Iš tikrųjų nenagrinėjant, ar atskirai vertinamas šis elgesys būtų konkurencijos normų pažeidimas, reikia pripažinti, kad Komisija pagrįstai galėjo manyti, kad jis yra naujas kartelio narių bandymas „atkurti tvarką rinkoje“ ir tęsti jų antikonkurencinę veiklą, vykdytą ankstesniais metais, siekiant, prireikus skirtingomis formomis ir metodais, užtikrinti rinkos kontrolę bendrais veiksmais. Aplinkybė, kad kartelio nariai bandė

įgyvendinti „anoniminę“ pasikeitimo informacija sistemą, aprašytą šio sprendimo 260 punkte, Komisijos pagrįstai galėjo būti aiškinama kaip natūralus įmonių elgesio kartelyje, kuriam, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 93 konstatuojamosios dalies, būdingas „augantis tarpusavio nepasitikėjimas“, tačiau kurio tikslas vis dėlto buvo pasidalinti rinką, tęsinys. Atsižvelgdama į tai, Komisija teisėtai galėjo nuspręsti, jog nustatydami naują pasikeitimo informacija sistemą kartelio dalyviai įrodė, kad jie „ir toliau siekė surasti sprendimą, leidžiantį tęsti antikonkurencinius veiksmus“ (ginčijamo sprendimo 322 konstatuojamoji dalis) ir „išlaikyti rinkos kontrolę bendrais veiksmais“ (ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamoji dalis).

263 Trečia, trumpa pastaba, kurią *Roquette* užrašė per susitikimą, o Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 233 ir 322 konstatuojamosiose dalyse („6,95 Anaheim: Diskusijos: kompensacija; tikslas – 44 000 mt nagrinėjamos produkcijos pasauliniu lygiu; kaina“) gali pagrįstai būti laikoma patvirtinančia Komisijos teiginį, nors ir tiesa, kad atskirai nuo konteksto ši pastaba pateikia tik netikslią idėją apie per 1995 m. birželio 3, 4 ir 5 d. susitikimą vykusias diskusijas. Be to, priešingai nei tvirtina ADM, kadangi *Roquette* spontaniškai pateikė šį dokumentą Komisijai per administracinę procedūrą, pastaroji teisėtai galėjo juo pasinaudoti pagrįžiant šį tvirtinimą.

264 Ketvirta, įvairūs kartelio narių pareiškimai, kuriais remiasi ADM, negali paneigti Komisijos ginamos pozicijos. Iš tikrųjų *Roquette* darbuotojo pareiškimas, pridėtas prie jos 1999 m. liepos 22 d. laiško, pagal kurį šiame susitikime „nebuvo dėl nieko nuspręsta ir jis nieko nedavė“, kuris sutampa su *Jungbunzlauer* pareiškimu 1999 m. balandžio 30 d. laiške, yra nesvarbus, nes jis patvirtina, kad šiame susitikime nebuvo

pakeistas vieno ir teštinio pažeidimo funkcionavimas (ginčijamo sprendimo 254 konstatuojamoji dalis). Šis laiškas neįrodo, kad kartelio nariai nesiekė tęsti pažeidimo.

265 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, nagrinėjant susitarimą ar suderintus veiksmus nebūtina atsižvelgti į konkrečią susitarimo įtaką, jeigu paaiškėja, kad juo buvo siekiama užkirsti kelią konkurencijai bendrojoje rinkoje, ją apriboti arba iškreipti (1966 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Consten ir Grundig prieš Komisiją*, 56/64 ir 58/64, Rink. p. 429, 496, 204 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 99 punktas ir 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 178 punktas; 1994 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CB ir Europay prieš Komisiją*, T-39/92 ir T-40/92, Rink. p. II-49, 87 punktas).

266 Penkta, aplinkybė, kad šis susitikimas vyko kartu su bendru pramonės susirinkimu, yra nereikšminga, nes ji nepaneigia to, jog suinteresuotos įmonės galėjo pasinaudoti šiuo bendru susirinkimu, kad aptartų kartelio reikalus.

267 Todėl Komisija teisėtai galėjo nuspręsti, kad ADM dalyvavo kartelyje iki 1995 m. birželio mėnesio.

268 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ADM neįrodė, jog Komisija padarė vertinimo klaidų dėl pažeidimo trukmės.

D — *Dėl lengvinančių aplinkybių*

- 269 Dėl Komisijos lengvinančių aplinkybių vertinimo ADM nurodo vertinimo klaidas, susijusias pirmiausia su pasitraukimu iš kartelio prieš pradėdant tyrimą, antra, su būtinybės užtikrinti baudos atgrasantį pobūdį nebuvimu ir, trečia, su ADM elgesio kodekso priėmimu.

1. *Dėl pasitraukimo iš kartelio*

a) Šalių argumentai

- 270 ADM tvirtina, kad gairių 3 punkto trečioje įtraukoje „pažeidimo nutraukimas Komisijai įsikišus (ypač jai vykdant kontrolę)“ yra pripažįstamas esant lengvinanti aplinkybė. Ji tvirtina, kad šioje byloje jos atžvilgiu ši aplinkybė turėjo būti pripažinta lengvinanti, nes bendrovė nutraukė pažeidimą įsikišus JAV konkurenciją prižiūrinčioms valdžios institucijoms. Be to, ji tvirtina, kad šios bylos faktinės aplinkybės yra beveik tokios pat kaip ir „aminų rūgščių“ byloje (2000 m. birželio 7 d. Komisijos sprendimas 2001/418/EB dėl EB sutarties 81 straipsnio ir EE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūros (byla COMP/36.545/F3 – Aminų rūgštys) (OL L 152, 2001, p. 24, toliau – aminų rūgštys), kurioje Komisija 10 % sumažino baudos dydį. Be to, ji nurodo 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *ABB Asea Brown Boveri prieš Komisiją* (T-31/99, Rink. p. II-1881, 238 punktas), kuriame teismas nusprendė, kad įmonei, bendradarbiavusiai su Komisija nutraukus pažeidimą, bauda turi būti sumažinta. Galiausiai, priešingai nei tvirtina Komisija, ji nurodo, kad buvo atveju, kai pažeidimas nebuvo nutrauktas įsikišus kompetentingai valdžios institucijai.

271 Komisija tvirtina, kad ADM negali šioje byloje teisėtai remtis gairių 3 punkto trečiąja įtrauka. Komisija mano, kad slaptų kartelių atveju būtų sunkiai įsivaizduojama, kad jie toliau veiktų juos atskleidus. Todėl lengvinančios aplinkybės taikymas dėl pažeidimo nutraukimo įsikišus Komisijai yra netinkamas.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

272 Gairių 3 punktas „Lengvinančios aplinkybės“ numato pagrindinio baudos dydžio sumažinimą, jei Komisija nustato tam tikras lengvinančias aplinkybes, pavyzdžiui, pažeidimo nutraukimas Komisijai įsikišus (ypač jai vykdant kontrolę).

273 Komisija ginčijamame sprendime pripažino, kad ADM ir kiti kartelio dalyviai nutraukė pažeidimą 1995 m. birželio 27 d. įsikišus JAV valdžios institucijoms (ginčijamo sprendimo 234 konstatuojamoji dalis).

274 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad siekiant įtvirtinti didelio konkurencingumo bendrąją rinką EB 3 straipsnis numato, jog viena Bendrijos veiklos sričių yra sistema, užtikrinanti, kad konkurencija vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma. EB 81 straipsnio 1 dalis, kuri draudžia visus įmonių susitarimus, įmonių asociacijų sprendimus ir suderintus veiksmus, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje, yra vienas iš pagrindinių instrumentų, leidžiančių įgyvendinti šią sistemą.

- 275 Taip pat reikia priminti, kad Komisija turi ir laikytis bendros politikos konkurencijos srityje taikydama Sutartyje įtvirtintus principus ir nukreipdama šia linkme įmonių elgesį, ir nustatyti atskirus pažeidimus bei skirti už juos sankcijas. Tai darydama Komisija turi teisę paskirti įmonėms, kurios tyčia ar dėl neatsargumo pažeidžia EB 81 straipsnio 1 dalies nuostatas, baudas (žr. šiuo klausimu 44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 105 punktą).
- 276 Iš to darytina išvada, jog, vertindama pažeidimo sunkumą, kad nustatytų baudos dydį, Komisija turi atsižvelgti ne tik į konkrečios bylos aplinkybes, bet taip pat ir į pažeidimo kontekstą bei užtikrinti, kad jos veiksmai turėtų atgrasantį poveikį (žr. šiuo klausimu 44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 106 punktą). Iš tikrųjų atsižvelgimas į šiuos aspektus leidžia užtikrinti visišką veiksmų efektingumą siekiant išlaikyti neiškraipytą konkurenciją bendrojoje rinkoje.
- 277 Vien lingvistinė gairių 3 punkto trečioje įtraukoje įtvirtintos nuostatos analizė gali sudaryti įspūdį, kad pats pažeidimo nutraukimas įsikišus Komisijai visada ir be jokių išimčių pažeidėjui yra lengvinanti aplinkybė. Tačiau toks šios nuostatos aiškinimas susilpnintų nuostatų, leidžiančių užtikrinti veiksmingą konkurenciją, veiksmingumą, nes jis susilpnintų tiek sankciją, kuri gali būti paskirta už EB 81 straipsnio pažeidimą, tiek tokios sankcijos atgrasantį efektą.
- 278 Iš tikrųjų, skirtingai nuo kitų lengvinančių aplinkybių, ši aplinkybė nėra susijusi nei su subjektyviais pažeidėjo ypatumais, nei su šios bylos faktinėmis aplinkybėmis, nes ji atsirado dėl išorinio Komisijos įsikišimo. Pažeidimo nutraukimas tik įsikišus Komisijai negali būti prilyginamas nuopelnams, pasiektiems savarankiška pažeidėjo iniciatyva, ir yra tik tinkama ir normali reakcija į įsikišimą. Be to, ši aplinkybė yra susijusi tik su pažeidėjo grįžimu prie teisėtų veiksmų ir nedaro Komisijos tyrimo veiksmingesnio. Galiausiai tariamas lengvinantis šios aplinkybės pobūdis negali būti

pateisintas tik paskata nutraukti daromą pažeidimą, ypač atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes. Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad pažeidimo tęsimo įsikišus Komisijai kvalifikavimas kaip sunkinančios aplinkybės (žr. šiuo klausimu 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Sigma Technologie prieš Komisiją*, T-28/99, Tink. p. II-1845, 102 ir kt. punktai) pats savaime pagrįstai yra paskata nutraukti nusikaltimą, tačiau, priešingai nei nagrinėjamos lengvinančios aplinkybės atveju, jis nesumažina nei sankcijos, nei šios sankcijos atgrasančio efekto.

279 Pažeidimo nutraukimo įsikišus Komisijai pripažinimas lengvinančia aplinkybe nepateisinamai susilpnintų EB 81 straipsnio 1 dalies veiksmingumą, sumažindamas tiek sankciją, tiek jos atgrasantį efektą. Todėl Komisija negai išpareigoti paprastą pažeidimo nutraukimą jai įsikišus laikyti lengvinančia aplinkybe. Taigi gairių 3 punkto trečioje įtraukoje esanti nuostata turi būti aiškinama siaurai, taip kad neprieštarautų EB 81 straipsnio 1 dalies veiksmingumui.

280 Todėl ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad tik konkrečios bylos aplinkybės, kurioms esant pažeidimas yra nutraukiamas įsikišus Komisijai, gali pateisinti atsižvelgimą į šią aplinkybę kaip į lengvinančią aplinkybę (žr. šiuo klausimu 270 punkte minėto sprendimo *ABB Asea Brown Boveri prieš Komisiją* 213 punktą).

281 Reikia priminti, kad šioje byloje nagrinėjamas pažeidimas yra susijęs su slaptu karteliu siekiant nustatyti kainas ir pasidalinti rinką. Tokio tipo kartelis yra akivaizdžiai uždraustas EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies a ir c punktais ir yra labai

sunkus pažeidimas. Todėl šalys turėjo žinoti apie savo veiksmų neteisėtumą. Kartelio slaptumas patvirtina, kad šalys žinojo apie savo veiksmų neteisėtumą. Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad nėra jokių abejonių, jog šis pažeidimas atitinkamų šalių buvo padarytas tyčia.

- 282 Pirmosios instancijos teismas jau yra aiškiai nusprendęs, kad tyčinio pažeidimo nutraukimas negali būti laikomas lengvinančia aplinkybe, jei jis buvo nutrauktas įsikišus Komisijai (1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, T-156/94, Rink. p. II-645, 138 punktas ir sprendimo *Ensidesa prieš Komisiją*, T-157/94, Rink. p. II-707, 498 punktas).
- 283 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas mano, jog tai, kad ADM nutraukė pažeidimą įsikišus konkurenciją prižiūrinčiai institucijai, šioje byloje nėra lengvinanti aplinkybė.
- 284 Šiai išvadai įtakos neturi faktas, kad šioje byloje ADM nutraukė nagrinėjamus antikonkurencinius veiksmus įsikišus JAV valdžios institucijoms, o ne Komisijai (ginčijamo sprendimo 234 konstatuojamoji dalis). Iš tikrųjų tai, kad ADM nutraukė pažeidimą įsikišus JAV konkurenciją prižiūrinčioms valdžios institucijoms, nedaro šio nutraukimo labiau savarankiško nei tuo atveju, jei tai būtų padaryta įsikišus Komisijai.
- 285 ADM, grįsdama savo argumentus, dar nurodo sprendimą *ABB Asea Brown Boveri prieš Komisiją* (minėtas šio sprendimo 270 punkte 238 punktas), nes Pirmosios instancijos teismas jame nusprendė, kad įmonei, bendradarbiausiai su Komisija nutraukiant pažeidimą, bauda turi būti sumažinta. Šiuo klausimu pakanka pažymėti, kad šis sprendimas neleidžia daryti išvados, jog aplinkybė, kad ieškovė nutraukė pažeidimą įsikišus konkurenciją prižiūrinčiai valdžios institucijai, visais atvejais yra lengvinanti aplinkybė. Be to, ADM nurodytame punkte sprendimas įtvirtina

principą, jog turi būti atsižvelgiama į aplinkybę, kai kaltinamos įmonės elgesys leidžia Komisijai lengviau nustatyti pažeidimą, o tam tikrais atvejais ir jį nutraukti. Tačiau šios aplinkybės esmė yra ta, kad kaltinamos įmonės iniciatyva neturi apsiriboti paprastu pažeidimo nutraukimu įsikišus Komisijai. Todėl ši Pirmosios instancijos teismo praktika nepaneigia padarytos išvados.

286 Dėl aminų rūgščių bylos (žr. šio sprendimo 270 punktą), kurią ADM nurodo siekdama įrodyti vienodo požiūrio ir proporcingumo principų pažeidimą, Pirmosios instancijos teismas pirmiausia tvirtina, kad administracinė praktika negali būti pagrįsta vienu atveju. Be to, kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 110 punkte, tai, kad Komisija savo ankstesnėje sprendimų praktikoje elgesį įvertino vienaip, nereiškia, kad ji privalo taip pat vertinti elgesį priimdama vėlesnį sprendimą. Galiausiai bet kuriuo atveju Pirmosios instancijos teismas mano, kad, būdamas tik Komisijos vertinimas, šis atvejis negali paneigti nei jau pateikto vieno iš pagrindinių Bendrijos tikslų vertinimo, nei teismų praktikos, įtvirtintos 282 punkte minėtuose sprendimuose *Aristrain prieš Komisiją* ir *Ensidesa prieš Komisiją*.

287 Dėl nurodytų priežasčių neatsižvelgimas į pažeidimo nutraukimą įsikišus JAV konkurenciją prižiūrinčioms institucijoms kaip į lengvinančią aplinkybę šioje byloje negali būti laikomas klaidingu.

2. Dėl būtinybės užtikrinti atgrasantį baudos pobūdį nebuvimo

a) Šalių argumentai

288 ADM primena, kad vykdydama įvairių JAV teismų sprendimus, susijusius su lizino ir citrinos rūgšties bylomis, ji jau sumokėjo daugiau nei 250 mln. USD už

konkurencijos normų pažeidimus. Komisija turėjo atsižvelgti į tai kaip į lengvinančias aplinkybes, kaip ji tai jau yra dariusi savo sprendimų praktikoje (1988 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas 89/190/EEB dėl EEB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (byla IV/31.865 – PVC) (OL L 74, 1989, p. 1).

289 Komisija prašo atmesti šį argumentą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

290 Pirmiausia reikia priminti, kad *ne bis in idem* principas draudžia, siekiant to paties teisinio intereso apsaugos, tam pačiam asmeniui antrą kartą skirti sankciją už tą pačią neteisėtą veiką. Šiam principui taikyti reikalingos trys kumuliacinės sąlygos: faktinių aplinkybių identiškumas, tas pats pažeidėjas ir tas pats saugomas teisinis interesas (žr. šiuo klausimu 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 338 punktas).

291 Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas ne kartą yra nusprendę, kad šis principas nėra taikomas, kai faktinės aplinkybės, kuriomis remiantis buvo nustatytos abi sankcijos, yra susijusios su tais pačiais susitarimais, tačiau vis dėlto skiriasi jų objektas ir teritorija (1972 m. gruodžio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Boehringer prieš Komisiją*, 7/72, Rink. p. 1281, 3 ir 4 punktai ir 1969 m. vasario 13 d. Sprendimo *Wilhelm ir kt.*, 14/68, Rink. p. 1, 11 punktas; 242 punkte minėto sprendimo *Trefleurope prieš Komisiją* 191 punktas ir 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *Sotralentz prieš Komisiją*, T-149/89, Rink. p. II-1127, 29 punktas).

- 292 Pirmiausia šioje byloje ADM nurodyti mokėjimai yra iš dalies susiję su kitais karteliais, t. y. karteliais lizino ir citrinos rūgšties rinkose. Antra, dėl natrio gliukonato kartelio pasakytina, kad pagal teritoriškumo principą Komisija ir konkurenciją prižiūrinčios trečiųjų valstybių valdžios institucijos, įgyvendindamos savo kompetenciją skiriant baudas įmonėms, pažeidusioms EEE ir trečiųjų valstybių konkurencijos normas, nekonkuruoja tarpusavyje (žr. šiuo klausimu 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 90 punktą ir 1970 m. liepos 15 d. Sprendimo *Bunchler prieš Komisiją*, 44/69, Rink. p. 733, 52 ir 53 punktai, taip pat pagal analogiją koncentracijos srityje dėl Bendrijos kompetencijos vertinant neteisėtą elgesį konkuravimo su konkurenciją prižiūrinčių trečiųjų valstybių valdžios institucijų kompetencija žr. 1999 m. kovo 25 d. Pirmosios instancijos teismo *Gencor prieš Komisiją*, T-102/96, Rink. p. II-753, 95 ir 98 punktus). Taigi Komisija pagal *ne bis in idem* principą neprivalėjo atsižvelgti į šias aplinkybes.
- 293 Dėl ADM tvirtinimo, kad Komisija, apskaičiuodama baudas, anksčiau yra atsižvelgusi į tai kaip į lengvinančias aplinkybes, pakanka priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką vien faktas, kad Komisija savo ankstesnėje sprendimų priėmimo praktikoje atsižvelgė į tam tikrus veiksnius kaip į lengvinančias aplinkybes, nereiškia, kad ji privalo pasielgti taip pat kitu atveju (žr. šiuo klausimu 110 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją* 357 punktą ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Mo och Domsjö prieš Komisiją*, T-352/94, Rink. p. II. 1989, 417 ir 419 punktus).
- 294 Bet kuriuo atveju, užbaigiant šio klausimo nagrinėjimą, reikia konstatuoti, kad, visų pirma, ADM apsiriboja nuoroda tik į vieną sprendimą ir, antra, atsakydama į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą Komisija įrodė Pirmosios instancijos teismui, kad dabar savo sprendimų nusistovėjusioje praktikoje ji panašiais atvejais nebeatsižvelgia į tokią aplinkybę kaip į lengvinančią.
- 295 Todėl ADM nepagrįstai priekaištuoja Komisijai nesumažinus baudos dėl tariamo atgrasinimo būtinybės nebuvimo.

3. Dėl ADM elgesio kodekso priėmimo

a) Šalių argumentai

²⁹⁶ ADM tvirtina, kad Komisija, apskaičiuodama baudą, turėjo atsižvelgti į ADM griežtos ir nuolatinės programos įgyvendinimą, t. y. elgesio kodekso, skirto visiems įmonėms darbuotojams, priėmimą ir specialaus departamento sukūrimą, siekiant laikytis konkurencijos normų.

²⁹⁷ Be to, programos, skirtos laikytis konkurencijos normų, priėmimas, naujos valdybos paskyrimas ir su pažeidimu susijusių aukštus postus užėmusių darbuotojų atleidimas rodo nuoširdžią įmonės atgailą. ADM taip pat pabrėžia, kad iki šio pažeidimo jos atžvilgiu nebuvo konstatuota jokių konkurencijos teisės nesilaikymų.

²⁹⁸ Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

²⁹⁹ Kaip nuspręsta, nors labai svarbu, kad įmonė imtųsi priemonių, siekdama užkirsti kelią naujiems savo darbuotojų Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimams, tai nekeičia konstatuoto pažeidimo fakto. Komisija neprivalo tokių veiksmų vertinti kaip lengvinančios aplinkybės, ypač kai nagrinėjamas pažeidimas, kaip šioje byloje,

yra susijęs su akivaizdžiu EB 81 straipsnio 1 dalies a ir b punktų pažeidimu (38 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 373 punktas ir 38 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 280 ir 281 punktai).

300 Be to, dėl ADM pastabos, kad iki šio pažeidimo jos atžvilgiu nebuvo konstatuota jokių konkurencijos teisės nesilaikymų, reikia pažymėti, kad nors priešingu atveju gairės numato, jog Komisija gali pripažinti sunkinančias aplinkybes įmonės, kuri pakartotinai padarė vieną ar keletą to paties tipo pažeidimų, atžvilgiu, tai nereiškia, kad, atitinkamai įmonei padarius nagrinėjamą pažeidimą pirmą kartą, tai turi būti pripažinta esant lengvinanti aplinkybė.

301 Todėl ADM nepagrįstai priekaištuoja Komisijai nesumažinus baudos dėl elgesio kodekso priėmimo.

302 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ADM neįrodė, jog Komisija padarė klaidų vertindama lengvinančias aplinkybes.

E — *Dėl ADM bendradarbiavimo per administracinę procedūrą*

1. *Ižanga*

303 Dėl bendradarbiavimo per administracinę procedūrą ADM nurodo du ieškinio pagrindus, pagrįstus vertinimo klaidomis ir vienodo požiūrio principo pažeidimu.

- 304 Prieš pradėdant nagrinėti šių ieškinio pagrindų pagrįstumą reikia apibendrinti Komisijos ginčijamo sprendimo 411–427 konstatuojamosiose dalyse pateiktą vertinimą dėl įmonių bendradarbiavimo.
- 305 Pirmiausia, remdamasi pranešimo dėl bendradarbiavimo B punktu (žr. šio sprendimo 6 punktą), Komisija „labai žymiai“, t. y. 80 %, sumažino *Fujisawa* skirtinos baudos, jei pastaroji įmonė nebūtų bendradarbiavusi, dydį. Komisija pripažino, kad *Fujisawa* pranešė šios nuostatos prasme apie kartelį Komisijai, dar prieš pradėdant pastarajai patikrinimą. Komisija taip pat pripažino, kad tuo metu, kai *Fujisawa* jai pateikė savo pareiškimą apie faktines aplinkybes ir dokumentus, susijusius su 1998 m. gegužės 12 d. karteliu, ji dar neturėjo pakankamai informacijos įrodyti kartelio, apie kurį buvo pranešta, egzistavimą. Komisija nusprendė, kad *Fujisawa* buvo pirmoji iš kartelio narių, pateikusi pakankamų įrodymų dėl kartelio egzistavimo per visą jo laikotarpį, t. y. kartelio susitikimų sąrašą bei pagrindinių dalyvių veiksmų ir esminių įvykių 1981–1995 m. apibendrinimą. Komisija mano, kad *Fujisawa* pareiškimas jai leido susidaryti vaizdą apie kartelio esminius principus, t. y. jo struktūrą ir veikimą, taip pat apie sudarytus pagrindinius susitarimus bei jų įgyvendinimo mechanizmą (ginčijamo sprendimo 412–418 konstatuojamosios dalys).
- 306 Atmesdama ADM argumentus dėl to, kad ji atitiko to paties pranešimo C punkte numatytas sąlygas, leidžiančias „žymiai sumažinti“ baudas, Komisija nurodė, kad kai ADM pradėjo su ja bendradarbiauti, ji jau turėjo pakankamai *Fujisawa* pateiktos informacijos, kad įrodytų kartelio egzistavimą per visą laikotarpį (ginčijamo sprendimo 419–423 konstatuojamosios dalys).
- 307 Galiausiai, remdamasi šio pranešimo D punktu, Komisija „žymiai sumažino“ (t. y. 40 %) ADM ir *Roquette* skirtiną baudą bei 20 % sumažino *Akzo*, *Avebe* ir *Jungbunzlauer* skirtinas baudas. Tai darydama Komisija atsižvelgė į tai, kad *Roquette*

buvo vienintelė kartelio narė, pateikusi dokumentus, atskleidžiančius kartelio susitikimų turinį ir išvadas, ir kad savo pareiškimuose *Roquette* ir ADM aprašė kartelio mechanizmą ir dalyvių vaidmenį bei pateikė paaiškinimus apie tam tikrus susitikimus. Komisija nurodė, kad tiek *Fujisawa* pareiškimai, tiek *Roquette* dokumentai bei *Roquette* ir ADM pareiškimai buvo pagrindiniai ginčijamo sprendimo šaltiniai (ginčijamo sprendimo 424–427 konstatuojamosios dalys).

2. Dėl klaidingo ADM bendradarbiavimo vertinimo

a) Šalių argumentai

308 ADM tvirtina, kad jos baudos dydžio sumažinimas 40 % pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D punktą yra nepakankamas. Ji mano, kad, priešingai nei ginčijamo sprendimo 422 konstatuojamojoje dalyje pažymėjo Komisija, išsiuntusi Komisijai ataskaitą už 1991–1995 m. laikotarpį, ji buvo pirmoji, pateikusi reikšmingų įrodymų dėl kartelio egzistavimo po 1991 metų. Todėl ji mano, kad Komisija neteisingai atsisakė jai sumažinti baudą pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo C punktą.

309 Pirma, ADM mano, kad *Fujisawa* pateikti įrodymai dėl to paties laikotarpio yra riboti.

310 Pirmiausia ji pažymi, kad *Fujisawa* pateikė hydraštį su informacija apie laikotarpį iki 1990 metų. Tačiau 1991–1995 m. laikotarpio atžvilgiu *Fujisawa* nurodė tik du susitikimus, nepateikdama jokios konkrečios informacijos apie susitarimus dėl kainų

ar kiekių. Be to, vienas iš šių dviejų susitikimų buvo 1995 m. birželio 6 d. susitikimas, kuris, pasak ADM, vyko jau nutraukus pažeidimą (žr. pirmesnius punktus). Dėl antro 1994 m. birželio mėn. susitikimo Atlantoje ji pažymi, kad jo aprašymas yra miglotas.

- 311 Be to, ji pastebi, kad *Fujisawa* pateikė lentelę su susitikimų sąrašu, sudarytu šiuose susitikimuose dalyvavusių šios įmonės vadovų. Vis dėlto dėl labai riboto šių vadovų įsitraukimo į kartelio veiklą nagrinėjamu laikotarpiu jų liudijimas dėl 1991–1995 m. įvykusių faktinių aplinkybių pateikia tik minimalią ir netinkamą informaciją apie susitikimus. Iš tikrųjų aprašomi tik penki iš trylikos šiuo laikotarpiu vykusių susitikimų, dėl kurių buvo išsiųstas pranešimas apie kaltinimus. Be to, šių susitikimų turinio aprašymui trūksta išsamumo: neatskleistos šiuo laikotarpiu susitartos kainos, pardavimo pasidalijimas ar priežiūros mechanizmai, daug kur tik iš dalies minimos susitikimuose dalyvavusių kitų įmonių atstovų pavardės.
- 312 Antra, pasak ADM, prieš pradėdant bendradarbiauti ADM kitų įmonių patalpose per patikrinimus rasti dokumentai pateikia tik labai mažai įrodymų apie laikotarpį po 1991 m. vasaros. Iš tikrųjų *Glucona* patalpose nagrinėti dokumentai buvo susiję su susitikimais, kurie iš esmės sutapo su *Institute of Food Technology* (IFT) ar *Food Ingredients Europe* (FIE) renginiais, kuriuose kartelio nariai ir šiaip būtų dalyvavę, tačiau šie dokumentai nedetalizuoja susitikimų turinio. Be to, *Glucona* nepateikė jokių komentarų dėl šių susitikimų turinio, o tik patvirtino, kad buvo diskutuojama dėl „rinkos ir pardavimo“.
- 313 Pirmiausia ADM pateikė vieno iš savo buvusių darbuotojų liudijimą, davusį esminių įrodymų apie susitikimus, jų turinį ir kartelio mechanizmą, antra, pirmąją informaciją apie septynis vykusius susitikimus, kurie nebuvo paminėti nei *Fujisawa* ir *Glucona* liudijimuose, nei Komisijos prašymuose pateikti informaciją, trečia,

detales apie susitikimų turinį, kurios nebuvo paminėtos nei *Fujisawa*, nei *Glucona* liudijime, ir paaiškinimus dėl „geriausios kainos bendrovės“ titulo suteikimo kai kuriems kartelio nariams kiekviename regione, apie kartelio nustatytas kainas bei kartelio poveikį bei turinį ir, ketvirta, susitikimų dalyvių vaidmens aprašymą.

314 Trečia, ADM tvirtina, kad šie įrodymai leido Komisijai susitarti su kitais dalyviais, kad jie pripažintų faktines aplinkybes ir bendradarbiautų. Iš tikrųjų ji mano, kad 1998 m. pabaigoje Komisijos turimi įrodymai buvo labai riboti – nepaisant JAV valdžios institucijų pateiktos informacijos, prašymų pateikti informaciją ir kartelio narių patalpų tikrinimų, jiems nepranešus, 1997–1998 m., – tik *Fujisawa* pradėjo bendradarbiauti su Komisija (ginčijamo sprendimo 54–56 konstatuojamosios dalys). Be to, *Fujisawa* pateikti įrodymai buvo su trūkumais ir nevisiškai atitiko kitų kartelio narių (*Avebe*, *Glucona*, *Jungbunzlauer* ir *Roquette*) patalpose paimtų dokumentų.

315 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

b) Pirmosios instancijos teismas konstatuoja

316 Pranešime dėl bendradarbiavimo Komisija nustatė sąlygas, kurioms esant įmonėms, bendradarbiaujančioms su ja atliekant tyrimą dėl kartelio, gali būti neskiriama arba sumažinama bauda, kuri kitu atveju joms būtų paskirta (pranešimo dėl bendradarbiavimo A 3 punktas).

317 Kadangi šioje byloje ADM tvirtina, kad Komisija neteisingai nesumažino jos baudos pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo C punktą, reikia patikrinti, ar Komisija nepažeidė minėto punkto taikymo sąlygų.

318 Pranešimo dėl bendradarbiavimo C punktas „didelis baudos dydžio sumažinimas“ nustato:

„Įmonei, kuri pagal B (punkto) b–e (papunkčiuose) išdėstytas sąlygas praneša apie slaptą kartelį, Komisijai atlikus įmonėse kartelio narėse patikrinimą ir šiam nedavus pakankamo pagrindo pagrįsti procedūros dėl sprendimo priėmimo pradėjimo, baudos dydis sumažinamas nuo 50 % iki 75 %.“

319 B punkto b–e papunkčių sąlygos, į kurias daro nuorodą C punktas, skirtos įmonei, kuri:

„b) yra pirmoji, pateikusi pakankamų įrodymų, leidžiančių įrodyti kartelio egzistavimą;

c) nutraukė pažeidimą vėliausiai iki pranešimo apie kartelį;

d) pateikia Komisijai visą naudingą informaciją, dokumentus ir įrodymus, kuriuos ji turi prieš kartelį, bei nuolat ir besąlygiškai bendradarbiauja per visą tyrimą;

e) neprivertė kitos įmonės dalyvauti kartelyje ir nebuvo neteisėtos veiklos iniciatorė ar pagrindinė dalyvė.“

320 Norėdama įrodyti, kad Komisija jos atžvilgiu privalėjo „žymiai sumažinti baudos dydį“ pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo C punktą, šioje byloje ADM iš esmės tvirtina, kad *Fujisawa* pateikti įrodymai dėl 1991–1995 m. buvo riboti. Tačiau šie argumentai neįrodo, kad Komisija pažeidė pranešimą dėl bendradarbiavimo nusprendė, kad net 1991–1995 m. laikotarpiu, kada ADM dalyvavo kartelyje, atžvilgiu pastaroji nebuvo „pirmoji, pateikusi Komisijai pakankamų įrodymų, leidžiančių įrodyti kartelio egzistavimą“ pranešimo dėl bendradarbiavimo C punkto, skaitomo kartu su B punkto b papunkčiu, prasme.

321 Iš tikrųjų, pranešimas dėl bendradarbiavimo nenumato, kad tam, kad ši sąlyga būtų įvykdyta, įmonė, kuri praneša Komisijai apie slaptą kartelį, turi pateikti pastarajau pakankamų įrodymų, kurie leistų parengti pranešimą apie kaltinimus arba juo labiau priimti sprendimą dėl pažeidimo nustatymo. Tačiau, pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo, ši sąlyga įvykdoma, jei įmonė, kuri praneša apie slaptą kartelį, yra „pirmoji“, pateikusi „pakankamų įrodymų, kurie leidžia įrodyti kartelio egzistavimą“.

322 ADM rimtai neginčija, kad *Fujisawa* pateikti įrodymai, įskaitant ir įrodymus apie 1991–1995 m. laikotarpį, buvo esminiai įrodant kartelio egzistavimą, ir tik nurodo, kad jie buvo nepakankami.

- 323 Bet kuriuo atveju reikia konstatuoti, kad, kaip teisingai nurodo Komisija ginčijamo sprendimo 415 konstatuojamojoje dalyje, 1998 m. gegužės 12 d. laiške pranešdama apie kartelio egzistavimą, *Fujisawa* pirmiausia identifikavo kartelio narius. Vėliau ji pateikė Komisijai pagrindinių susitarimų, tarp jų 1991–1995 m. laikotarpio, ir šių susitarimų taikymo mechanizmo bei kartelio veikimo aprašymą. Galiausiai ji pateikė Komisijai, nors ir neišsamų, kartelio susitikimų sąrašą bei kai kurių iš jų, įskaitant ir 1991–1995 m. laikotarpį, turinio apibendrinimą. ADM nurodyta aplinkybė, kad dėl šio laikotarpio *Fujisawa* nepateikė jokios konkrečios informacijos apie susitikimų turinį, neleidžia manyti, kad šios įmonės pateikti įrodymai nebuvo pakankami kartelio egzistavimui įrodyti, nes jis sudarė vientisą ir nuolatinį pažeidimą (ginčijamo sprendimo 254 konstatuojamoji dalis), kurio turinys ir mechanizmai iš esmės nepasikeitė prie kartelio prisijungus ADM (80 ir 257–260 konstatuojamosios dalys).
- 324 Todėl Komisija teisėtai galėjo nuspręsti, kad *Fujisawa* buvo pirmoji įmonė, pateikusi pakankamų įrodymų kartelio egzistavimui įrodyti.
- 325 Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad ADM argumentai dėl to, kad kitų kartelio narių patikrinimo metu gauti dokumentai davė labai mažai įrodymų dėl laikotarpio po 1991 m. vasaros, ir dėl to, kad ADM pateikti įrodymai leido Komisijai susitarti su kitais dalyviais, kad jie pripažintų faktines aplinkybes ir bendradarbiautų, taip pat nėra tinkami.
- 326 Atsižvelgiant į pranešimo dėl bendradarbiavimo B punkto b–e papunkčiuose išdėstytų sąlygų, į kurias daro nuorodą C punktas, kumuliatyvumą (žr. šio sprendimo 283 ir 286 punktus) ir kadangi viena iš šių sąlygų, numatyta šio pranešimo B punkto b papunktyje, į kurią daro nuorodą C punktas, nebuvo įvykdyta, nebūtina nagrinėti, ar ADM įvykdė kitas minėtose nuostatose numatytas sąlygas.

327 Todėl ieškinio pagrindas, pagrįstas neteisėtumu dėl klaidingo ADM bendradarbiavimo vertinimo, turi būti atmetas.

3. Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo

328 Ši ieškinio pagrindą sudaro trys dalys. Pirmiausia ADM nurodo, kad jos bendradarbiavimas tyrime buvo bent jau lygiavertis šalies ankstesniame Komisijos sprendime bendradarbiavimui. Antra, ji mano, kad Komisija negalėjo teisėtai sumažinti *Fujisawa* baudos labiau nei jai. Trečia, ji tvirtina, kad Komisija negalėjo teisėtai sumažinti baudos *Roquette* tiek pat kiek ir jai.

329 Pirmiausia reikia priminti, kad vienodo požiūrio principas yra pažeidžiamas tik tuo atveju, kai panašios situacijos yra vertinamos skirtingai arba skirtingos situacijos yra vertinamos vienodai, išskyrus atvejus, kai toks vertinimas gali būti objektyviai pateisinamas (žr. šio sprendimo 109 punktą).

a) Dėl to, kad ADM bendradarbiavimas atliekant tyrimą buvo bent jau lygiavertis šalies ankstesniame Komisijos sprendime bendradarbiavimui

Šalių argumentai

330 ADM tvirtina, kad jos bendradarbiavimas atliekant tyrimą buvo bent jau lygiavertis šalies Komisijos sprendime 94/601, kuriuo Komisija baudą sumažino dviem

trečdaliais, bendradarbiavimui pagal tai, kokią medžiagą ji pateikė Komisijos tyrimui. Todėl Komisija privalėjo bent jau maksimaliai, t. y. 50 %, sumažinti baudą pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D punktą.

331 Komisija prašo atmesti šią ieškinio pagrindo dalį.

Pirmosios instancijos teismas konstatuoja

332 Reikia priminti, jog vien iš to, kad Komisija ankstesniuose sprendimuose už tam tikrą elgesį baudą sumažindavo tam tikra dalimi, negalima daryti išvados, kad vėlesniame administraciniame procese Komisija, vertindama panašų elgesį, privalo atitinkamai sumažinti baudą (žr. 293 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mo och Domsjö prieš Komisiją* 147 punktą ir 33 punkte minėto sprendimo *Lögstör Rör prieš Komisiją* 326 ir 352 punktą bei juose minėtą teismų praktiką).

333 Be to, ADM nepateikė jokio konkretaus įrodymo, kad faktinė situacija minėtoje byloje buvo panaši į šios bylos faktines aplinkybes.

334 Todėl pirma šio ieškinio pagrindo dalis turi būti atmesta.

b) Dėl baudos Fujisawa sumažinimo daugiau nei ADM

Šalių argumentai

- 335 ADM priekaištuoja Komisijai baudą *Fujisawa* sumažinus daugiau nei jai. ADM pažymi, kad abiem atvejais įmonės iškart, Komisijai susisiekus, pasisiūlė bendradarbiauti atliekant tyrimą. Ji nurodo, kad vienintelis skirtumas yra tas, kad *Fujisawa* pirmoji turėjo šią progą, nes su ja pirmąją susisieikė Komisija. Tokiomis aplinkybėmis ADM tvirtina, kad kai tik jai buvo suteikta tokia galimybė, į bendradarbiavimą su Komisija ji dėjo visas pastangas.
- 336 Pirmosios instancijos teismas 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendime *Krupp Thyssen Stainless ir Acciai speciali Terni prieš Komisiją* (T-45/98 et T-47/98, Rink. p. II-3757, 246–248 punktai, toliau – sprendimas *Krupp*) nusprendė, kad įmonės bendradarbiavimo laipsnio vertinimas negali priklausyti nuo visiškai atsitiktinių veiksnių, kaip antai Komisijos vykdomos jų apklausos eiliškumas.
- 337 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 338 ADM argumentai iš esmės remiasi Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Krupp* 138–248 punktuose įtvirtintais principais. Šiuo klausimu reikia priminti, kad minėtame sprendime bei, beje, 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendime *Acerinox prieš*

Komisiją (T-48/98, Rink. p. II-3859, 132–141 punktai) Pirmosios instancijos teismas nagrinėjo, kaip Komisija taikė pranešimo dėl bendradarbiavimo D punktą. Iš esmės jis nusprendė, kad Komisija, sumažindama baudas, turi vienodai vertinti įmones, kurios Komisijai per procedūrą identiškomis sąlygomis pateikia panašią informaciją apie faktines aplinkybes, kuriomis jos yra kaltinamos, jei nori pranešimą dėl bendradarbiavimo taikyti taip, kad jis nepažeistų vienodo požiūrio principo. Pirmosios instancijos teismas pridūrė, kad vien tai, jog viena iš šių įmonių pripažino faktines aplinkybes, kuriomis ji yra kaltinama, pirmoji atsakydama į Komisijos jai pateiktus klausimus tame pačiame procedūros etape, negali būti objektyvi skirtingo jos vertinimo priežastis.

339 Reikia konstatuoti, kad minėtose bylose, priešingai nei šioje, atitinkamų įmonių bendradarbiavimas nepateko į pranešimo dėl bendradarbiavimo B ir C punktų taikymo sritį. Kaip matyti iš sprendimo *Krupp* 219 punkto, Komisija visoms su ginčijamu sprendimu susijusioms įmonėms taikė šio pranešimo D punkto nuostatas. Taigi tose kitose bylose buvo keliamas tik klausimas, ar skirtingai vertindama ieškoves nuo kitų atitinkamų įmonių ir neperžengdama jai šio pranešimo D punkte suteiktos diskrecijos ribų Komisija nepažeidė vienodo požiūrio principo.

340 Tačiau šioje byloje ADM iš esmės siekia įrodyti, kad dėl visiškai atsitiktinių veiksnių *Fujisawa* pirmajai buvo pasiūlyta bendradarbiauti su Komisija ir kad dėl šios priežasties *Fujisawa* sumažinta bauda taikant pranešimo dėl bendradarbiavimo B punktą, nors jei Komisija pirmiausia būtų kreipusis į ADM, pastarajai būtų labiau sumažinta bauda, bent jau pagal šio pranešimo C punktą, nes ji būtų galėjusi pirmoji pateikti informaciją, kurią dabar pateikė *Fujisawa*. ADM šio sprendimo 338 punkte

minėtais dviem sprendimais remiasi ne tam, kad įrodytų, jog Komisija, diskriminuodama kitus kartelio narius, jai taikė pranešimo dėl bendradarbiavimo D punktą (žr. šiuo klausimu šio sprendimo 347–351 punktus).

- 341 Reikia pastebėti, kad priešingai nei B ir C punktai, pranešimo dėl bendradarbiavimo D punktas nenumato skirtingo susijusių įmonių vertinimo, atsižvelgiant į jų bendradarbiavimo su Komisija eilės tvarką. Todėl byloje, kuriose buvo priimti sprendimai *Krupp ir Acerinox prieš Komisiją* (žr. šio sprendimo 338 punktą), Komisija atsižvelgė į šį veiksnį, nors jis aiškiai ir nenumatytas minėto pranešimo D punkte.
- 342 Taigi, nors užtikrindama atitinkamų įmonių ir Komisijos bendradarbiavimo slaptų kartelių srityje sistemos veiksmingumą Komisija turi turėti plačią diskreciją organizuojant procedūrą, vis dėlto ji negali veikti savavališkai.
- 343 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad šiuo atveju iš bylos medžiagos, o būtent iš ginčijamo sprendimo 53–64 konstatuojamųjų dalių matyti, kad 1997 m. sužinojusi iš JAV kompetentingų valdžios institucijų, jog *Akzo* ir *Avebe (Glucona)* prisipažino dalyvavusios tarptautiniame kartelyje natrio gliukonato rinkoje, 1997 m. lapkričio 27 d. Komisija šioms įmonėms išsiuntė prašymus pateikti informaciją apie Europoje egzistuojančias natrio gliukonato importo kliūtis. Ypač Komisija jų prašė nurodyti didžiausių pasaulio natrio gliukonato gamintojų pavadinimus, šių įmonių turimas pasaulio ir Europos rinkos dalis bei šio produkto pasaulinės gamybos apimtis. 1998 m. sausio 28 d. savo atsakyme *Akzo* ir *Glucona* keletą kartų nurodė, kad patys didžiausi natrio gliukonato gamintojai ir pasaulyje, ir Europoje yra jos pačios: *Roquette*, *Jungbunzlauer* ir *Fujisawa*. Nors šiame atsakyme buvo paminėta ADM kaip veikianti šioje rinkoje, tačiau ji nebuvo priskirta prie didžiausių natrio gliukonato gamintojų.

- 344 Tokiomis aplinkybėmis 1998 m. vasario 18 d. Komisija išsiuntė prašymus pateikti informacijos tais pačiais klausimais, kaip ir 1997 m. lapkričio 27 d. *Akzo* ir *Avebe (Glucona)* išsiųstuose prašymuose pateikti informacijos. Kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 55 konstatuojamosios dalies, reaguodama į šiuos prašymus *Fujisawa* pranešė Komisijai apie kartelį, pateikdama jai informacijos šiuo klausimu.
- 345 Visiškai įmanoma, kad ir JAV valdžios institucijų procedūra, į kurią buvo įtraukti visi kartelio nariai, ir 1998 m. vasario 18 d. įmonėms, įskaitant *Fujisawa*, išsiųsti Komisijos prašymai pateikti informacijos *Fujisawa* buvo papildomas ženklas, kad Komisija ruošiasi atlikti natrlio gliukonato rinkos tyrimą. Vis dėlto administracinės procedūros eiga, aprašyta šio sprendimo 343 ir 344 punktuose, nerodo savavališko Komisijos elgesio, o ADM nepateikė jokių įrodymų šiuo klausimu.
- 346 Todėl ADM negali priekaištauti Komisijai ją diskriminavus *Fujisawa* atžvilgiu.

c) Dėl to, kad Komisija baudą *Roquette* sumažino tiek pat kiek ir ADM

Šalių argumentai

- 347 ADM nesutinka su tuo, kad Komisija baudą jai sumažino tiek pat kiek ir *Roquette*. Pasak ADM, priešingai nei nurodo Komisija, *Roquette* pateikti įrodymai neturėjo tokios pat vertės, kaip jos pateikti įrodymai, nes jos bendradarbiavimas buvo

pirmesnis, jos liudijimai buvo labai svarbūs, be to, dėl jos pradėjo bendradarbiauti kitos atsakovės, įskaitant ir *Roquette*.

348 Komisija prašo atmesti šią ieškinio pagrindo dalį.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

349 Reikia pastebėti, kad baudų *Roquette* ir ADM sumažinimo laipsnis, nors ir yra vienodas, pagrįstas ne tais pačiais argumentais. Iš tikrųjų, nors ADM pateikė įrodymų anksčiau nei *Roquette*, tačiau ADM neginčija, kad, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 426 konstatuojamosios dalies, priešingai nei *Roquette*, ji nepateikė to laikotarpio dokumentų, atskleidžiančių kartelio susitikimų turinį ir išvadas.

350 Nors ADM siekia įrodyti, kad Komisija per daug sumažino baudą *Roquette*, bet kuriuo atveju reikia priminti, kad vienodo požiūrio principo laikymasis individualaus akto atžvilgiu yra ribojamas principo, jog niekas, gindamas save ir ginčydamas atitinkamas nuostatas atitinkantį aktą, negali remtis neteisėtumu, suteikusių pranašumo kitam (žr. 190 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 259 punktą ir 63 punkte minėto sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją* 160 punktą).

351 Todėl ši ieškinio pagrindo dalis ir visas ieškinio pagrindas turi būti atmesti.

F — *Dėl administracinės procedūros trūkumų*

a) Šalių argumentai

352 Grįsdama šį ieškinio pagrindą ADM nurodo keturis kaltinimus.

353 Pirmiausia ADM tvirtina, kad pažeidžiant jos teisę į gynybą jai nebuvo suteikta galimybė per administracinę procedūrą pateikti savo pastabas dėl 2,5 dauginimo koeficiento taikymo pradiniam baudos dydžiui, be to, šio koeficiento nėra numatyta gairėse.

354 Antra, ADM priekaištauja Komisijai pranešime apie kaltinimus nepažymėjus, kad natrio gliukonatas sudarė atitinkamo produkto rinką. Iš tikrųjų šio pranešimo 3–9 punktuose Komisija tik nurodė, kad natrio gliukonatas yra vienas iš kompleksonų, priklausančių specifinei kompleksonų šeimai ir turintis tam tikrus dalinius pakaitus. Nors ji nustatė, kad natrio gliukonatas yra „pirminis produktas“, ji tuoj pat pažymėjo, kad „artimiausi pakaitai yra natrio gliukoheptanatas ir EDTA rūgštis“. Kadangi Komisija pranešime apie kaltinimus nustatė pakaitus, ji turėjo aiškiai išdėstyti savo argumentus apie produktų rinką ir priežastis, kodėl šie pakaitai neįeina į atitinkamą rinką, kad šalys galėtų pateikti savo pastabas. Taigi Komisija pranešime apie kaltinimus nenagrino esminio klausimo dėl atitinkamų produktų rinkos apibrėžimo.

355 Trečia, ADM nurodo, kad Komisija ginčijamame sprendime (17 išnaša) rėmėsi leidiniu „Chemical Economics Handbook“ (SRI International 1991), kuris nebuvo pateiktas šalims.

356 Ketvirta, ADM mano, kad Komisija pranešime apie kaltinimus nenurodė, jog kartelio veikimas būtinai turėjo turėti ekonominį poveikį šiai rinkai.

357 Komisija prašo atmesti visus keturis šį ieškinio pagrindą grindžiančius kaltinimus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

358 Reikia priminti, kad teisės į gynybą užtikrinimas, kuris yra vienas iš pagrindinių Bendrijos teisės principų, kurio turi būti laikomasi visais atvejais, ypač per bet kurią procedūrą, kuri gali baigtis sankcija, net jei tai būtų administracinė procedūra, reikalauja, kad atitinkamoms įmonėms ir įmonių susivienijimams būtų suteikta galimybė jau per administracinę procedūrą veiksmingai pareikšti savo nuomonę dėl Komisijos nurodomų faktų, kaltinimų ir aplinkybių tikrumo bei tinkamumo (1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Shell prieš Komisiją*, T-11/89, Rink. p. II-757, 39 punktas ir 216 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 11 punktas).

359 Be to, pagal teismų praktiką, pranešime apie kaltinimus reikia pakankamai aiškiai, nors ir glaustai, nurodyti visus kaltinimus, kad suinteresuotieji asmenys žinotų, kuo juos kaltina Komisija. Tik šiomis sąlygomis pranešimas apie kaltinimus gali atlikti Bendrijos reglamentuose nustatytą savo funkciją, t. y. pateikti įmonėms ir įmonių susivienijimams visą reikalingą informaciją, kad jos galėtų pasinaudoti savo teise į gynybą prieš Komisijai priimant galutinį sprendimą (1993 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85-C-129/85, Rink. p. I-1307, 42 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mo och Domsjö prieš Komisiją*, T-352/94, Rink. p. I-9855, 63 punktas).

- 360 Grįsdama savo pirmą ir ketvirtą kaltinimus, ADM iš esmės kaltina Komisiją nepranešus apie tam tikrus veiksmus, kurie buvo esminiai nustatant baudos dydį, t. y. 2,5 dauginimo koeficiento taikymą (386–388 konstatuojamosios dalys), nei apie aplinkybę, kad pažeidimas turėjo konkrečios įtakos rinkai (ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamoji dalis).
- 361 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką Komisija laikosi savo pareigos paisyti įmonių teisės būti išklausytoms, jei ji savo pranešime apie kaltinimus aiškiai nurodo, kad spręs klausimą, ar atitinkamoms įmonėms turi būti skirtos baudos, ir nurodo baudos skyrimui galinčias daryti įtaką pagrindines faktines ir teisineis aplinkybes, pavyzdžiui, įtariamo pažeidimo sunkumą ir trukmę bei tai, ar pažeidimas buvo padarytas „tyčia, ar dėl neatsargumo“. Tai padariusi, ji joms suteikia būtinus pagrindus gynybai ne tik dėl paties pažeidimo konstatavimo, bet ir dėl baudos skyrimo (44 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 21 punktas ir 38 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 199 punktas).
- 362 Iš to darytina išvada, kad, nustatant baudų dydį, atitinkamų įmonių teises į gynybą Komisijoje užtikrina galimybė pateikti pastabas dėl pažeidimo trukmės, sunkumo ir antikonkurencinio pažeidimo pobūdžio numatomumo (1994 m. spalio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tetra Pak prieš Komisiją*, T-83/91, Rink. p. II-755, 235 punktas ir 65 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 312 punktas).
- 363 Šioje byloje reikia konstatuoti, kad ADM išsiųstame pranešime apie kaltinimus Komisija aiškiai nurodė, jog ji skirs baudą, kurią nustatys ypač atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir trukmę. Be to, ji padarė aiškia nuorodą į gaires, taip pažymėdama, kad ADM situacija bus vertinama atsižvelgiant į šias gaires ir dėl to ji galinti gintis, jei mano tai esant naudinga.

- 364 Pranešimo apie kaltinimus 345 punkte Komisija taip pat nurodė, kad ji ketina skirti pakankamai atgrasančio poveikio baudas. Be to, pranešimo apie kaltinimus 264 ir 346 punktuose ji iš esmės nurodė, jog vertindama pažeidimo sunkumą ji atsižvelgs į tai, kad pažeidimas yra labai sunkus, kad juo siekiama riboti konkurenciją ir kad, be to, atsižvelgiant į sudarytų susitarimų pobūdį, jis tikrai turi didelę įtaką konkurencijai.
- 365 Atitinkamos įmonės teisės į gynybą užtikrinimas neįpareigoja Komisijos pranešime apie kaltinimus tiksliai nurodyti, kaip ji pasinaudos kiekvienu šiuo veiksmu nustatydamą baudos dydį.
- 366 Galiausiai kartelio narių išskirstymas į grupes atitinka Komisijos praktiką, nusistovėjusią remiantis gairėmis. Ginčijamas sprendimas buvo priimtas ADM gerai žinomomis aplinkybėmis ir atitinka nusistovėjusią sprendimų praktiką (žr. šiuo klausimu 2003 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Freistaat Sachsen ir kt. prieš Komisiją*, C-57/00 P ir C-61/00 P, Rink. p. I-9975, 78 punktą).
- 367 Todėl pirmas ir ketvirtas kaltinimai yra nepagrįsti.
- 368 Pateikdama savo antrą kaltinimą, ADM priekaištuoja Komisijai pranešime apie kaltinimus nenurodžius, kad natrio gliukonatas sudaro atitinkamo produkto rinką.

- 369 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad pranešimo apie kaltinimus dalies „Produktas“ 3–9 punktuose Komisija nurodė natrio gliukonato savybas. Nors, kaip teigia ADM, Komisija pažymėjo, kad egzistuoja tam tikri pakaitai, tačiau, priešingai nei tvirtina ADM, Komisijos formuluotė neleidžia abejoti dėl to, kad pranešimo apie kaltinimus etape ji manė, jog pakaitai nepatenka į nagrinėjamo produkto rinką.
- 370 Pirma, pranešimo apie kaltinimus 9 punkte ji nurodė, kad šie produktai yra tik daliniai pakaitai ir kad, priešingai nei šie produktai, natrio gliukonatas yra „pirminis produktas“, kurio paklausa žymiai didesnė nei minėtų pakaitų. Antra, nagrinėdama atitinkamą rinką (pranešimo apie kaltinimus 39–50 punktai) Komisija nuolat darė nuorodą į natrio gliukonatą, neminėdama minėtų pakaitų.
- 371 Todėl antras kaltinimas yra nepagrįstas.
- 372 Galiausiai dėl to, kad ADM nurodo, jog ginčijamame sprendime (žr. 17 išnašą) Komisija rėmėsi leidiniu „Chemical Economics Handbook“ (SRI International 1991), kurio turinys nebuvo atskleistas šalims, pakanka pažymėti, jog pranešimo apie kaltinimus 4 išnašoje Komisija nurodė, kad ji rėmėsi šiuo leidiniu apibūdindama nagrinėjamą produktą. Tačiau, kaip nurodo Komisija, ir ADM to neginčija, tai yra viešai prieinamas leidinys, ypač ūkio subjektams, veikiantiems su šiuo leidiniu susijusioje rinkoje.
- 373 Todėl trečias kaltinimas bei visas ieškinio pagrindas turi būti atmesti.

G — *Dėl prašymo atsižvelgti į naują ieškinio pagrindą*

374 Komisijai priėmus ir internete paskelbus 2006 m. gaires, ADM paprašė Pirmosios instancijos teismo atsižvelgti į šiomis gairėmis pagrįstą naują ieškinio pagrindą. ADM tvirtina, kad iš 2006 m. gairių matyti, jog ginčijamame sprendime Komisija nepakankamai atsižvelgė į labai mažą ADM pardavimų apimtį atitinkamoje rinkoje ir neteisingai įvertino baudos atgrasantį pobūdį. ADM mano, kad maksimali bauda, kuri jai galėtų būti skirta pagal 2006 m. gaires prieš taikant pranešimą dėl bendradarbiavimo, būtų 3,8 mln. eurų, o ne 16,88 mln. eurų.

375 Komisija ginčija šį ADM prašymą.

376 Turint omenyje tai, kad ADM šį prašymą dėl atsižvelgimo į 2006 m. gaires pateikė pasibaigus žodinei proceso daliai, visų pirma reikia nuspręsti, ar vertinant naują 2006 m. gairėmis pagrįstą ADM ieškinio pagrindą reikia iš naujo pradėti žodinę proceso dalį. Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas primena, kad prašymą dėl žodinės proceso dalies pradėjimo iš naujo, kad būtų įvertinti naujai nurodomi faktai, jis turi tenkinti tik tada, kai suinteresuota šalis remiasi faktais, kurie turėtų lemiamą reikšmę bylos baigčiai ir kuriais ji negalėjo remtis vykstant žodinei proceso daliai (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ICI prieš Komisiją*, C-200/92 P, Rink. p. I-4399, 60 ir 61 punktai; 2002 m. birželio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *British American Tobacco (Investments) prieš Komisiją*, T-311/00, Rink. p. II-2781, 53 punktas).

377 Šiuo atveju tiek, kiek ieškovė remiasi 2006 m. gairėmis norėdama įrodyti ginčijamo sprendimo neteisėtumą, pakanka priminti, kad pagal teismo praktiką Bendrijos teisės akto teisėtumas yra vertinamas atsižvelgiant į jo priėmimo metu buvusias faktines ir teises aplinkybes (1979 m. vasario 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo

- Prancūzija prieš Komisiją*, 15/76 ir 16/76, Rink. p. 321, 7 ir 8 punktai; 1996 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Altmann ir kt. prieš Komisiją*, T-177/94 ir T-377/94, Rink. p. II-2041, 119 punktas). Todėl vertinant tokio akto teisėtumą negalima atsižvelgti į aplinkybes, kurios atsirado po Bendrijos teisės akto priėmimo (žr. šiuo klausimu šio sprendimo 63 punkte minėto Sprendimo *Deutsche Bahn prieš Komisiją* 102 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 378 Kadangi aplinkybė, kuria remiasi ADM, akivaizdžiai atsirado po ginčijamo sprendimo priėmimo, ji negali turėti įtakos jo teisėtumui (žr. šiuo klausimu 1998 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *IECC prieš Komisiją*, T-133/95 ir T-204/95, Rink. p. II-3645, 37 punktą). 2006 m. gairių priėmimas nėra nauja aplinkybė, galinti turėti lemiamos įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui. Todėl šiuo pagrindu nereikia iš naujo pradėti žodinės proceso dalies.
- 379 Tokią išvadą patvirtina ir 2006 m. gairių 38 punkte esanti nuostata, kad jos taikomos visoms byloms, dėl kurių buvo pateiktas pranešimas dėl prieštaravimų po jų paskelbimo Oficialiame Leidinyje datos. Taigi pačios gairės aiškiai neleidžia jų taikyti tokiais atvejais kaip šis. Kadangi gairės priimtos po ginčijamo sprendimo priėmimo ir juo labiau po ankstesnio už sprendimą pranešimo apie kaltinimus, jos nėra tinkamos teisinės ir faktinės aplinkybės ginčijamo sprendimo atžvilgiu.
- 380 Kadangi ieškovė remiasi 2006 m. gairėmis grįsdama savo ieškinio pagrindą, susijusį su baudos, kurią nustatant Pirmosios instancijos teismas naudoja visiška kompetencija, neproporcingumu, reikia konstatuoti, kad vien tai, jog taikant tose gairėse, kurios netaikomos šios bylos faktams, nustatytą naują baudų apskaičiavimo metodą baudos dydis būtų mažesnis nei numatytas ginčijamame sprendime, negali įrodyti, jog baudos dydis yra neproporcingas. Tokia išvada yra tik Komisijos turimos vertinimo diskrecijos, kuria ji, atsižvelgdama į Reglamento Nr. 17 reikalavimus,

naudojasi nustatydamą metodą, kurį ji ketina taikyti apskaičiuodama baudos dydį ir įgyvendindama konkurencijos politiką, už kurią ji yra atsakinga, išraiška. Vertindamas tam tikru metu paskirtos baudos dydžio proporcingumą Pirmosios instancijos teismas, be kita ko, gali atsižvelgti į tokius kriterijus kaip faktinės ir teisinės aplinkybės bei Komisijos, atsižvelgiant į EB sutarties reikalavimus, tuo metu nustatyti konkurencijos tikslai. Be to, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas 38 punkte minėto Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 234–295 punktuose atmetė ieškovių pagrindus ir argumentus, kuriais buvo ginčijamas apskaičiavimo metodas pagal 1998 m. gaires, kai pradiniu baudos dydžiu laikomi gairėse apibrėžti pagrindiniai baudos dydžiai nėra apskaičiuoti remiantis atitinkama apyvarta. Galiausia, reikia pažymėti, kad šio sprendimo 76–81, 99–106 ir 139–149 punktuose Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad šioje byloje nustatant baudos dydį pagal 1998 m. gaires proporcingumo principas nėra pažeidžiamas.

381 Tokiomis aplinkybėmis Pirmosios instancijos teismas konstatuoja, kad 2006 m. gairių priėmimas negali turėti lemiamos įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui. Todėl žodinės proceso dalies pradėti iš naujo nereikia.

H — *Išvada*

382 Kadangi nebuvo tenkintas nė vienas ieškinio pagrindas dėl ginčijamo sprendimo neteisėtumo, Pirmosios instancijos teismas neturi sumažinti baudos dydžio pasinaudodamas savo neribota kompetencija. Todėl visas ieškinys turi būti atmestas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 383 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi ieškovė pralaimėjo bylą, ji turi padengti atsakovės bylinėjimosi išlaidas pagal jos pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

1. Atmesti ieškinį.
2. *Archer Daniels Midland Co.* padengia bylinėjimosi išlaidas.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Paskelbta 2006 m. rugsėjo 27 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

J. Azizi

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės	II - 3269
Procesas ir šalių reikalavimai	II - 3276
Dėl teisės	II - 3278
A — Dėl gairių taikytinumo	II - 3278
1. Dėl teisinio saugumo ir baudų netaikymo atgal principo pažeidimo	II - 3278
a) Šalių argumentai	II - 3278
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3281
2. Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3285
a) Šalių argumentai	II - 3285
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3285
B — Dėl pažeidimo sunkumo	II - 3286
1. Įžanga	II - 3286
2. Dėl neatsižvelgimo ar nepakankamo atsižvelgimo į nagrinėjamo produkto pardavimo apyvartą	II - 3289
a) Šalių argumentai	II - 3289
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3292
Dėl proporcingumo principo pažeidimo	II - 3292
Dėl gairių pažeidimo	II - 3294
Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo	II - 3296
3. Dėl neatsižvelgimo ar nepakankamo atsižvelgimo į ribotą nagrinėjamo produkto rinkos dydį	II - 3298
a) Šalių argumentai	II - 3298

ARCHER DANIELS MIDLAND / KOMISIJA

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3299
Dėl proporcingumo principo pažeidimo	II - 3300
Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3301
Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo	II - 3304
4. Dėl atsižvelgimo du kartus į baudos atgrasantį efektą	II - 3304
a) Šalių argumentai	II - 3304
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3305
Dėl gairių pažeidimo	II - 3305
Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo	II - 3306
5. Dėl padidinimo koeficiento taikymo pradiniam baudos dydžiui	II - 3307
a) Šalių argumentai	II - 3307
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3310
Dėl proporcingumo principo pažeidimo	II - 3310
Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3313
Dėl pareigos motyvuoti nesilaikymo	II - 3315
6. Dėl vertinimo klaidų dėl konkrečios kartelio įtakos rinkai	II - 3316
a) Įžanga	II - 3316
b) Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą metodą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai	II - 3317
Šalių argumentai	II - 3317
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3318
— Komisijos atlikto vertinimo apibendrinimas	II - 3319
— Vertinimas	II - 3323
	II - 3385

c)	Dėl natrio gliukonato kainų kitimo vertinimo	II - 3326
	Dėl to, kad Komisija neturėjo pakankamai informacijos ir neatsižvelgė į kitus, per administracinę procedūrą nurodytus veiksnius	II - 3326
	— Šalių argumentai	II - 3326
	— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3327
	Dėl to, kad ADM nebuvo kartelio narė tuomet, kai išaugo natrio gliukonato kainos 1987–1989 metais	II - 3331
	— Šalių argumentai	II - 3331
	— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3332
d)	Dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo	II - 3333
	Šalių argumentai	II - 3333
	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3338
C —	Dėl vertinimo klaidų, susijusių su pažeidimo trukme	II - 3342
	1. Dėl to, kad ADM pasitraukė iš kartelio per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą Londone	II - 3343
	a) Šalių argumentai	II - 3343
	b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3344
	2. Dėl 1995 m. birželio 3–5 d. Anaheim vykusio susitikimo pobūdžio	II - 3346
	a) Šalių argumentai	II - 3346
	b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3347
D —	Dėl lengvinančių aplinkybių	II - 3351
	1. Dėl pasitraukimo iš kartelio	II - 3351
	a) Šalių argumentai	II - 3351
	b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3352

ARCHER DANIELS MIDLAND / KOMISIJA

2. Dėl būtinybės užtikrinti atgrasantį baudos pobūdį nebuvimo	II - 3356
a) Šalių argumentai	II - 3356
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3357
3. Dėl ADM elgesio kodekso priėmimo	II - 3359
a) Šalių argumentai	II - 3359
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3359
E — Dėl ADM bendradarbiavimo per administracinę procedūrą	II - 3360
1. Įžanga	II - 3360
2. Dėl klaidingo ADM bendradarbiavimo vertinimo	II - 3362
a) Šalių argumentai	II - 3362
b) Pirmosios instancijos teismas konstatuoja	II - 3364
3. Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3368
a) Dėl to, kad ADM bendradarbiavimas atliekant tyrimą buvo bent jau lygiavertis šalies ankstesniame Komisijos sprendime bendradarbiavimui	II - 3368
Šalių argumentai	II - 3368
Pirmosios instancijos teismas konstatuoja	II - 3369
b) Dėl baudos Fujisawa sumažinimo daugiau nei ADM	II - 3370
Šalių argumentai	II - 3370
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3370
c) Dėl to, kad Komisija baudą Roquette sumažino tiek pat kiek ir ADM	II - 3373
Šalių argumentai	II - 3373
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3374
	II - 3387

F — Dėl administracinės procedūros trūkumų	II - 3375
a) Šalių argumentai	II - 3375
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3376
G — Dėl prašymo atsižvelgti į naują ieškinio pagrindą	II - 3380
H — Išvada	II - 3382
Dėl bylinėjimosi išlaidų	II - 3383